

การวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

นางสาวภัคการ หวังธนภัทร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

VIEWPOINT ANALYSIS TOWARDS HISTORIC SITES ALONG THE CHAO
PHRA YA RIVER IN BANGKOK AREA

Miss Pagkagarnn Wangtanaphat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Landscape Architecture Program in Landscape Architecture

Department of Landscape Architecture

Faculty of Architecture

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
โดย	นางสาวภัคการ หวังธนภัทร
สาขาวิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. นวณัฐ ไชศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังสนา บุญโยภาส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวณัฐ ไชศิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ดำนกิตติกุล)

ภาคการ หวังชนภัทร: การวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่
กรุงเทพมหานคร (VIEWPOINT ANALYSIS TOWARDS HISTORIC SITES ALONG
THE CHAO PHRA YA RIVER IN BANGKOK AREA) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รอง
ศาสตราจารย์ ดร.นวนัฐ โอศิริ, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
รุจิโรจน์ อนามบุตร, 114 หน้า.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษามุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อ
ค้นหาตำแหน่งมุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ในทัศนคติของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้กลุ่มผู้ตอบ
แบบสอบถามเลือกภาพถ่ายมุมมองสู่สถานที่สำคัญที่มีศักยภาพเป็นตัวแทนพื้นที่ภูมิทัศน์
ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จากนั้นจึงนำภาพมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางภูมิทัศน์เพื่อสรุป
ปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา, ปัจจัยที่
ลดทอนความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และเสนอแนะแนว
ทางการอนุรักษ์และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่ง
แม่น้ำเจ้าพระยา โดยงานวิจัยชิ้นนี้นอกจากจะสามารถกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ความเป็น
เอกลักษณ์ของพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อผลักดันพื้นที่ริมฝั่ง
แม่น้ำเจ้าพระยาให้สามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้ อีกทั้งเป็นการเพิ่มคุณค่าทางทัศนียภาพ
ให้กับการคมนาคม และการท่องเที่ยวตามแนวริมแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นจุดเด่นของกรุงเทพมหานคร
อีกด้วย

ภาควิชา.....ภูมิสถาปัตยกรรม.....ลายมือชื่อ.....

สาขาวิชา.....ภูมิสถาปัตยกรรม.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา.....2554.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5374123425 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEYWORDS : VIEWPOINT ANALYSIS / HISTORIC SITES

PAGKAGARNN WANGTANAPHAT: VIEWPOINT ANALYSIS TOWARDS
HISTORIC SITES ALONG THE CHAO PHRA YA RIVER IN BANGKOK AREA.
ADVISOR: NAVANATH OSIRI, Ph.D., CO-ADVISOR: RUJIROJ ANAMBUTR,
Ph.D., 114 pp.

Abstracts

This thesis focuses on important viewpoints along the Chao Phra Ya River. It aims to identify a unique perspective on the attitudes of respondents. The view photos of landmarks, which have historical significance and potential to represent historic landscape alongside the Chao Phra Ya River, were selected by respondents. Then the visual elements of landscape analysis were used to summarize factors that promote the unique perspective and factors that attenuate the uniqueness of the landmarks along the Chao Phra Ya River. The study also provides guidelines to preserve and enhance the landscape and the unique perspective beside the river. This research not only encourages to preserve the uniqueness of historical landscapes along the Chao Phra Ya River but also serves as database in order to drive the area beside the Chao Phra Ya River as a potential applicant for the world heritage site. Furthermore, it enriches the landscapes, transport and tourism along the waterfront is Chao Phra Ya River, Bangkok's strengths.

Department... Landscape Architecture ..... Student's Signature.....

Field of study... Landscape Architecture ..... Advisor's Signature.....

Academic year..... 2011 ..... Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นวณัฐ ใสศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังสนา บุญโยภาส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติคุณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาเคหการ ภาควิชาสถาปัตยกรรม และภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ นักผังเมืองผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย และผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว และพี่ชาย ที่คอยให้กำลังใจและห่วงใยเข้าพเจ้าเสมอมา รวมถึงเพื่อนๆทุกคนที่ให้กำลังใจแก่ผู้เขียน จนทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์บ้างประการใด ผู้เขียนขอยกความดีให้แก่คุณพ่อ คุณแม่ และอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่เข้าพเจ้า แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ

บทที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย.....	1
1.2	วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
1.3	ขอบเขตของงานวิจัย.....	3
	1.3.1 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา.....	4
	1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
1.4	กรอบทฤษฎีและหลักการ.....	4
1.5	นิยามศัพท์เฉพาะ... ..	5
1.6	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
1.7	ระเบียบวิธีและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	6
	1.7.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	6
	1.7.2 การจัดกลุ่มข้อมูล.....	8
	1.7.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	9
	1.7.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	9

บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

2.1	ประวัติศาสตร์ของพื้นที่.....	12
2.2	คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ในปัจจุบัน.....	14
2.3	การขึ้นทะเบียนมรดกโลก.....	16
2.3.1	เกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนมรดกโลก.....	16
2.3.2	ประโยชน์จากการได้รับขึ้นทะเบียนมรดกโลก.....	18
2.3.3	กรณีศึกษาพื้นที่ที่รมน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก.....	18
2.3.4	ความสำคัญที่ควรค่าแก่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกของพื้นที่.....	20
2.4	ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่.....	21
2.4.1	อาณาเขตของพื้นที่ศึกษา.....	22
2.4.2	โครงข่ายคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา.....	24
2.4.3	การใช้ประโยชน์พื้นที่.....	26
2.5	กรอบแนวคิดและทฤษฎี.....	28
2.5.1	ทฤษฎีเรื่องจิตวิญญาณของสถานที่.....	28
2.5.2	หลักการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบเชิงทัศน์.....	29
2.5.3	ทฤษฎีเรื่องปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการประเมิน คุณค่าความงามในภูมิทัศน์.....	30

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย

3.1	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	32
3.1.1	ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
3.1.2	การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
3.1.2.1	เกณฑ์ในการคัดเลือกตำแหน่งมุมมองผู้สถานที่สำคัญริม ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อการถ่ายภาพ.....	36

หน้า

3.1.2.2	การแบ่งประเภทสถานที่สำคัญริมฝั่ง แม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อกำหนดภาพถ่ายตัวแทน.....	37
3.1.3	การสร้างแบบสอบถามและการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	48
บทที่ 4 การประมวลผลจากการวิจัย		
4.1	ผลจากแบบสอบถาม.....	53
4.1.1	ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	53
4.1.2	การประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	57
4.1.3	สรุปผลจากแบบสอบถาม.....	60
บทที่ 5 บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย		
5.1	บทวิเคราะห์ในการวิจัย.....	65
5.1.1	การเปรียบเทียบมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	65
5.1.2	ปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่ง แม่น้ำเจ้าพระยา.....	66
5.1.3	ปัจจัยที่ลดทอนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่ง แม่น้ำเจ้าพระยา.....	71
5.2	ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	74
5.2.1	แนวทางในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	73
5.2.2	แนวทางการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม.....	78
5.2.3	การผลักดันพื้นที่ให้สามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลก.....	79
5.2.4	อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการวิจัย.....	79
5.2.5	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต.....	80

หน้า

รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก.....	85
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	114

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	11
--	----

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แสดงภาพรวมพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพื้นที่ศึกษา.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงตำแหน่งขอบเขตของพื้นที่ศึกษาตั้งแต่ช่วง สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์(สะพานพุทธ) ถึง สะพานกรุงธน.....	23
ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงเส้นทางล่องเรือด่วนเจ้าพระยาในช่วงพื้นที่ศึกษา.....	25
ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงการเชื่อมต่อของรถไฟฟ้าบีทีเอส, เอ็มอาร์ที , เรือด่วนเจ้าพระยา และแอร์พอร์ตลิงค์.....	26
ภาพที่ 2.4 แผนที่แสดงตำแหน่งมุมมองภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ตามแนวริมฝั่ง แม่น้ำเจ้าพระยา.....	27
ภาพที่ 3.1-1.1 พระราชวังบวรสถานมงคล (พระบรมมหาราชวัง).....	40
ภาพที่ 3.2-2.1 ป้อมวิไชยประสิทธิ์.....	40
ภาพที่ 3.3-2.2 ป้อมพระสุเมรุ.....	40
ภาพที่ 3.4-3.1 พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม.....	40
ภาพที่ 3.5-3.2 วัดกัลยาณมิตร.....	41
ภาพที่ 3.6-3.3 วัดระฆังโฆสิตาราม.....	41
ภาพที่ 3.7-3.4 วัดคฤหบดี.....	41
ภาพที่ 3.8-3.5 วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร.....	41
ภาพที่ 3.9-3.6 โบสถ์ข้างตาคูซ.....	41
ภาพที่ 3.10-3.7 โบสถ์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์.....	42
ภาพที่ 3.11-3.8 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์.....	42
ภาพที่ 3.12-4.1 PRAYA PALAZZO.....	42
ภาพที่ 3.13-4.2 จักรพงษ์วิลล่า.....	42
ภาพที่ 3.14-4.3 วังเทเวศร์.....	42
ภาพที่ 3.15-5.1 ชุมชนท่าเตียน ช่วงที่ 1.....	43

หน้า

ภาพที่ 3.16-5.1 ชุมชนท่าเตียน ช่วงที่ 2.....	43
ภาพที่ 3.17-5.2 ชุมชนท่าช้าง.....	43
ภาพที่ 3.18-5.3 ชุมชนท่าพระจันทร์.....	43
ภาพที่ 3.19-5.4 ชุมชนปากคลองตลาด.....	43
ภาพที่ 3.20-6.1 ท่าวาสุกรี.....	44
ภาพที่ 3.21-7.1 สวนสะพานพระราม 8.....	44
ภาพที่ 3.22-7.2 สวนนาคราภิรมย์(วัดโพธิ์).....	44
ภาพที่ 3.23-8.1 ดึงทำการสถานีรถไฟธนบุรี.....	44
ภาพที่ 3.24-8.2 กรมอุทกหารเรือ.....	44
ภาพที่ 3.25-8.3 โรงเรียนราชินี (ตึกสุนันทาลัย).....	45
ภาพที่ 3.26-8.4 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ.....	45
ภาพที่ 3.27-8.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.....	45
ภาพที่ 3.28-8.6 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ.....	45
ภาพที่ 3.29-8.7 ราชนาวิกสภา.....	45
ภาพที่ 3.30-8.8 หอประชุมกองทัพเรือ.....	46
ภาพที่ 3.31-8.9 อาคารสำนักเทคนิคกรุงเทพมหานคร.....	46
ภาพที่ 3.32-8.10 กรมส่งเสริมสหกรณ์.....	46
ภาพที่ 3.33-8.11 ธนาคารแห่งประเทศไทย.....	46
ภาพที่ 3.34-8.12 พุทธสมาคม.....	46
ภาพที่ 3.35 แผนที่แสดงตำแหน่งมูมของคู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	47
ภาพที่ 3.36 กระดานภาพถ่ายตัวแทนมูมของคู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ใช้ในการลงพื้นที่.....	49
ภาพที่ 3.37 แบบสอบถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทย และ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม.....	50

หน้า

ภาพที่ 3.38 แบบสอบถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติ.....	51
ภาพที่ 3.39 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม.....	52
ภาพที่ 4.1 บริเวณวัดอรุณราชวราราม.....	61
ภาพที่ 4.2 บริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม.....	61
ภาพที่ 4.3 บริเวณพระบรมมหาราชวัง.....	61
ภาพที่ 4.4 บริเวณป้อมพระสุเมรุและพระที่นั่งสันติชัยปราการ.....	61
ภาพที่ 4.5 บริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์.....	61
ภาพที่ 4.6 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ที่เป็นตัวแทนเอกลักษณ์ ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา.....	62
ภาพที่ 5. 1 วัดอรุณราชวราราม.....	71
ภาพที่ 5. 2 วัดระฆังโฆสิตาราม.....	71
ภาพที่ 5. 3 พระบรมมหาราชวัง.....	72
ภาพที่ 5. 4 ป้อมพระสุเมรุและพระที่นั่งสันติชัยปราการ.....	72
ภาพที่ 5. 5 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์.....	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ที่ติดกับแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา โดยความสำคัญ ของพื้นที่ริมน้ำมีมาตั้งแต่ในอดีตสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ ต่อเนื่องมาจนถึง ปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าแสดงถึงการตั้งถิ่นฐานอันรวมถึงวิถี ชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่ผูกพันกับแม่น้ำเจ้าพระยา ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างบ้านเรือน, สถานที่ ราชการสำคัญ, วัดหลวง, วัดวาอาราม ตลอดจนป้อมและกำแพงเมือง ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตของ ชุมชนริมน้ำ อีกทั้งยังมีสถาปัตยกรรมที่เป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงสถาบันทั้ง 3 ได้แก่ สถาบัน ชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่งผลให้คุณค่าของพื้นที่ดังกล่าวเกิดประโยชน์ ในด้านการจารึกคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ และเนื่องจากคุณค่าและความงดงามทาง ทัศนียภาพอันเป็นเอกลักษณ์เช่นนี้ไม่สามารถหาได้จากที่ใด ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากการล่องเรือไป ตามแม่น้ำเจ้าพระยาเท่านั้น ทำให้ปัจจุบันการล่องเรือตามแม่น้ำเจ้าพระยามีบทบาทสำคัญใน ด้านการท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ¹

เมื่อพิจารณาจากความประสงค์ของทางกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับวาระ กรุงเทพมหานคร (The Bangkok Agenda 21) และแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549) ที่มีความประสงค์ต้องการส่งเสริมให้พื้นที่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมโดยมีการแบ่งกลุ่มพื้นที่ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

---

¹ กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, รายงานการศึกษา: การตั้งถิ่นฐานและ วิวัฒนาการของชุมชนริมน้ำในกรุงเทพมหานคร, 2549.

กลุ่มรัตนโกสินทร์และกลุ่มกรุงธนบุรี ดั้งนั้นทางกรุงเทพมหานครในฐานะเจ้าของพื้นที่ จึงเห็นสมควรให้ทางสำนักงานผังเมืองเตรียมการพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์(สะพานพุทธ) ถึงท่าวาสุกรีเพื่อขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยร่วมมือกับกรมศิลปากรจัดทำข้อมูลเสนอต่อคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก ซึ่งให้เห็นความสำคัญอันควรค่าแก่การอนุรักษ์ของพื้นที่ดังกล่าวตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2552² ซึ่งรายละเอียดของการขึ้นทะเบียนมรดกโลกจะนำเสนอในบทถัดไป

แต่เนื่องจากตลอดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีความหลากหลายของภูมิทัศน์เกิดขึ้นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาคารบ้านเรือน, วัดวาอาราม และอาคารสูงขนาดใหญ่ต่างๆ ประกอบกับกิจกรรมการใช้งานบริเวณริมน้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อการใช้พื้นที่หรือไม่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก ดังนั้นวิทยานิพนธ์นี้จึงเกิดขึ้น โดยทำการศึกษาเพื่อบ่งชี้มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีศักยภาพควรแก่การอนุรักษ์และเอื้อประโยชน์แก่การขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก วิทยานิพนธ์นี้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ การควบคุม และการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมน้อยที่สุด อีกทั้งยังต้องสอดคล้องกับกิจกรรม และทัศนคติของกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ 2 กลุ่มหลัก คือ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย และผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ โดยทำการสอบถามทัศนคติที่มีต่อมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากเส้นทางล่องเรือไปตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลักเพื่อค้นหามุมมองสู่สถานที่สำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ในทัศนคติของกลุ่มคนดังกล่าว และนำไปสู่การวิเคราะห์ในเชิงศักยภาพพื้นที่ เพื่อหาปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นการส่งเสริมการคมนาคมทางน้ำของชาวกรุงเทพมหานครและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอันเป็นจุดเด่นของกรุงเทพมหานครให้มีบทบาทความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

---

² สำนักงานผังเมือง กรุงเทพมหานคร, รายงานขั้นสุดท้ายโครงการบูรณาการแผนผังพัฒนาเขตเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ, 2548.

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์หาตำแหน่งมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นเอกลักษณ์

1.2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

1.2.3 เพื่อศึกษาทัศนคติของคนต่อการเลือกมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นเอกลักษณ์

1.2.4 เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 1.1 แสดงภาพรวมพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา: <http://www.google.com> Retrieved 2011 June 21

กำหนดขอบเขตในช่วงตั้งแต่สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ถึงสะพานกรุงธน บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่การปกครองทั้งสิ้น 10 แขวง 6 เขตด้วยกัน คือ แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต, แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร, แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร, แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร, แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร, แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด, แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย, แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย, แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ และแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.2.1 ศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษา ได้แก่

- การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ริมน้ำทั้งสองฝั่ง เช่น ศาสนสถาน, วัด, อาคารราชการ, สวนสาธารณะ, ที่พักอาศัย, ป้อมและกำแพงเมือง และท่าเรือ เป็นต้น
- ทิศนคติต่อมุมมองสู่สถานที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากการล่องเรือไปตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถามในกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย, กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

1.3.2.2 ศึกษาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่

- ประวัติศาสตร์การกำเนิดพื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
- กิจกรรมการใช้พื้นที่ของคนในอดีตที่ส่งผลให้องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปรากฏในปัจจุบันมีคุณค่าสำคัญทางประวัติศาสตร์

1.4 กรอบทฤษฎีและหลักการ

1.4.1 ทฤษฎีเรื่องจิตวิญญาณของสถานที่

1.4.2 หลักการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบเชิงทัศน์

1.4.3 ทฤษฎีเรื่องปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการประเมินคุณค่าความงามใน

ภูมิทัศน์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การวิเคราะห์มุมมอง (Viewpoint Analysis) หมายถึง การพิจารณาองค์ประกอบที่สังเกตเห็นได้จากการมองเห็นเพื่อที่จะสามารถแยกแยะองค์ประกอบต่างๆนำไปสู่การวิเคราะห์ในเชิงสุนทรียภาพทั้งแง่ของศักยภาพ และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากมุมมอง

1.5.2 การจัดกลุ่มประเภทภูมิทัศน์ (Landscape Types) หมายถึง การแบ่งแยกภูมิทัศน์บนพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ตามลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ ประกอบกับลักษณะของการใช้ประโยชน์พื้นที่

1.5.3 สถานที่สำคัญ (Places) ในการวิจัยนี้หมายถึง พื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งที่มีองค์ประกอบสำคัญในภูมิทัศน์ซึ่งประกอบไปด้วย 1) อาคารสถาปัตยกรรม, 2) พืชพรรณ, 3) สิ่งก่อสร้างอื่นๆในภูมิทัศน์ ได้แก่ ทางเดินริมน้ำ เขื่อนริมน้ำ และศาลาริมน้ำ และ4) ภูมิประเทศ ได้แก่ พื้นดิน พื้นน้ำ และท้องฟ้า เป็นต้น

1.5.4 ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ (Historic Landscape) หมายถึง ภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นในอดีตอันเป็นที่จดจำ โดยสามารถสะท้อนแนวความคิด ศิลปวัฒนธรรม เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ตลอดจนเรื่องราววิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งมีการเหลือร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งสามารถสืบค้นข้อมูลจากหลักฐานที่มีการจารึกไว้ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานเนื่องจากมีอายุความเก่าแก่มากกว่า 50 ปีขึ้นไป โดยคุณสมบัติของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ในงานวิจัยนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1.5.4.1 ภูมิทัศน์มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น ภูมิทัศน์บริเวณป้อมและกำแพงเมืองเก่า เป็นต้น

1.5.4.2 ภูมิทัศน์เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและการเป็นอยู่ของมนุษย์ หรือที่เรียกว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรม(Cultural Landscape) ถือเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ เช่น ภูมิทัศน์บริเวณชุมชนริมน้ำเก่า ท่าเรือริมน้ำเก่า เป็นต้น

1.5.4.3 ภูมิทัศน์มีความโดดเด่นที่แสดงถึงผลงานการสร้างสรรค์ และการออกแบบของคนในอดีตที่หลงเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบัน เช่น ภูมิทัศน์บริเวณศาสนสถาน วัง อาคารที่พักอาศัย และอาคารราชการสำคัญ เป็นต้น

1.5.5 เอกลักษณ์ (Uniqueness) หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นที่ปรากฏให้เห็น โดยสะท้อนคุณค่าความหมายในเชิงบวก

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบถึงวิธีการวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์บนพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งที่เป็นเอกลักษณ์

1.6.2 เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแนวคิดที่ใช้ในกระบวนการวิจัยสามารถพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่และสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบได้ต่อไป

1.6.3 วิธีการวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแนวคิดที่ใช้ในกระบวนการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้กับโครงการอื่นในลักษณะเดียวกันได้

1.6.4 ทราบถึงปัจจัยที่พบในองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ของพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนส่งเสริมคุณค่าในด้านการท่องเที่ยว และการคมนาคมทางน้ำ

1.6.5 สามารถนำผลการวิจัยนำเสนอต่อสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร และกรมศิลปากรเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการผลักดันพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาให้สามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้

1.7 ระเบียบวิธีและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1.7.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านต่างๆมาใช้ในการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่

1.7.1.1 ข้อมูลจากเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ, เอกสารงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- แผนที่ชุมชนกรุงรัตนโกสินทร์ และการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์โดยศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและพัฒนาการของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา, องค์ประกอบทางภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมที่สำคัญบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา, ผังบริเวณแสดงตำแหน่งสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบทางภูมิทัศน์

- รายงานการศึกษาการขึ้นทะเบียนสภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ สะพานปฐมราชานุสรณ์ ถึงท่าวาสุกรีเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาความคืบหน้าของโครงการ

- อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ เพื่อทราบถึงเกณฑ์สำคัญที่ใช้ในการพิจารณาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเพื่อขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก

- กรณีศึกษาพื้นที่ริมน้ำที่เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม 2 แห่ง: Paris, Banks of the Seine / United Kingdom of Great Britain, Liverpool - Maritime Mercantile City เพื่อศึกษาแผนการจัดการกับพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

- แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน จากสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- ภาพถ่ายทางอากาศจากสื่อออนไลน์, <http://www.google.com> เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงตำแหน่งที่ตั้งขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ และการใช้พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

- ศึกษากฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2549 และฉบับร่างปรับปรุงครั้งที่ 3 และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง พ.ศ. 2542

1.7.1.2 ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การออกสำรวจภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ศักยภาพมุมมองที่เกิดขึ้นจากการล่องเรือตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ในพื้นที่

- เก็บข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมจากการลงสำรวจพื้นที่ การเดินทาง

เข้าถึงพื้นที่, การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยตลอดริมสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา, มุมมองที่เกิดขึ้นจากการล่องเรือ, รูปแบบองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ เพื่อสามารถกำหนดวิธีวิจัย และสามารถจัดกลุ่มประเภทองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สอดคล้องกับงานวิจัย

- เก็บข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยจากการลงสำรวจพื้นที่ครั้งที่สองโดยทำการถ่ายภาพมุมมองสู่สถานที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณที่ผ่านการวิเคราะห์ว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จริง เพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1.7.1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลจาก ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ผู้อำนวยการกองจัดรูปที่ดิน และปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดการจัดทำโครงการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลกบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงสะพานปฐมราชานุสรณ์ ถึงท่าวาสุกรี

- ทำการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากคนที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ได้แก่ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย และผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติที่ล่องเรือตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อให้ทราบถึงสุนทรียภาพจากการรับรู้ทางสายตาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อีกทั้งเป็นการนำความคิดเห็นของกลุ่มคนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการงานวิจัย

- ทำการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เพื่อให้ทราบถึงสุนทรียภาพจากการรับรู้ทางสายตาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อีกทั้งเป็นการนำแนวคิดด้านการอนุรักษ์ของกลุ่มคนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการงานวิจัยอีกด้วย

1.7.2 การจัดกลุ่มข้อมูล

1.7.2.1 จัดกลุ่มประเภทของภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา (Landscape Types) โดยนำข้อมูลจากเอกสาร, การสำรวจพื้นที่ และการสัมภาษณ์มาใช้ในการวิเคราะห์จัดกลุ่มประเภทของภูมิทัศน์ดังกล่าวโดยพิจารณาตำแหน่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ

1.7.2.2 นำภาพที่ได้จากการสำรวจมาทำการต่อภาพ และจัดกลุ่มภาพสถานที่

สำคัญตามประเภทของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

1.7.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

โดยการนำภาพถ่ายตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาไปสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1.7.3.1 แบบสอบถามเพื่อใช้ในภาคสนามโดยการเรียงรูปทั้งหมดในกระดานภาพนำไปใช้ในการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อค้นหาภาพตัวแทนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยให้คัดเลือกภาพคนละจำนวน 5 ภาพจากภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ทั้งหมดจำนวน 34 ภาพ พร้อมกับสอบถามเหตุผลในการเลือกภาพทั้ง 5 ดังกล่าว โดยตั้งเป้าหมายในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 100 คน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม 3 กลุ่มดังนี้ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยจำนวน 44 คน ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติจำนวน 40 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมจำนวน 16 คน

1.7.3.2 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในงานวิจัยเป็นการสำรวจทัศนคติในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาโดยเจาะจงสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมเท่านั้นเนื่องจากผลที่คาดว่าจะได้จากการสัมภาษณ์มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะในด้านการอนุรักษ์ต่อไป โดยภาพที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์เป็นภาพที่ได้มาจากผลการคัดเลือกภาพตัวแทนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 100 คนในข้างต้น

1.7.4 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7.4.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผล โดยในส่วนแรกทำการประมวลคะแนนในการคัดเลือกภาพตัวแทนที่มีผลคะแนนสูงสุด 5 อันดับแรกจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มเพื่อให้ได้ภาพตัวแทนพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่

สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในส่วนที่สองทำการประมวลเหตุผลที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มใช้ในการคัดเลือกภาพตัวแทน โดยทำการตีความหมายจากเหตุผลที่ได้, ทำการจัดกลุ่มความหมาย ตลอดจนจัดเรียงลำดับความสำคัญของความหมายจากเหตุผลที่ได้

1.7.4.2 นำภาพตัวแทนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำ

เจ้าพระยาที่ผ่านการคัดเลือกมาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสอบถามแนวคิดในด้านการอนุรักษ์จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม ซึ่งผลที่ได้สามารถนำไปประกอบการวิเคราะห์แนวทางด้านการอนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา อาทิเช่น ปัจจัยในการเพิ่มศักยภาพพื้นที่ภูมิทัศน์ให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การลดมลพิษที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น

1.7.4.3 วิเคราะห์องค์ประกอบทางภูมิทัศน์จากภาพถ่ายตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ผ่านการคัดเลือกในข้างต้น โดยนำกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาเป็นเกณฑ์วิเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อใช้ในการพิจารณาแยกองค์ประกอบทางภูมิทัศน์

1.7.4.4 สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษาโดยระบุตำแหน่งภูมิทัศน์ที่มีมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์, ปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และปัจจัยที่ลดทอนความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

ในการดำเนินงานวิจัยจะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่โดยภาพรวม โดยสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ พร้อมทั้งทำการทบทวนวรรณกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทั้งหมด เพื่อที่จะทำให้ทราบว่าช่วงบริเวณใดที่มีความสำคัญมากที่สุดและเหมาะสมที่จะนำมากำหนดเป็นขอบเขตของพื้นที่ศึกษา และก่อนทำการสำรวจต้องมีการศึกษาเส้นทางรถโดยสารจากแผนที่การเดินทางของรถด่วนเจ้าพระยาและรถข้ามฟาก เพื่อทราบตำแหน่งของท่าเรือต่างๆ และทราบช่วงเวลาของการเดินเรือเนื่องจากรถด่วนเจ้าพระยาแต่ละประเภทมีเวลาออกเดินเรือและท่าเรือที่จอดรับส่งแตกต่างกัน เพื่อที่จะสามารถกำหนดจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการเดินทางรถโดยสารได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องทำการศึกษาดำเนินการของสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จากแผนที่แสดงตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงไปค้นคว้าข้อมูลของสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมจากการสืบค้นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และสอบถามจากบุคคลที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับการตรวจสอบรายชื่อและตำแหน่งของสถานที่สำคัญ โดยพื้นที่ศึกษาในการวิจัยนี้มีขอบเขตในช่วงบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ช่วงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ ถึงสะพานกรุงธน

2.1 ประวัติศาสตร์ของพื้นที่¹

ในอดีตตำบลบางกอกไม่ได้มีแม่น้ำเจ้าพระยาผ่ากลางแผ่นดินอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน การแบ่งแผ่นดินออกเป็น 2 ฝั่งของฝั่งธนบุรีและฝั่งพระนครเริ่มต้นขึ้นในสมัยของสมเด็จพระไชยราชาธิราชทรงโปรดให้มีการขุดคลองลัดจากคลองบางกอกน้อยถึงคลองบางกอกใหญ่เป็นสาเหตุ

¹ จีรพงศ์ จงวัฒนาศิลป์กุล, รัตนโกสินทร์มเจ้าพระยา (กรุงเทพฯ: พลัสเพรส, 2552).

ให้เส้นทางเดินน้ำเปลี่ยนทางเดินจนคลองที่ขุดขึ้นดังกล่าวเกิดการขยายตัวกว้างขึ้นเป็นลำน้ำใหญ่ ส่งผลให้ลำน้ำสายนี้มีบทบาทสำคัญเป็นเส้นทางเดินทางขนถ่ายสินค้า บรรทุกผู้โดยสารมาเป็นเวลากว่า 300 ปีตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงตระหนักว่าบริเวณดังกล่าวเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีเรือชาวต่างชาติผ่านซึ่งพระองค์ทรงตระหนักถึงความปลอดภัยของบ้านเมืองจึงโปรดให้สร้างป้อมปราการขึ้น 2 ป้อมคือ ป้อมวิไชยเยนทร์ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา และส่วนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาคือ ป้อมวิไชยประสิทธิ์ซึ่งเป็นป้อมที่ยังหลงเหลือร่องรอยหลักฐานให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

พื้นที่ดังกล่าวยิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชคืนมา ทรงตั้งกรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีใหม่ แต่ครั้งเกิดการจลาจลขึ้นทำให้พระยามหากษัตริย์ศึกทำการปราบจลาจลและก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีใหม่พร้อมกับการเริ่มต้นราชวงศ์จักรีขึ้นจวบจนปัจจุบัน ในช่วงเวลาก่อนการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์มีโบราณสถานและอาคารที่ถูกสร้างขึ้น ได้แก่ วัดอรุณราชวราราม(วัดมะกอก หรือ วัดแจ้ง)วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม(วัดโพธาราม) และวัดระฆังโฆสิตาราม(วัดบางหัวน้อย)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในด้านวิถีชีวิตซึ่งมีตลาดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นรูปแบบที่สืบทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมักตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมหลักและมีการค้าขายไปตามเส้นทาง โดยบริเวณจุดตัดทางแยกของแม่น้ำลำคลองเป็นจุดที่มีความหนาแน่นของกิจกรรมการค้าเกิดเป็นตลาดน้ำต่างๆ ได้แก่ บริเวณท่าเตียนและบริเวณปากคลองตลาด ซึ่งตลาดทั้ง 2 แห่งนี้เป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดของเกาะรัตนโกสินทร์ ด้านอาคารสถาปัตยกรรมรัชกาลที่ 1 ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังบวรสถานพิมุข(วังหลัง) และพระราชวังบวรสถานมงคล(วังหน้า) อีกทั้งโปรดให้มีการสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นเป็นอารามหลวงในบริเวณพระบรมมหาราชวัง และโปรดให้รัชชากำแพงเมืองครั้งสมัยกรุงธนบุรีเพื่อสร้างป้อมและกำแพงเมืองใหม่คือ ป้อมมหากาฬ และป้อมพระสุเมรุ ในสมัยรัชกาลที่ 2 โปรดให้มีการบูรณะวัดอรุณราชวราราม และสร้างพระปรางค์ขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 4 เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเปลี่ยนรูปแบบการสัญจรจากทางน้ำมาเป็นทางถนน ประกอบกับการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างรวดเร็วทำให้มีการตั้งถิ่นฐานริมฝั่งคลองจำนวนมากเกิดขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ.2459 มีการ

ประกาศไม่ให้มีการจอดแพในบริเวณคลองคมนาคนสำคัญอีกต่อไป เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บ้านเรือนแพตามแนวริมน้ำลดน้อยลงจนสูญหายไปที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองมีการรับเอาอารยธรรมและความเจริญต่างๆเข้ามามากมาย มีการสร้างถนนเชื่อมต่อการสัญจรซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เกิดตึกรูปแบบใหม่และเริ่มมีการสร้างอาคารตึกแถว 2-3 ชั้น แบบนีโอคลาสสิกเพิ่มมากขึ้น เกิดสถานที่ราชการใหม่ขึ้นจำนวนมาก มีการเปลี่ยนแปลงอาคารบริเวณรอบพระบรมมหาราชวังให้เป็นสถานที่ราชการ เช่น ตึกสุนันทาลัย(โรงเรียนราชินี) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สถานีรถไฟ บางกอกน้อย และ กองบัญชาการกองทัพเรือ เรื่อยมาจนในสมัยรัชกาลที่ 8 เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องค์การอาหารและเกษตรกรรมแห่งสหประชาชาติ จวบจนกระทั่งในสมัยรัชกาลปัจจุบัน เป็นยุคของความเจริญก้าวหน้าสูงสุด มีการพัฒนาในทุกๆด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เกิดย่านที่มีลักษณะผสมระหว่างที่อยู่อาศัยและประกอบการค้า ได้แก่ ชุมชนท่าเตียน ชุมชนท่าช้าง ชุมชนท่าพระจันทร์ และเกิดอาคารสำคัญประเภทอื่นตามมา เช่น พุทธสมาคม เป็นต้น

2.2 คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ในปัจจุบัน ²

หากจะกล่าวถึงคุณค่าความสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา แม้ว่าในปัจจุบันคุณค่าของแม่น้ำเจ้าพระยาจะลดลงไปอย่างมาก แต่ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่ยังคงเห็นคุณค่า และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการอยู่อาศัยบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งที่มีมานับตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การเดินทางสัญจรทางน้ำในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ของไทยที่สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตริมน้ำของไทยที่มีบรรยากาศและทิวทัศน์ความงามที่แตกต่างจากที่อื่นๆ จากคุณค่าความหมายที่แตกต่างกันไปจะเห็นได้ว่าคุณค่าของแม่น้ำเจ้าพระยาคควรอย่างยิ่งต่อการ

---

² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ: ชินครอนกรุ๊ป, 2539).

อนุรักษ์เพื่อคงไว้ซึ่งประโยชน์ โดยการอนุรักษ์แม่น้ำดังกล่าวจะสามารถรักษาคุณค่าอยู่ได้ก็ต่อเมื่อคนทุกฝ่ายช่วยกันดูแลรักษา เห็นคุณค่าของแม่น้ำแห่งประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งจารึกหลักฐานอันทรงคุณค่าของลูกหลานของชาติต่อไปในอนาคต โดยสามารถแบ่งคุณค่าความสำคัญออกเป็น 3 ด้านดังนี้

ด้านประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ของลักษณะทางกายภาพของพื้นที่บริเวณดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากการขุดคลองในรัชสมัยพระไชยราชาธิราชเพื่อเชื่อมทางสัญจรทางน้ำ ทิศทางของกระแสน้ำทำให้พื้นที่บริเวณคลองดังกล่าวเปลี่ยนแปลงกลายเป็นแม่น้ำ และแม่น้ำกลายเป็นคลอง หลังจากนั้นพื้นที่บริเวณดังกล่าวเริ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีที่เลือกพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่ตั้งของราชธานี ทำให้เกิดการสร้างป้อมปราการและกำแพงเมืองเพื่อป้องกันข้าศึก และมีการสร้างอาคารสถาปัตยกรรมมากขึ้นเพื่อแสดงความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยนั้น โดยเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมถูกถ่ายทอดออกมาสู่อาคารและสถาปัตยกรรมต่างๆ การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทางกายภาพมีเรื่อยมากระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้เลือกพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกเป็นที่ตั้งของราชธานีจวบจนกระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญของพื้นที่ที่มีมาอย่างยาวนานหลายร้อยปีทำให้เกิดหลักฐานทางประวัติศาสตร์สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นหลักฐานอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้เห็นในปัจจุบัน

ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงของมนุษย์กับพื้นที่ ตั้งแต่เรื่องของการเดินทางทำเลที่ดีมีความเหมาะสมต่อการตั้งเป็นราชธานี การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนที่อยู่อาศัยบริเวณริมน้ำ การเดินทางคมนาคม จวบจนขนบธรรมเนียม ประเพณี พระราชพิธีสำคัญของทางบ้านเมืองซึ่งล้วนเกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณดังกล่าว และถือเป็นส่วนประกอบของคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม

ด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีหลักฐานที่ถ่ายทอดเรื่องราวคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม จำนวนมากตลอดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสนใจที่จะมาท่องเที่ยวชื่นชมความงดงามในพื้นที่บริเวณดังกล่าว อันจะได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับสุนทรีย์ภาพความงดงามของภูมิทัศน์

นอกจากนี้การคมนาคมทางน้ำเพื่อเชื่อมต่อการเดินทางไปยังพื้นที่ตามจุดต่างๆของเมืองถือว่าเป็นการคมนาคมที่ได้รับประโยชน์จากสุนทรียภาพในขณะที่เดินทางที่ติดอีกด้วย

2.3 การขึ้นทะเบียนมรดกโลก

การขึ้นทะเบียนมรดกโลกเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันขององค์การ UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) เพื่อจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์แหล่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมจากทั่วโลกนำมารวบรวมขึ้นทะเบียนมรดกโลกไว้โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) ทำหน้าที่ในการคัดเลือกและตรวจสอบแหล่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจากเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ICOMOS ตั้งขึ้นเพื่อใช้พิจารณา โดยประเทศต่างๆสามารถยื่นเสนอชื่อขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยคณะกรรมการ ICOMOS จะทำการพิจารณาคุณสมบัติของแหล่งว่ามีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในด้านใดบ้าง

2.3.1 เกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนมรดกโลก ³

เกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนมรดกโลกถูกกำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการ ICOMOS ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เสนอชื่อเพื่อขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยตั้งเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคุณสมบัติทั้งหมด 10 ประการ โดยที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมอย่างน้อยจะต้องมีคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์ข้อใดก็ได้ ดังนี้

2.3.1.1 เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรม เป็นตัวแทนของความงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่แสดงถึงความสร้างสรรค์และความชาญฉลาด

2.3.1.2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลให้เกิดการพัฒนาในด้านการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน สวน ประติมากรรม และภูมิทัศน์ รวมถึงศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในที่นี้รวมถึงพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นใน

---

³ UNESCO, World Heritage Site Inscription Criteria [ออนไลน์], 10 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา www.unescoworldheritagesites.com/world-heritage-site-inscription-criteria.html

ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งบนพื้นที่หนึ่งของโลก

2.3.1.3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นหลักฐานที่แสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

2.3.1.4 เป็นตัวแทนของสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงพัฒนาการทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีหรืออุตสาหกรรม

2.3.1.5 เป็นตัวอย่างของลักษณะอันเด่นชัดของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมหรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ที่มีความเปราะบาง เสื่อมสลายเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดังเดิมได้

2.3.1.6 มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ หรือบุคคลที่มีความสำคัญหรือความโดดเด่นในประวัติศาสตร์

2.3.1.7 เป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการสำคัญๆ ในอดีตของโลก รวมทั้งแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญๆ ในอดีต เช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลาน ยุคน้ำแข็ง

2.3.1.8 เป็นตัวอย่างที่แสดงขบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางธรณีวิทยา หรือวิวัฒนาการทางชีววิทยา หรือปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่ ได้แก่ ขบวนการทางธรณีวิทยา เช่น ภูเขา น้ำแข็ง หรือภูเขาไฟ วิวัฒนาการทางชีววิทยา เช่น ป่าไม้ เขตร้อน ทะเลทราย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น เกษตรกรรม ชีวบันได เป็นต้น

2.3.1.9 เป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์หายากเป็นพิเศษ เช่น การเกิดหรือลักษณะหรือแหล่งที่มีความงดงามทางธรรมชาติพิเศษกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น ระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษของสภาพทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา น้ำตก แหล่งรวมความหนาแน่นของสัตว์ สภาพทิวทัศน์ที่มีพืชพรรณชนิดเป็นองค์ประกอบ และแหล่งรวมความผสมผสานระหว่างองค์ประกอบทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.3.1.10 เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่หายาก หรือเป็นถิ่นที่อยู่ที่เกิดอยู่ในภาวะอันตราย แต่ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความหนาแน่นของพืชและสัตว์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจด้วย

2.3.2 ประโยชน์จากการได้รับขึ้นทะเบียนมรดกโลก

2.3.2.1 มีกลุ่มองค์กรที่ร่วมมือกันในด้านการอนุรักษ์ พัฒนา บูรณะปรับปรุง แหล่งที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกให้คงคุณค่าไว้

2.3.2.2 แหล่งที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกจะได้รับการสำรวจข้อมูล รวบรวม ข้อมูลที่มีมาตรฐาน ครบถ้วน

2.3.2.3 แหล่งที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกจะได้รับการสนับสนุนการ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ

2.3.2.4 มาตรการ หรือแนวทางในการจัดการกับแหล่งที่ได้รับการขึ้นทะเบียน มรดกโลกจะได้รับการตรวจสอบ ปรับแก้อยู่เสมอเพื่อรักษาระดับคุณค่าในการอนุรักษ์ให้เป็น มาตรฐาน

2.3.3 กรณีศึกษาพื้นที่ริมน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก

2.3.3.1 แม่น้ำแซน ประเทศฝรั่งเศส (The Bank of River Seine, France)⁴

คุณสมบัติของแม่น้ำแซน ประเทศฝรั่งเศส ที่ตรงกับเกณฑ์การขึ้นทะเบียน มรดกโลกทางวัฒนธรรมของ ICOMOS มีดังนี้

เกณฑ์ข้อ 1 เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้าน ศิลปกรรม หรือตัวแทนของความงดงาม และเป็นผลงานการสร้างสรรคที่แสดงถึงความชาญฉลาด เนื่องจากบริเวณอ่าวแม่น้ำแซนมีมรดกทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนรูปแบบศิลปะในสมัยโกธิค ซึ่งสะท้อนถึงเรื่องราวการพัฒนาเมืองหลวงสำคัญของยุโรปในอดีตบนบริเวณพื้นที่ดังกล่าว

เกณฑ์ข้อ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาใน ด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจน การพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องหรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลา หนึ่งสืบเนื่องมาให้เห็นในปัจจุบัน จากวิทยาการปรับปรุงเมืองของฮัสแมน ซึ่งเป็นเครื่องหมายของ

⁴ ICOMOS, Advisory Body Evaluation May 1991[ออนไลน์], 10 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา

การเกิดโลกใหม่ของทางตะวันตกที่แสดงออกทางโครงสร้างเมืองที่ยิ่งใหญ่ เช่น หอไอเฟล และปาลาส เดอ ซารอท เป็นตัวอย่างผลงานอันยิ่งใหญ่ที่แสดงถึงความสำเร็จในช่วงศตวรรษที่ 19-20 เป็นต้น

การควบคุมพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมบริเวณแม่น้ำแซน ประเทศฝรั่งเศสของ ICOMOS มีดังนี้ ควบคุมการพัฒนาให้อยู่ในขอบเขตที่สามารถยอมรับได้ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อใช้เป็นเขตกันชน ไม่เพียงแค่อาคารทั้งหมดในเขตที่อยู่ติดกับพื้นที่มรดกโลกเท่านั้น แต่จะต้องควบคุมภาพรวมทั้งหมด ทั้งด้านความสูงของอาคารบริเวณฉากหลังที่ส่งผลกระทบต่อสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ ตลอดจนจำกัดการใช้งานบนพื้นที่ที่มีคุณค่าความสำคัญ เพื่อรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพื้นที่ และรักษาเอกลักษณ์ของพื้นที่และเอกลักษณ์ทางมุมมองทางภูมิทัศน์อีกด้วย

2.3.3.2 เมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ (Liverpool Maritime Mercantile City)⁵

คุณสมบัติของเมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ ที่ตรงกับเกณฑ์การขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมของ ICOMOS มีดังนี้

เกณฑ์ข้อ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลให้เกิดการพัฒนาในด้านการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ รวมถึงศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในที่นี้รวมถึงพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งบนพื้นที่หนึ่งของโลก ซึ่งในที่นี้แสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยีและวิธีการก่อสร้างอุเทียบเรือและท่าเรือ ในช่วงศตวรรษที่ 18-19 เป็นการกระจายระบบการค้าที่เป็นสากลสู่ประชาชนของชาติอังกฤษ

เกณฑ์ข้อ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่งซึ่งแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมที่สูญหายไปแล้ว โดยเมืองและท่าเรือบนพื้นที่ดังกล่าวเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงวิวัฒนาการของวัฒนธรรมทางการค้าในช่วงศตวรรษที่ 18-19 เป็นช่วงที่เกิดการสร้างจักรวรรดิอังกฤษเกิดเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลจนกระทั่งมาล้มเลิกในปี 1807

⁵ ICOMOS, Advisory Body Evaluation March 2004 [ออนไลน์], 10 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา

ซึ่งเป็นช่วงที่มีการอพยพจากยุโรปตอนเหนือมาสู่อเมริกา

เกณฑ์ข้อ 4 เป็นตัวแทนของสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงพัฒนาการทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีหรืออุตสาหกรรม โดยมีเมืองท่าทางการค้าที่สำคัญของโลกซึ่งแสดงถึงพัฒนาการทางการค้าของโลกและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของจักรวรรดิอังกฤษ

การควบคุมพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมเมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษของ ICOMOS มีดังนี้ กำหนดให้มีการป้องกันการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่ที่จะต้องเคารพมุมมองและบริบททางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ สนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ อาจมีการบูรณะอาคารขึ้นใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับอาคารประวัติศาสตร์และการออกแบบร่วมสมัยที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อดึงดูดการลงทุนและการเติบโตของการท่องเที่ยวในอนาคตที่ไม่กระทบคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่

2.3.4 ความสำคัญที่ควรค่าแก่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกของพื้นที่⁶

ภูมิปัญญาในการตั้งเมืองและการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน โดยการกำหนดขอบเขตของเมืองด้วยเส้นทางเดินของน้ำ ถือเป็นภูมิปัญญาของชาวน้ำชาวไทยที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีน้ำล้อมรอบสืบเนื่องมาในสมัยกรุงธนบุรีต่อเนื่องมาจนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถือได้ว่าเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญอันสะท้อนปรัชญาความคิด โลกทัศน์ของผู้คนที่มีวิถีชีวิตริมน้ำในอดีตที่ควรรักษาเป็นมรดกของชนรุ่นหลังได้ศึกษา จากคุณค่าความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงตั้งแต่สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ถึง สะพานกรุงธนมีคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ประการดังนี้

⁶ กลุ่มงานคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546).

เกณฑ์ข้อ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลให้เกิดการพัฒนาในด้านการออกแบบ ทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน สวน ประติมากรรม และภูมิทัศน์ รวมถึงศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยคุณค่าของอาคารโบราณสถานที่มีลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นทั้ง เจดีย์ พระปรางค์ ปราสาท วัดและวังตามแนวริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

เกณฑ์ข้อ 3 เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่งที่แสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งสูญหายไปแล้ว เนื่องจากการเลือกสรรตำแหน่งที่ตั้งพระนครในบริเวณที่มีแม่น้ำไหลมาบรรจบกันทำให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการเกษตรกรรม การค้า การพาณิชย์ อีกทั้งยังเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างกัน ตลอดจนเป็นเส้นทางขนถ่ายสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เกณฑ์ข้อ 4 เป็นตัวแทนของสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงพัฒนาการทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม ด้านลักษณะการจัดวางอาคาร ลักษณะอาคารบ้านเรือนริมน้ำที่โดดเด่นของชุมชนชาวไทย การอยู่อาศัยบนเรือนแพที่มีโครงสร้างเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูงปลูกบนเรือนแพ โดยจะเห็นวิถีชีวิตริมน้ำได้จาก เรือนแพที่ผูกเสายจอดอยู่ตามแนวน้ำลำคลอง แม้ว่าในปัจจุบันจะสูญหายจนไม่เหลือร่องรอยของเรือนแพที่ผูกเสายจอดอยู่ตามแนวน้ำลำคลองก็ตาม แต่ลักษณะอาคารบ้านเรือนริมน้ำยังคงสามารถสะท้อนกิจกรรมการใช้ชีวิตในอดีตได้ดีอยู่ นอกจากนี้ยังมีการประกอบพระราชพิธีสำคัญ การแห่ขบวนเสด็จพยุหยาตราทางชลมารคซึ่งเป็นการสะท้อนลักษณะการใช้เรือพระที่นั่งอันสะท้อนคุณค่าความสำคัญของการดำเนินวิถีชีวิตริมน้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

2.4 ข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่

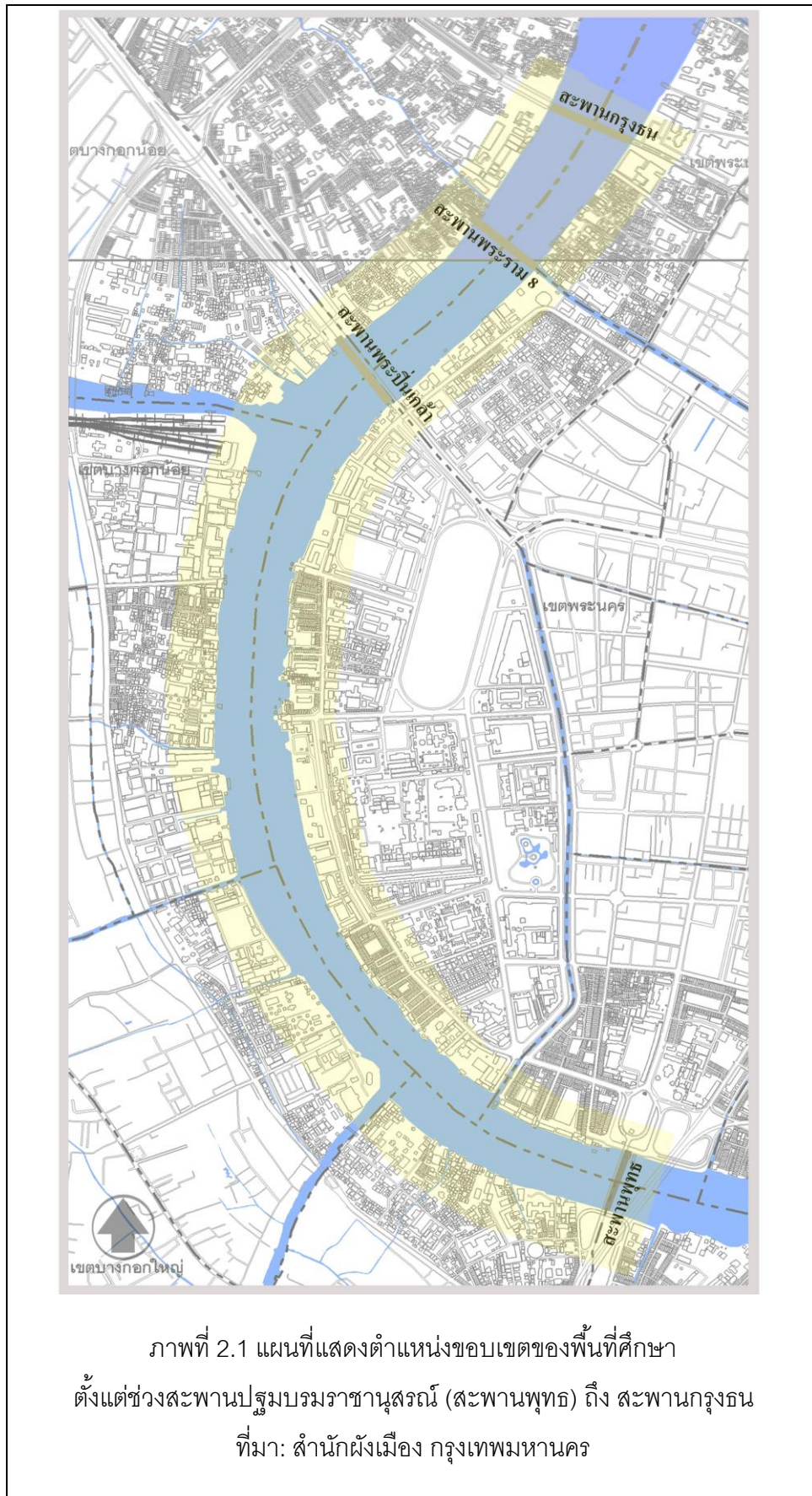
ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาเป็นลักษณะของสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นผสมผสานกับสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติโดยมีการเรียงตัวไปตามแนวริมสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษาเป็นรูปแบบเดียวกันประกอบไปด้วยพื้นที่น้ำ และพื้นที่บกบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ในการศึกษาและทำความเข้าใจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในที่นี่จะทำการพิจารณาถึงองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สามารถเห็นจากมุมมองในขณะล่องเรือไปตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา

ซึ่งภูมิทัศน์แต่ละประเภทย่อมมีความโดดเด่นแตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาตัวสถาปัตยกรรม และภูมิทัศน์ของบริเวณโดยรอบเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในแบ่งประเภทพื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ เนื่องจากไม่สามารถแยกความแตกต่างทางด้านลักษณะภูมิประเทศ หรือความแตกต่างทางด้านพืชพรรณได้ อีกทั้งเนื่องจากการวิจัยมุ่งเน้นศึกษามุมมองที่เกิดขึ้นจากการล่องเรือซึ่งย่อมไม่สามารถมองเห็นอาคารสถาปัตยกรรมที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำได้ทั้งหมด ดังนั้นการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามจะช่วยให้ทราบว่ามุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ใดที่ถูกบดบัง หรือมีผลกระทบต่อการศึกษา นอกจากนี้การสังเกตถึงความสัมพันธ์ของตัวสถาปัตยกรรม และภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบที่เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมกันทั้งในลักษณะของการเชื่อมต่อทำให้เกิดความกลมกลืน หรือเป็นองค์ประกอบที่สร้างความขัดแย้งทำให้ลดทอนความโดดเด่น ความสวยงามของภูมิทัศน์ ซึ่งมีผลต่อสุนทรียภาพที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความประทับใจ ความจดจำได้ในสถานที่สำคัญจากการรับรู้ทางสายตาของพื้นที่ในระดับที่แตกต่างกัน

2.4.1 อาณาเขตของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 2 ฝั่งโดยที่มีขอบเขตครอบคลุมไปยังบริเวณที่สามารถเห็นได้จากมุมมองขณะล่องเรือไปตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา โดยทำการศึกษาตั้งแต่ช่วงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ) ถึง สะพานกรุงธน (สะพานช้างฮี)

2.4.2 โครงข่ายคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่ศึกษา

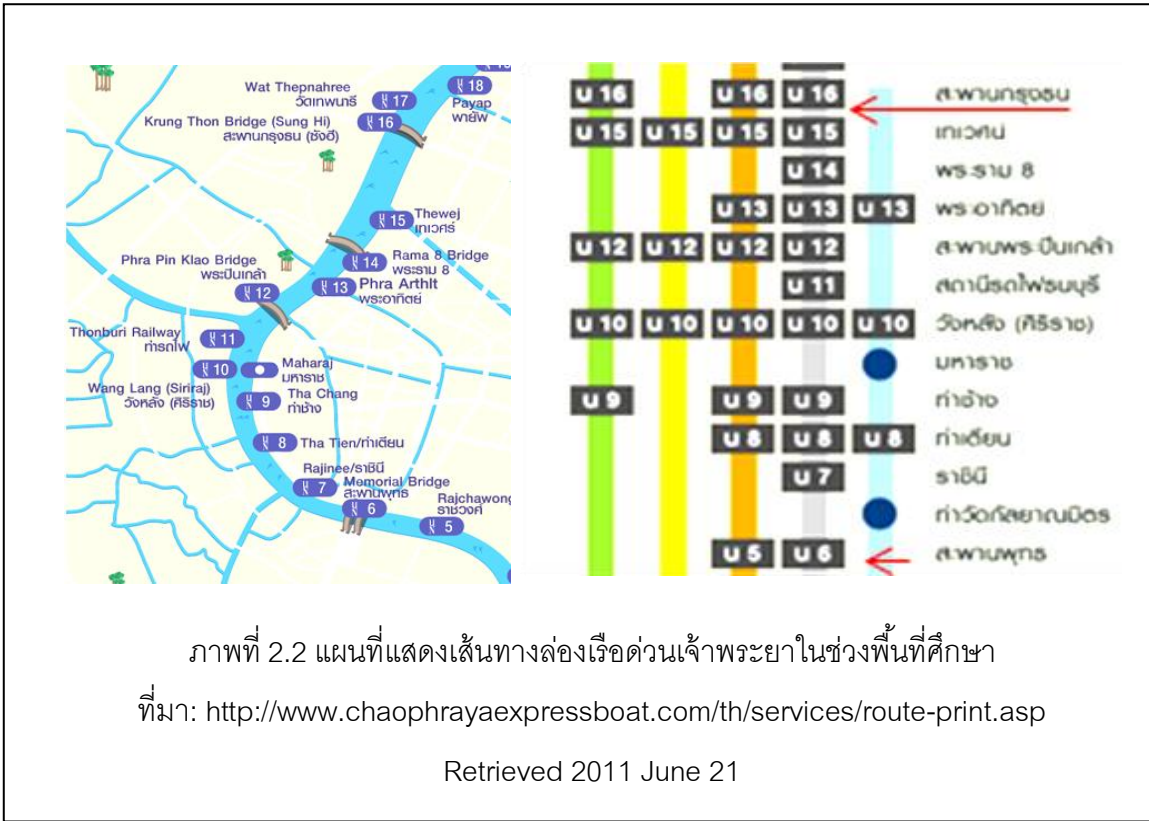
โครงข่ายการคมนาคมในการวิจัยนี้ ทำการศึกษาเส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นสำคัญโดยทำการศึกษาเส้นทางของเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟาก วันและช่วงเวลาในการเดินเรือของเรือแต่ละประเภท อีกทั้งทำให้ทราบตำแหน่งท่าเรือ ลักษณะเส้นทางที่เรือวิ่งและจุดจอดรับส่งผู้โดยสารที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งตัวของเรือโดยสารสามารถซื้อได้บนเรือหรือที่จำหน่ายตั๋วบนท่าเรือ โดยที่ราคาค่าโดยสารจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความใกล้ไกลของระยะทาง เรือด่วนเจ้าพระยาที่ล่องบนแนวแม่น้ำเจ้าพระยาประกอบด้วยเรือ 4 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เรือประจำทาง (ไม่มีธง) เส้นทางวิ่งตั้งแต่ นนทบุรี ถึง วัดราชสิงขร ให้บริการวันจันทร์ – ศุกร์ ช่วงเวลาในการเดินเรือ 06.20 - 08.05 น. (เช้า) และ 15.00 - 17.30 น. (เย็น) อัตราค่าโดยสาร 10 / 12 / 14 บาท (ตามระยะทาง)

ประเภทที่ 2 เรือด่วนพิเศษธงส้ม เส้นทางวิ่งตั้งแต่ นนทบุรี ถึง วัดราชสิงขร ให้บริการทุกวัน 06.00 - 19.00 น. อัตราค่าโดยสาร 15 บาท

ประเภทที่ 3 เรือด่วนพิเศษธงเขียว เส้นทางวิ่งตั้งแต่ ปากเกร็ด ถึง นนทบุรี ถึง สาทร ให้บริการวันจันทร์ - ศุกร์ ช่วงเวลาในการเดินเรือ 06.15 - 08.10 น. (เช้า) และ 15.30 - 18.05 น. (เย็น) อัตราค่าโดยสาร 13 / 20 / 32 บาท (ตามระยะทาง)

ประเภทที่ 4 เรือด่วนพิเศษธงเหลือง เส้นทางวิ่งตั้งแต่ นนทบุรี ถึง สาทร ถึง ราษฎร์บูรณะ ให้บริการวันจันทร์ – ศุกร์ ช่วงเวลาในการเดินเรือ 06.15 - 08.30 น. (เช้า) และ 15.30 - 20.00 น. (เย็น) อัตราค่าโดยสาร 20 / 29 บาท (ตามระยะทาง)

ในส่วนของการเข้าถึงพื้นที่ การเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมอื่นๆ พบว่ามีเพียงรถไฟฟ้าบีทีเอสที่สามารถเชื่อมต่อการเดินทางมาสู่เรือด่วนเจ้าพระยาได้โดยตรงบริเวณสถานีสะพานตากสิน เชื่อมต่อไปยังท่าเรือสาทร ส่วนรถไฟฟ้าเอ็มอาร์ทีต้องทำการเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าบีทีเอสที่สถานีสีลม/ศาลาแดง และรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ต้องทำการเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าบีทีเอสที่สถานีพญาไท ก่อนที่จะมาสู่เรือด่วนเจ้าพระยา และอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถเข้าถึงท่าเรือได้ไม่ยากนักคือรถโดยสารประจำทางซึ่งในแผนที่ไม่มีการแสดงเส้นทางเชื่อมต่อดังกล่าว

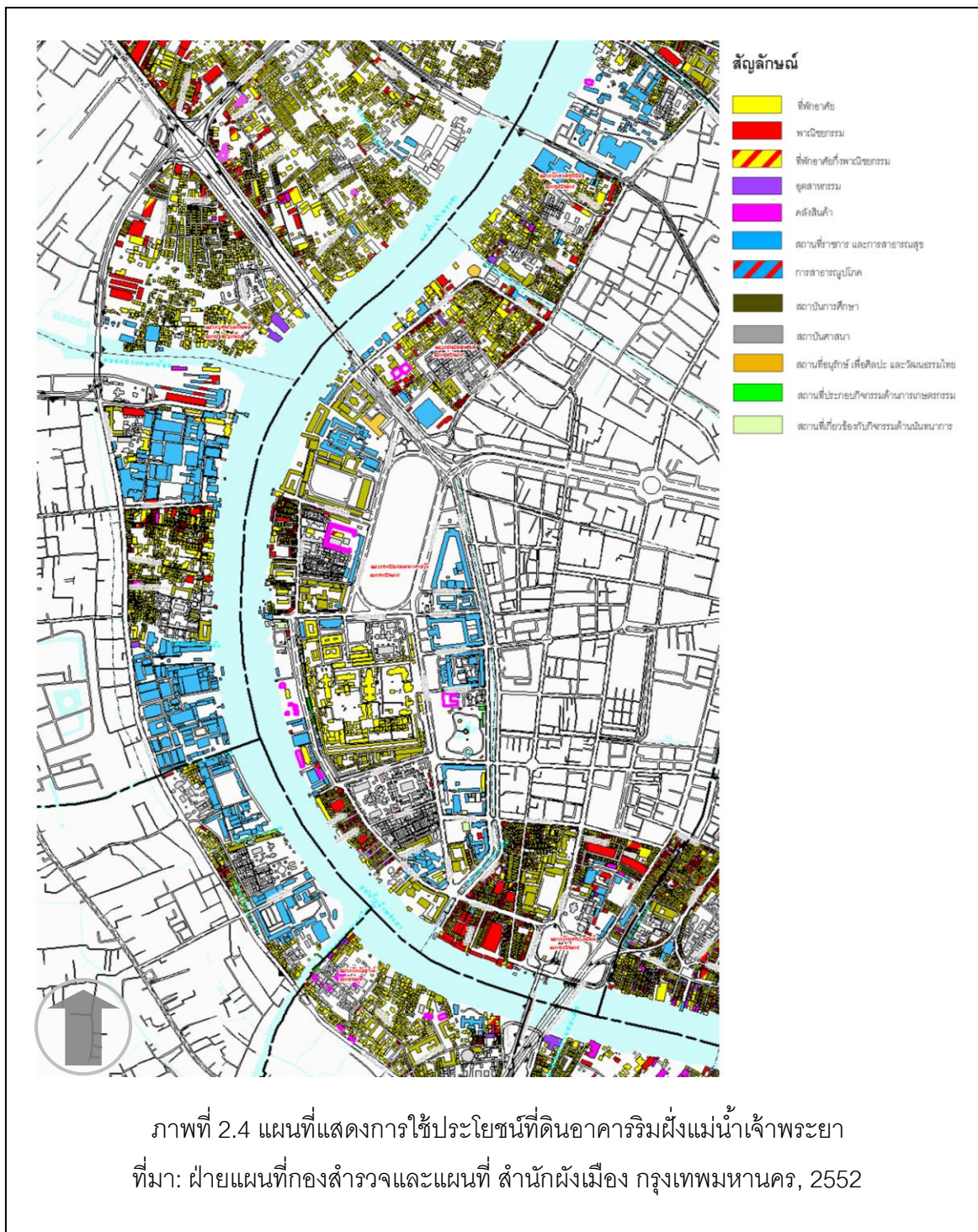

2.4.3 การใช้ประโยชน์พื้นที่

ตลอดพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีความหลากหลายทางภูมิทัศน์เนื่องจากการใช้งานประโยชน์พื้นที่ที่แตกต่างกันหลากหลายประเภทโดยทางสำนักผังเมืองได้ทำการรวบรวมข้อมูลและจำแนกประเภทการใช้งานของอาคารริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดสายโดยสามารถแบ่งออกเป็น 12 ประเภทด้วยกัน แต่เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีขอบเขตตั้งแต่บริเวณสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ถึงสะพานกรุงธนบุรี ซึ่งมีประเภทการใช้งานของอาคารริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพียง 10 ประเภทดังนี้

- 1) ที่พักอาศัย 2) พาณิชยกรรม 3) ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม 4) อุตสาหกรรม
 5) คลังสินค้า 6) สถานที่ราชการ 7) สถาบันการศึกษา 8) สถาบันศาสนา 9) สถานที่อนุรักษ์เพื่อ
 ศิลปะและวัฒนธรรมไทย 10) สถานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านนันทนาการ

2.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

2.5.1 ทฤษฎีเรื่องจิตวิญญาณของสถานที่⁷

โดยทั่วไปการให้คำจำกัดความของสถานที่ (Place) มักใช้ลักษณะทางกายภาพ หรือลักษณะเด่นของสถานที่เป็นตัวนิยาม โดยสถานที่ที่สามารถอธิบายได้หลายรูปแบบ และอาจเกิดจากการผสมผสานของสถานที่เข้าด้วยกันมากกว่าหนึ่งแห่งซึ่งความเป็นสถานที่ในที่นี่สามารถแบ่งโดยใช้ข้อพิจารณาด้านลักษณะทางกายภาพทั้ง 4 ประกอบไปด้วย 1) การถือเอาขอบเขตที่มีการแบ่งออกเป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นที่รู้โดยทั่วกัน เช่น การแบ่งเขตพรมแดน ขอบเขตอำเภอ ขอบเขตของการปกครอง เป็นต้น 2) การใช้ลักษณะความโดดเด่นของพื้นที่ธรรมชาติในภูมิทัศน์ในการแบ่งแยกสถานที่ เช่น ลำธาร แม่น้ำ ป่าไม้ เป็นต้น 3) การใช้โครงสร้างของสิ่งก่อสร้างในการแบ่งแยกสถานที่ เช่น ถนน ทางด่วน หรือสถานที่ที่เป็นจุดหมายตา หรือบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น สวน แหล่งโบราณสถาน 4) การใช้ความโดดเด่นของกิจกรรมการใช้งานที่มีความเฉพาะตัวเป็นพิเศษที่เกิดบนสถานที่ เช่น พื้นที่ฝั่งกลบขยะ

ในส่วนของบรรยากาศหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่ หรือจิตวิญญาณของสถานที่ (Sense of place) (Genius loci) หรือ (Spirit of the place)⁸ อันก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนดังนี้ 1) ลักษณะทางกายภาพ คือ สิ่งปรากฏตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงบนพื้นที่ภูมิทัศน์ ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่างๆ บรรยากาศ พื้นน้ำ ท้องฟ้า ตลอดจนพืชพรรณบนพื้นที่ อันก่อให้เกิดความสวยงาม ความเป็นระเบียบ ความสะอาด ความปลอดภัย เป็นต้น 2) กิจกรรมที่เกิดขึ้นซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ภูมิทัศน์ ได้แก่ วิธีการดำเนินชีวิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัย การคมนาคม กิจกรรมนันทนาการ การพบปะสังสรรค์ การประกอบพิธีกรรมทาง

⁷ Community culture and the Environment, A Guide to Understanding a sense of place, p.69.

⁸ Donald Appleyard, Kevin Lynch and John R. Myer, The view from the road, 2nd Edition, 1966.

ศาสนา ตลอดจนการประกอบอาชีพ การค้าขาย เป็นต้น 3) คุณค่าความสำคัญ ความหมายและสัญลักษณ์ของพื้นที่ภูมิทัศน์ ซึ่งสามารถเกิดจากการมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ความจดจำได้จากการมองเห็นผ่านตา หรือการมีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ในอดีต

ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวจะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบในพื้นที่ภูมิทัศน์ที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งส่งผลให้เกิดการรับรู้ได้ถึงคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ความเคารพต่อจิตวิญญาณของสถานที่ นำไปสู่การอนุรักษ์พื้นที่ และความรู้สึกหวงแหนเกิดขึ้นในพื้นที่

2.5.2 หลักการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบเชิงทัศน์⁹

การประเมินผลกระทบเชิงทัศน์หรือการประเมินผลกระทบทางสายตาเป็นขั้นตอนสำคัญที่ใช้ในการประเมินผลกระทบจากองค์ประกอบในภูมิทัศน์ต่อคุณภาพมุมมองที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดในภูมิทัศน์ส่งผลกระทบต่อทางลบและเป็นตัวลดทอนคุณภาพของมุมมอง โดยการประเมินดังกล่าวจะทำการพิจารณาจากลักษณะของผลกระทบเชิงทัศน์ที่เกิดขึ้นในภูมิทัศน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

การรบกวน(Disturbance) หมายถึง การที่องค์ประกอบใดๆ ปรากฏขึ้นในภาพมุมมองสำคัญแล้วก่อให้เกิดการความรู้สึกขัดแย้งขึ้น โดยที่องค์ประกอบเหล่านั้นปรากฏขึ้นบริเวณใดของภาพมุมมองก็ได้ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้า ด้านหลัง หรือด้านข้าง

การคุกคาม(Threaten) หมายถึง การที่องค์ประกอบใดๆ ปรากฏขึ้นในตำแหน่งที่ใกล้กับองค์ประกอบที่มีคุณค่า แล้วก่อให้เกิดการผลกระทบโดยทำให้เกิดการลดน้อยลงของคุณค่าและความงาม

การบดบัง(Obstruction) หมายถึง การที่องค์ประกอบใดๆ ปรากฏขึ้นในตำแหน่งที่อยู่ด้านหน้าขององค์ประกอบที่มีคุณค่าแล้วทำให้ภาพมุมมองสำคัญมีความชัดเจนลดน้อยลง

ความแปลกแยก(Alienation) หมายถึง การที่องค์ประกอบใดๆ มีรูปแบบลักษณะ

⁹ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์, 2551, หน้า 27.

ที่แตกต่างจากลักษณะโดยรวมของมุมมองสำคัญ จนทำให้เกิดความรู้สึกไม่เข้าใจ

การประเมินผลกระทบเชิงทัศนียภาพจะถูกลำดับนำไปใช้ประเมินลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ในภาพตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าองค์ประกอบใดในภูมิทัศน์เป็นตัวลดทอนความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา นำไปสู่การเสนอแนวทางการจัดการกับองค์ประกอบในภูมิทัศน์เพื่อลดผลกระทบทางสายตาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของผลกระทบทางสายตาที่เกิดขึ้น เนื่องจากสถานที่สำคัญแต่ละแห่งบนพื้นที่ศึกษาย่อมมีลักษณะของผลกระทบทางสายตาเกิดขึ้นแตกต่างกัน เช่น สถานที่สำคัญบางแห่งพบการคุกคามที่เกิดจากอาคารสูง หรือสถานที่สำคัญบางแห่งพบการบดบังจากกลุ่มอาคารขนาดเล็ก เป็นต้น

2.5.3 ทฤษฎีเรื่องปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการประเมินคุณค่าความงามในภูมิทัศน์¹⁰

ปัจจัยพื้นฐานแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันและส่งผลต่อการประเมินคุณค่าความงามในภูมิทัศน์ ซึ่งจะเห็นได้จากการคัดเลือกภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ที่มีความแตกต่างกันที่มาจากความพึงพอใจของแต่ละบุคคล โดยสามารถสรุปปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลได้ดังนี้ คือ 1) ประสบการณ์ เกิดขึ้นกับบุคคลที่เคยมีกิจกรรมเกิดขึ้นบนพื้นที่ หรือเคยเห็นผ่านตาในอดีต ทำให้เกิดการจดจำได้ของพื้นที่ขึ้น 2) การมองเห็นถึงคุณค่า โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ทางประวัติศาสตร์ และทัศนคติในเรื่องความเชื่อ 3) ความคาดหวัง หรือการคาดการณ์ล่วงหน้า เนื่องมาจากพื้นฐานทางสังคมสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลที่มักเกิดความคาดหวังกับสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

โดยทั่วไปการประเมินคุณค่าความงามในภูมิทัศน์นิยมใช้ภาพถ่ายตัวแทนเป็นเครื่องมือในการประเมิน เนื่องจากสามารถควบคุมไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย อีกทั้งยัง

¹⁰ Ian C.Laurie, "Aesthetic Factors in Visual Evaluation," Landscape Assessment Value, Perceptions and Resources, 1975, p.62.

เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในการวิจัยอีกด้วย โดยจะเริ่มจากการประเมินสภาพของภูมิทัศน์ที่เป็นอยู่ ซึ่งจะพิจารณาสภาพภูมิทัศน์ในด้านคุณค่าความงามที่เกิดขึ้นบนภาพถ่ายตัวแทนว่าภูมิทัศน์บริเวณใดที่มีความสวยงาม และไม่สวยงาม จากนั้นจึงจะสามารถทำการตัดสินใจคัดเลือกภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ที่เห็นว่ามีค่าความสวยงามซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยพื้นฐานดังที่กล่าวในข้างต้น

ดังนั้นในการสำรวจความคิดเห็น หรือทัศนคติทางด้านความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจึงควรออกแบบสำรวจกลุ่มคนให้ครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่หลากหลายเพื่อที่จะสามารถใช้เป็นตัวแทนความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปที่มีความน่าเชื่อถือได้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ออกแบบให้มีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยทั้งหมด 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย 2) กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ 3) กลุ่มผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์ละสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เนื่องจากเห็นว่ากลุ่มคนทั้ง 3 ดังกล่าวมีความแตกต่างของปัจจัยพื้นฐานที่มีความหลากหลาย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

3.1.1 ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อสามารถเลือกใช้เครื่องมือวิจัยและวิธีวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการวิจัยและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้สามารถเก็บข้อมูลเอกลักษณ์ทางมุมมองผู้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้อย่างครบถ้วนนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยทำการ ศึกษาตัวอย่างวิธีวิจัยจากแผนงานโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับบริเวณพื้นที่ศึกษา ดังนี้

3.1.1.1 การศึกษาและปรับปรุงพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ท่าเตียน¹ โดยทำการ ศึกษาประวัติศาสตร์, ความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่ และศึกษาผลกระทบของการวางผังแม่บท เนื่องจากพื้นที่ท่าเตียนเป็นย่านชุมชนเก่าแก่ที่สำคัญของเกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งบริเวณโดยรอบมีพื้นที่ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสำคัญต่อการท่องเที่ยวอันได้แก่ พระบรมมหาราชวัง, วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, วัดอรุณราชวราราม อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นจุดเชื่อมต่อของการคมนาคมขนส่ง และตลาดค้าส่งสินค้าที่สำคัญ ผลจากแนวคิดที่ต้องการให้เมืองสวยงาม (Beautification) ทำให้เกิดแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ท่าเตียน มีการอนุรักษ์อาคารพาณิชย์ที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พื้นฟูและปรับใช้เป็นแหล่งให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและร้านค้า ส่วนในพื้นที่ส่วนอื่นจะทำการซ่อมแซมฟื้นฟูพื้นที่ที่ทรุดน้ำและพื้นที่เปิดโล่ง การรื้อถอนอาคารที่ทรุดโทรมและโยกย้ายอาคารที่พักอาศัยซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมของคนในชุมชนย่อมเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ดังนั้นจำเป็นต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของคน

---

¹ Yongtanit, "The Tha Tian Case," Cultural Resources Management in Historic Community in Bangkok, p.11-24.

ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการต่างๆ วิธีในการศึกษาประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 สำรวจสภาพพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้แก่ กฎหมายกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และความเสี่ยงในพื้นที่ ตลอดจนวิธีในการดำเนินแผนที่บังคับใช้ให้เกิดผลบรรลุตามเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 สุ่มสำรวจสัมภาษณ์ประชากร จำนวน 130 ครัวเรือนจากจำนวนทั้งหมด 300 ครัวเรือน ขั้นตอนที่ 3 สำรวจและเก็บข้อมูลด้านอาคารสถาปัตยกรรม จากการสำรวจและสืบค้นหลักฐาน ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมเพื่อการวิเคราะห์ โดยใช้การประเมินคุณค่าทางวัฒนธรรมของยูเนสโกในด้านเอกลักษณ์ของพื้นที่ คุณค่า ความงามทางศิลปะ และความหายาก ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจในด้านการค้า และคุณค่าทางสังคมในเชิงพื้นที่เก่าแก่ของชุมชน ขั้นตอนที่ 5 การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ในขั้นตอนนี้จะแสดงกระบวนการทั้งหมดต่อสาธารณชนเพื่อทำความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชน ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอทางเลือกในการจัดการ การรับฟัง การถกเถียงอภิปราย และการรวบรวมผล ถูกรับเสนอเป็นแผนทางเลือกเพื่อการอนุรักษ์ และขั้นตอนที่ 7 นำเสนอต่อสาธารณะ จุดประสงค์หลักเพื่อต้องการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อแผนทางเลือก เป็นการแจ้งข้อมูลของแผนงานต่อสาธารณะ โดยตั้งอยู่พื้นฐานการอนุรักษ์เป็นสำคัญ

สรุปจากการศึกษาคณะกรณีสืบค้นพื้นที่บริเวณท่าเตียนทำให้ทราบขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาพื้นที่ เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ เกิดความเหมาะสมระหว่างคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่กับคนที่ใช้ประโยชน์บนพื้นที่

3.1.1.2 วิสัยทัศน์และแผนงานพัฒนาเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ริมน้ำเจ้าพระยา² เนื่องจากบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์มีลักษณะเฉพาะของเมืองมรดกที่มีชีวิตซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องมานานกว่า 200 ปีมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอันมีคุณค่า จึงทำการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาเชิงอนุรักษ์โดยให้ความสำคัญกับคนและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์ดังนี้

² กรุงเทพมหานคร, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท เอส.เจ.เอ.ทีรี้ดี จำกัด, รัตนโกสินทร์ริมเจ้าพระยา, 2553.

- เพื่อสะท้อนภาพการสืบทอดวัฒนธรรม ชนบวชนิยม ประเพณีจาก

อยุธยาจรดโลก

- เพื่อให้เป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของเกาะรัตนโกสินทร์
- เพื่อส่งเสริมให้เป็นพื้นที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ

วัฒนธรรม

- เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของชุมชนเชื่อมโยงผู้คนสองฝั่งเจ้าพระยาในวิถี

ปัจจุบัน

โดยวิสัยทัศน์การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์
 รั้วพื้น ปรับปรุง และพัฒนาพื้นที่ต่างๆดังต่อไปนี้ บริเวณท่าพระจันทร์, บริเวณตลาดพระ, บริเวณ
 ท่าเรือและตลาดน้ำท่ามหาราช, ท่าเรือท่าช้าง, บริเวณถนนหน้าพระลาน-ท่าช้าง, บริเวณกลุ่มพระ
 ที่นั่งท่าราชวรดิษฐ์, บริเวณสวนสาธารณะท่าเตียนและกลุ่มอาคารอนุรักษ์บริเวณกรมการค้า
 ภายใน กระทรวงพาณิชย์เดิม, บริเวณท่าเรือท่าเตียนและตลาดท่าเตียน, บริเวณประตูนกยูงวัด
 มหาธาตุ และบริเวณสวนสาธารณะป้อมวิไชยเยนทร์

สรุปการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนงานพัฒนาเชิงอนุรักษ์เป็นการกำหนด

เป้าหมายของแผนงานพัฒนาเชิงอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยวิสัยทัศน์และแผนงาน
 ดังกล่าวจะถูกกำหนดมาจากคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่อันควรแก่การอนุรักษ์
 ให้คงอยู่เป็นสำคัญ

3.1.1.3 การวิเคราะห์ภูมิทัศน์เมืองโดยการพัฒนาวิธีการของผู้เชี่ยวชาญ³

การวิเคราะห์ภูมิทัศน์เมืองของเควิน ลินซ์ เป็นการพัฒนาวิธีการของผู้เชี่ยวชาญจากทฤษฎี Image
 of the City ของเควิน ลินซ์ ในปีค.ศ.1960 ที่ต้องการสะท้อนให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของ
 สภาพแวดล้อมในการออกแบบ โดยเริ่มจากการมองเห็นนำไปสู่การวิเคราะห์ภูมิทัศน์เมือง โดย
 ผลงานของเควิน ลินซ์เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมนำมา

---

³ Richard C. Sardon, Tony Costello and Harry Eggink, "Urban Visual Description and Analysis," *Foundations For Visual Project Analysis*, p. 86.

สู่กระบวนการวิเคราะห์ความมนุษย์มองเห็นอะไร, มีการรับรู้อย่างไร, เกิดการใช้งานอย่างไรและสามารถจดจำสิ่งรอบๆตัวอะไรบ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะทางกายภาพและนำมาสู่การพิจารณา ลินซ์ได้ทำการพัฒนาวิธีการวิจัย โดยการใช้แผนที่เพื่อบันทึกภาพและตำแหน่งที่แสดงถึงการรับรู้ที่เกิดขึ้น โดยใช้องค์ประกอบของเอกลักษณ์ของเมือง (Image of the city) ทั้ง 5 ได้แก่ เส้นทาง (Path), ขอบ (Edge), จุดตัด (Node), ย่าน (District) และสถานที่สำคัญ (Landmark) นอกจากนี้ลินซ์ยังกล่าวถึงการออกแบบแบบสอบถามเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย 2 รูปแบบ

- แบบสอบถามที่เน้นปริมาณคำตอบจากกลุ่มคนทั่วไปโดยขึ้นประเด็นสำคัญไปที่คำตอบความถี่ของคำตอบและรูปแบบคำตอบ โดยที่มีการเปรียบเทียบผลที่ได้กับผลจากผู้เชี่ยวชาญ (2-3 คน)

- แบบสอบถามที่เน้นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการเปรียบเทียบผลจากผู้เชี่ยวชาญกับกลุ่มคนทั่วไปที่มีการจำกัดกลุ่มคนตัวอย่างให้มีขนาดเล็กลง โดยแบบสอบถามมีการระบุเงื่อนไขในการสำรวจให้มีความชัดเจนและได้ข้อมูลที่มีความละเอียด และแม่นยำมากยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาที่กระทบต่อการมองเห็น, องค์ประกอบสำคัญของพื้นที่ เป็นต้น

จากการศึกษาวิธีการวิเคราะห์ภูมิทัศน์เมืองด้วยวิธีการของผู้เชี่ยวชาญจะพบว่ามีการออกแบบเปรียบเทียบผลข้อมูลที่เกิดขึ้นจากระหว่างคนทั่วไปกับผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญอยู่ตลอด เนื่องจากต้องการตรวจสอบผลข้อมูลที่เกิดขึ้น ให้เกิดความน่าเชื่อถือ โดยผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญล้วนผ่านกระบวนการทางความคิดวิเคราะห์โดยมีหลักการหรือทฤษฎีอ้างอิง ซึ่งทำให้การออกแบบเครื่องมือวิจัยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเช่นกัน

3.1.2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิธีการวิเคราะห์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เกิดจากการมองเห็นขณะล่องเรือไปตามแนวแม่น้ำที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย, กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือ

ข้ามพากชาวต่างชาติ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม ซึ่งต้องใช้เครื่องมือสำคัญ คือ ภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์เป็นเครื่องมือในการสอบถามทัศนคติของกลุ่มคนดังกล่าว เพื่อการรวบรวมผล และนำไปสู่การวิเคราะห์ที่จะเกิดขึ้นในการวิจัย ดังนั้นในการสร้างเครื่องมือจากภาพถ่ายตัวแทนจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพของภาพ ตั้งแต่ขั้นตอนการถ่ายภาพตัวแทนภูมิทัศน์จะต้องมีเกณฑ์ในการควบคุมให้ภาพถ่ายสามารถสื่อความหมายของสถานที่แต่ละบริเวณได้อย่างครบถ้วน ภาพถ่ายที่เกิดขึ้นมีความใกล้เคียงกับการมองเห็นจริงมากที่สุด อีกทั้งจะต้องมีความต่อเนื่องของภูมิทัศน์ โดยมีการนำภาพมาสร้างความต่อเนื่องกัน ขอบเขตของภาพถ่ายตัวแทนจะต้องมีขนาดไม่เกินความสามารถในการมองเห็นของมนุษย์ นอกจากนี้คุณสมบัติของภาพถ่ายตัวแทนต้องมีความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และมีการควบคุมคุณภาพของภาพถ่ายตัวแทนให้มีความใกล้เคียงกันทั้งด้านความชัดเจนของภาพ สีของภาพ ช่วงเวลาในการถ่ายภาพ และสัดส่วนของภาพ ที่สามารถส่งผลต่อทัศนคติในความพึงพอใจที่มีต่อภาพ ไม่ให้เกิดการความเบี่ยงเบนและความคลาดเคลื่อนในการวิจัย

3.1.2.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกตำแหน่งมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำ

เจ้าพระยาเพื่อการถ่ายภาพ ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ทำการคัดเลือกมาใช้กับการวิจัยจะต้องมีหลักฐาน หรือองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งพิจารณาจากการได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยภูมิทัศน์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะต้องเป็นสถานที่สำคัญที่มีอายุไม่น้อยกว่า 50 ปี หรือเป็นภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการจารึกเหตุการณ์สำคัญ หรือเป็นพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องจากภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ หลังจากที่ทราบแหล่งภูมิทัศน์ทั้งหมดที่อยู่ในขอบเขตการศึกษา จะต้องทำการกำหนดวิธีการถ่ายภาพเพื่อให้ได้ภาพถ่ายตัวแทนที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัย โดยขนาดของภาพที่เหมาะสมจะต้องมีขนาดไม่เกินขอบเขตที่สายตามนุษย์สามารถรับรู้ได้ (Visual Limit) นอกจากนี้ภาพถ่ายตัวแทนมุมมองภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาจะต้องแสดงถึงความเป็นสถานที่ตามการแบ่งประเภทภูมิทัศน์ที่ใช้ในการวิจัย

3.1.2.2 การแบ่งประเภทสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อกำหนดภาพถ่ายตัวแทน⁴⁻⁷ การแบ่งประเภทสถานที่สำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ในการวิจัยดังกล่าว จะทำการพิจารณาจากแผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลัก ประกอบกับการพิจารณาคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่สำคัญแต่ละแห่ง อีกทั้งต้องทำการสำรวจมุมมองภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นของสถานที่เหล่านั้นว่าสามารถมองเห็นได้จริงจากการล่องเรือตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเมื่อทำการลงสำรวจพื้นที่จะทำให้ทราบถึงตำแหน่งของสถานที่สำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ที่ต้องถ่ายภาพ และทำให้ทราบสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันโดยสามารถสรุปการแบ่งประเภทสถานที่สำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาออกเป็น 8 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1. วัดหลวงและวังหลวง หมายถึง สถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ในที่นี้รวมถึงศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เข้าด้วยกัน

1.1 พระราชวังบวรสถานมงคล (พระบรมมหาราชวัง) และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม *

ประเภทที่ 2. ป้อมและกำแพงเมือง หมายถึง ป้อมและกำแพงเมืองกรุงรัตนโกสินทร์ตามแนวริมแม่น้ำ และคลองรอบกรุงในฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี

2.1 ป้อมวิไชยประสิทธิ์ *

2.2 ป้อมพระสุเมรุ *

⁴ ก้าธร กุลชล, การสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก.

⁵ กองนโยบายและแผนสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนในกรุงเทพฯ, 2549.

⁶ คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์, 2525.

⁷ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, องค์ประกอบทางกายภาพ กรุงรัตนโกสินทร์, 2534.

ประเภทที่ 3. ศาสนสถาน หมายถึง วัดโบราณ และศาสนสถานต่างๆที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำอันเป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 หมวด

หมวด ก.วัด

- 3.1 พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม *
- 3.2 วัดกัลยาณมิตร *
- 3.3 วัดระฆังโฆสิตาราม *
- 3.4 วัดคฤหบดี *
- 3.5 วัดเทวราชกุญชรวิหาร *

หมวด ข.ศาสนสถานในศาสนาอื่น ในที่นี้หมายถึงวัดในคริสต์ศาสนา
นิกายโรมันคาทอลิกโบสถ์ฝรั่ง

- 3.6 โบสถ์ซางตาครูซ
- 3.7 โบสถ์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์
- 3.8 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนต์

ประเภทที่ 4. อาคารที่พักอาศัยที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม อาคารและสิ่งก่อสร้างที่สำคัญในกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งในอดีตเป็นวังเก่าที่ใช้เพื่อการพักอาศัย แม้ว่าในปัจจุบันมีการใช้งานที่อาจปรับเปลี่ยนเป็นที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์

- 4.1 PRAYA PALAZZO
- 4.2 จักรพงษ์วิลล่า
- 4.3 วังเทเวศร์

ประเภทที่ 5.ชุมชนริมน้ำเก่า ชุมชนเก่าที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำเนื่องจากเป็นบริเวณที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน จึงมักพบพื้นที่สาธารณะของชุมชนรวมอยู่เข้าด้วยกัน เช่น วัด ตลาดน้ำ และท่าเรือ อยู่ในบริเวณชุมชนด้วย

- 5.1 ชุมชนท่าเตียน
- 5.2 ชุมชนท่าช้าง
- 5.3 ชุมชนท่าพระจันทร์

5.4 ชุมชนปากคลองตลาด

ประเภทที่ 6. ทำเรือสำคัญ ในที่นี้หมายถึง ทำเรือที่มีองค์ประกอบทาง ภูมิทัศน์ที่แสดงถึงความเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือใช้ในการประกอบพระราช พิธีสำคัญทางน้ำ

6.1 ท่าวาสุกรี

ประเภทที่ 7. พื้นที่โล่งสาธารณะ สวนสาธารณะ ในที่นี้จะกล่าวถึง สวนสาธารณะที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม หรือสร้างขึ้นเพื่อเป็นการ ส่งเสริมคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมโดยรอบ

7.1 สวนหลวงพระราม 8

7.2 สวนนาคราภิรมย์(วัดโพธิ์)**

ประเภทที่ 8. อาคารราชการ หมายถึง อาคารและสิ่งก่อสร้างที่สำคัญใน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีรูปแบบศิลปกรรมที่หลากหลาย เก่าแก่ และควรค่าแก่การอนุรักษ์

8.1 ตึกทำการสถานีรถไฟธนบุรี (สถานีรถไฟบางกอกน้อย) *

8.2 กรมคู่มือทหารเรือ *

8.3 โรงเรียนราชินี (ตึกสุนันทาลัย) *

8.4 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ *

8.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

8.6 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ

8.7 อาคารราชนาวิกสภา

8.8 หอประชุมกองทัพเรือ

8.9 อาคารสำนักเทคนิคกรุงเทพมหานคร

8.10 กรมส่งเสริมสหกรณ์

8.11 ธนาคารแห่งประเทศไทย

8.12 พุทธสมาคม

หมายเหตุ สถาปัตยกรรมที่มีเครื่องหมาย (*) กำกับ หมายถึงสถาปัตยกรรมที่ได้รับการขึ้น ทะเบียนโบราณสถาน

สวนนาคกรภิรมย์(วัดโพธิ์)** เป็นสวนสาธารณะที่สามารถมองเห็นวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
 ภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด 34 ภาพมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1-1.1 พระราชวังบวรสถานมงคล (พระบรมมหาราชวัง) และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม *

ภาพที่ 3.2-2.1 ป้อมวิไชยประสิทธิ์ *

ภาพที่ 3.3-2.2 ป้อมพระสุเมรุ *

ภาพที่ 3.4-3.1 พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม *

ภาพที่ 3.5-3.2 วัดกัลยาณมิตร *

ภาพที่ 3.6-3.3 วัดระฆังโฆสิตาราม *

ภาพที่ 3.7-3.4 วัดคฤหบดี *

ภาพที่ 3.8-3.5 วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร *

ภาพที่ 3.9-3.6 โบสถ์ซางตาครูซ

ภาพที่ 3.10-3.7 โบสถ์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์

ภาพที่ 3.11-3.8 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนต์

ภาพที่ 3.12-4.1 PRAYA PALAZZO

ภาพที่ 3.13-4.2 จักรพงษ์วิลล่า

ภาพที่ 3.14-4.3 จังหวัดศรี

ภาพที่ 3.15-5.1 ชุมชนท่าเตียน ช่วงที่ 1

ภาพที่ 3.16-5.1 ชุมชนท่าเตียน ช่วงที่ 2

ภาพที่ 3.17-5.2 ชุมชนท่าช้าง

ภาพที่ 3.18-5.3 ชุมชนท่าพระจันทร์

ภาพที่ 3.19-5.4 ชุมชนปากคลองตลาด

ภาพที่ 3.20-6.1 ท่าวาสุกรี

ภาพที่ 3.21-7.1 สวนสะพานพระราม 8

ภาพที่ 3.22-7.2 สวนนาคราภิรมย์(วัดโพธิ์)**

ภาพที่ 3.23-8.1 ตึกทำการสถานีรถไฟธนบุรี *

ภาพที่ 3.24-8.2 กรมอุทกหารเรือ *

ภาพที่ 3.25-8.3 โรงเรียนราชินี (ตึกสูงนั้นทาลัย) *

ภาพที่ 3.26-8.4 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ *

ภาพที่ 3.27-8.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพที่ 3.28-8.6 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ

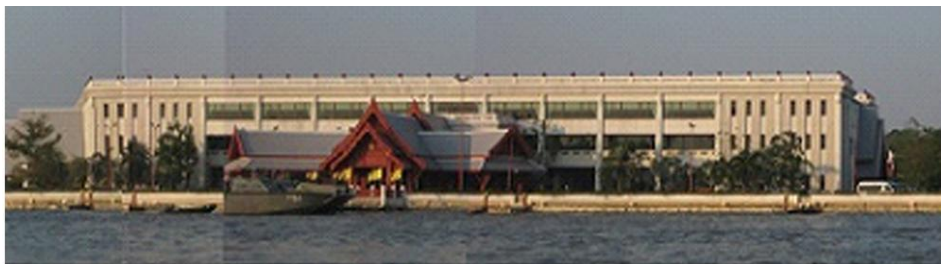

ภาพที่ 3.29-8.7 ราชनावิกสภา

ภาพที่ 3.30-8.8 หอประชุมกองทัพเรือ

ภาพที่ 3.31-8.9 อาคารสำนักเทคนิคกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 3.32-8.10 กรมส่งเสริมสหกรณ์

ภาพที่ 3.33-8.11 ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 3.34-8.12 พุทธสมาคม

หมายเลขแสดงตำแหน่งองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

- หน่วยพื้นที่ 1. วัดหลวงและวังหลวง
  - 1.1 พระราชวังมรดกมณฑลและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม *
    - * ทัชชารายักษ์
- หน่วยพื้นที่ 2. ป้อมและกำแพงเมือง
  - 2.1 ป้อมวิชัยประสิทธิ์ *
  - 2.2 ป้อมพระสุเมรุ *
- พระที่นั่งสันติชัยปราการ
- หน่วยพื้นที่ 3. ศาลมณฑล
  - หมวด ก. วัด
    - 3.1 พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม *
    - 3.2 วัดกัลยาณมิตร *
    - 3.3 วัดระฆังโฆสิตาราม *
    - 3.4 วัดกัลยาณมิตร *
    - 3.5 วัดสุวรรณคูหาธรรมาราม *
  - หมวด ข. ศาลมณฑลในสถานที่อื่นในที่ตั้ง
    - 3.6 โบสถ์มหาอุด
    - 3.7 โบสถ์มหาอุดที่วังเจ้าสุวัชรวิบูลย์
    - 3.8 โบสถ์ก่อนเจ้าปู่โคกหนองนาค
- หน่วยพื้นที่ 4. อาคารที่ก่อด้วยอิฐ
  - 4.1 PRAYA PALAZZO
  - 4.2 ซังกรพริวิลล่า
  - 4.3 รัชชสวรรค์
- หน่วยพื้นที่ 5. ชุมชนริมแม่น้ำ
  - 5.1 ชุมชนท่าเตียน
  - 5.2 ชุมชนท่าช้าง
  - 5.3 ชุมชนท่าพระจันทร์
  - 5.4 ชุมชนปากคลองตลาด
- หน่วยพื้นที่ 6. ท่าเรือสำคัญ
  - 6.1 ท่าเรือสุริ
- หน่วยพื้นที่ 7. สวนสาธารณะ
  - 7.1 สวนสะพานพระราม 8
  - 7.2 สวนนคราภิรมย์(วัดโพธิ์)**
- หน่วยพื้นที่ 8. อาคารราชการ
  - 8.1 ตึกว่าการตอมือเอไอโชนบุรี *
  - 8.2 กรมอุทกทหารเรือ *
  - 8.3 โรงเรียนราชินี (ตึกอุทัยธานี) *
  - 8.4 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ *
  - 8.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - 8.6 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ
  - 8.7 อาคารราชนานาชาติ
  - 8.8 หอประชุมกองทัพเรือ
  - 8.9 อาคารสำนักพิทักษ์กรุงรัตนโกสินทร์
  - 8.10 กรมส่งเสริมสหกรณ์
  - 8.11 ธนาคารแห่งประเทศไทย
  - 8.12 พุทธสมาคม

หมายเหตุ
 * สถาบันวัฒนธรรมที่มีเครื่องหมาย (*) ถัดกับ
 ** เป็นสวนสาธารณะที่สวนมรดกของพื้นที่วัดพระ
 ศุภนิเวศน์มณฑล

แผนที่แสดงตำแหน่งมุมมองภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา
 ช่วงตั้งแต่สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ถึงสะพานกรุงธน

ภาพที่ 3.35 แผนที่แสดงตำแหน่งมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

3.1.3 การสร้างแบบสอบถามและการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ภาพถ่ายตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาดังกล่าว จะถูกนำไปสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย, กลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม โดยให้กลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวทำการคัดเลือกภาพที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดีที่สุดจำนวน 5 ภาพจากภาพถ่ายตัวแทนทั้งหมด 34 ภาพพร้อมกับระบุเหตุผลในการเลือกภาพ จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามทำให้ได้ผลจากการคัดเลือกและทำให้สามารถระบุตำแหน่งที่มีมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ จากนั้นจะนำภาพที่ผ่านการคัดเลือกดังกล่าวไปสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เพื่อต้องการทราบแนวคิดด้านการอนุรักษ์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของกลุ่มคนดังกล่าว โดยนำผลจากการสัมภาษณ์มาประกอบการวิเคราะห์ในส่วนท้ายที่จะเกิดขึ้นในการวิจัย

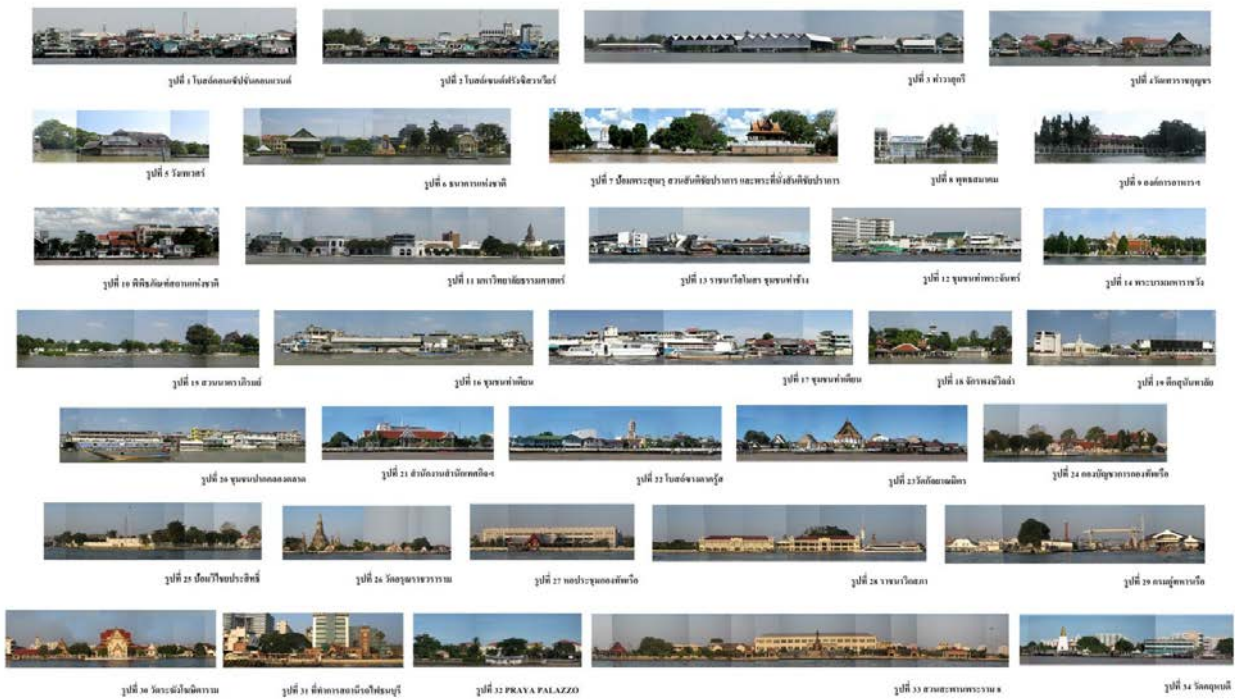
ตัวอย่างกระดานภาพถ่ายตัวแทนที่ใช้สอบถามในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์มุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 2 ฝั่ง บริเวณตั้งแต่สะพานกรุงธน (สะพานช้างตัด) ถึงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ) วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Questionnaire for the Visual Analysis of Historic Landscapes Along the Chao Phra Ya River in Bangkok Area From Krung Thon Bridge To PraThom Bo Rom Ra Cha Nu Sorn Bridge
Thesis in Master Degree of Landscape Architecture Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

ท่านคิดว่ารูปใดแสดงเอกลักษณ์ของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้ดีที่สุด เลือก 5 รูปจากทั้งหมดดังต่อไปนี้ พร้อมให้เหตุผลในการเลือก

Please choose 5 photographs that you think representing image of the Chao Phra Ya River and give reason why you choose them.

ภาพที่ 3.36 กระดานภาพถ่ายตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ใช้ในการลงพื้นที่

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์มุมมองผู้สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
บริเวณตั้งแต่สะพานกรุงธน (สะพานวังสัจจะ) ถึงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ)

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภูมิสถาปัตย์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : .....

วันที่ทำการสัมภาษณ์ : .....

เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ : .....

---

1. ท่านคิดว่ารูปใดแสดงเอกลักษณ์ทางภูมิของสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ได้ดีที่สุด เลือก 5 รูปจากทั้งหมดต่อไปนี้ จงมอบให้เหตุผลในการเลือก

ภาพหมายเลข..... เหตุผลในการเลือก.....

ภาพหมายเลข..... เหตุผลในการเลือก.....

ภาพหมายเลข..... เหตุผลในการเลือก.....

ภาพหมายเลข..... เหตุผลในการเลือก.....

ภาพหมายเลข..... เหตุผลในการเลือก.....

2. อายุ ต่ำกว่า 21 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี มากกว่า 50 ปี

การศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา บัณฑิตuate-เอก

ประเทศภูมิลำเนาอยู่ที่ ประเทศไทย อื่นๆ ระบุ.....

อาชีพ ระบุ.....

ภาพที่ 3.37 แบบสอบถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

Questionnaire for VIEWPOINT ANALYSIS TOWARDS HISTORIC SITES ALONG THE CHAO PHRA YA RIVER IN BANGKOK AREA
From Krung Thon Bridge To PraThom Bo Rom Ra Cha Nu Som Bridge
Thesis in Master Degree of Landscape Architecture
Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

Interviewee : .....

Date & Place : .....

Time Start : .....

---

1. Please choose 5 photographs that you think representing image of the Chao Phra Ya River and give reason why you choose them.

The Photographs number ..... Reason .....

The Photographs number ..... Reason .....

The Photographs number ..... Reason .....

The Photographs number ..... Reason .....

The Photographs number ..... Reason .....

2. Age less than 21 years 21-30 years 31-40 years 41-50 years more than 50 years

Education Primary School High School Bachelor Degree
 Master Degree/Doctoral Degree
 Another Specify.....

Where are you from? Asia Europe Australia Africa America

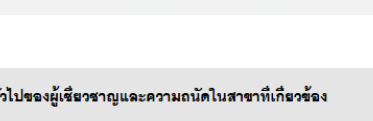
ภาพที่ 3.38 แบบสอบถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติ

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์มุมมองของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 2ฝั่งบริเวณตั้งแต่สะพานกรุงธน (สะพานช้างอิ) ถึงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ)
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทำวิทยานิพนธ์ : น.ส. ภิกคาร หวังธนภัทร นักศึกษาปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพทั้ง 5 ภาพได้มาจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มผู้โดยสารเรือข้ามฟากชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวน 84 คนในช่วงเวลา 10.00 น.–17.00 น. ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคมถึง 15 มกราคม 2555 และจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับความงามและภูมิทัศน์จำนวน 16 คนในช่วงเวลา 08.00 น.–16.00 น. ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ถึง 27 กุมภาพันธ์ 2555 ทำให้ได้ภาพตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาดังกล่าว จากมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิได้ขอความอนุเคราะห์ในการแสดงความคิดเห็นเห็นด้านการอนุรักษ์

	บริเวณวัดอรุณราชวราราม..... ....
	บริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม..... ....
	บริเวณพระบรมมหาราชวัง..... ....
	บริเวณป้อมพระสุเมรุ และพระที่นั่งสันติชัยปราการ..... ....
	บริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนส์..... ....

ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญและความถนัดในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้สัมภาษณ์ : .....

วันที่ทำการสัมภาษณ์ : .....

อายุ ต่ำกว่า 21 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี มากกว่า 50 ปี

การศึกษา อุดมศึกษา ปริญญาโท-เอก อื่นๆ ระบุ.....

อาชีพ ระบุ.....

ภาพที่ 3.39 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้อง
กับศิลปกรรม

บทที่ 4

การประมวลผลจากการวิจัย

4.1 ผลจากแบบสอบถาม

4.1.1 ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวต้องทำการศึกษาทัศนคติที่หลากหลายจากผู้คนที่ใช้ประโยชน์บนพื้นที่ศึกษาซึ่งต้องทำการสุ่มและคัดเลือกกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสาขาที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมจำนวน 16 คน และทำการสุ่มกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยจำนวน 44 คน และกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติจำนวน 40 คน รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้นจำนวน 100 คน โดยที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีความหลากหลายส่งผลต่อทัศนคติที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันซึ่งสามารถพิจารณาออกเป็นด้านต่างๆดังนี้

- ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยในการวิจัยนี้จะถือว่าผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสาขาที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เกิดขึ้นบนพื้นที่ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี และมีกิจกรรมการใช้งานเกิดขึ้นในอดีต ต่างจากผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวซึ่งไม่เคยมายังพื้นที่ศึกษามาก่อน และย่อมไม่เกิดประสบการณ์ขึ้นบนพื้นที่

- การจดจำได้ในกฎหมายของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยดังกล่าวเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ และกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยที่ไม่เคยเดินทางมายังพื้นที่ แต่เกิดการจดจำกฎหมายขึ้นมา

จากสื่อโฆษณา หนังสือการท่องเที่ยว หรือแผนที่ท่องเที่ยวต่างๆซึ่งทำให้เกิดความคุ้นตาเกิดการจดจำได้เกิดขึ้น

- คุณค่าของพื้นที่และความเป็นสัญลักษณ์ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ประกอบกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และความรู้ทางประวัติศาสตร์ 1) เป็นจุดหมายตา เนื่องจากความโดดเด่นเป็นสัญลักษณ์จึงถูกใช้เป็นส่วนจุดสังเกตในการเดินทาง 2) เป็นสื่อสัญลักษณ์ของสถาบันชาติ เช่น ป้อมและกำแพงเมือง เป็นสื่อสัญลักษณ์ของสถาบันศาสนา เช่น พระปรางค์, วัด, โบสถ์ และเป็นสื่อสัญลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น พระบรมมหาราชวัง ซึ่งคุณค่าในลักษณะทั้ง 3 ดังกล่าวสำหรับผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติสามารถคาดเดาคุณค่าได้จากลักษณะทางกายภาพของตัวอาคารสถาปัตยกรรม ในขณะที่ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมส่วนใหญ่ทราบถึงคุณค่าเนื่องจากมีข้อมูลความรู้ทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ภูมิทัศน์เป็นพื้นฐาน

- สิ่งคาดหวังในภูมิทัศน์มี 2 รูปแบบ คือ 1) ความคาดหวังที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติที่ไม่เคยเดินทางมายังพื้นที่ศึกษามาก่อน โดยภาพที่คาดหวังมาจากภาพที่เคยเห็นผ่านตาจากสื่อโฆษณาต่างๆ 2) ความคาดหวังที่เกิดจากภาพประสบการณ์ในอดีต ซึ่งถูกนำมาใช้คาดเดาสภาพภูมิทัศน์ในปัจจุบันโดยจะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

- พื้นฐานความรู้ในที่นี้หมายถึง ความรู้ทางด้านศิลปกรรมที่ช่วยให้การตัดสินใจด้านสุนทรียภาพมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ต้องมีการคัดเลือกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมมาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย

ในส่วนของกรเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดในการเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ กลุ่มคนทั่วไปที่เป็นผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยและชาวต่างชาติ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมดังนี้

4.1.1.1 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยการสุ่มบุคคลทั่วไป ในที่นี้หมายถึง ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งในการดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามนั้นต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่มมีความหลากหลายในด้านพื้นฐานส่วนบุคคลต่างๆไม่ว่าจะเป็น อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา เพื่อให้ได้ความคิดเห็นและทัศนคติที่มีความหลากหลายจากผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน และสามารถใช้เป็นตัวแทนความคิดเห็นและทัศนคติของบุคคลทั่วไปได้อย่างเที่ยงตรงมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังนี้

1) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยในช่วงระหว่างวันที่ 13 -15 มกราคม 2555 ช่วงเวลาตั้งแต่ 10.00 น.-17.00 น. โดยเป็นการเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ บริเวณท่าเรือท่าเตียน ท่าช้าง ท่าพระอาทิตย์ ท่าเรือเกียกกาย บริเวณป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ บริเวณริมทางเท้าย่านท่าเตียน ร้านค้าย่านท่าช้าง รวมทั้งขณะที่โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยา เป็นต้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยจากการลงพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 44 คน มีความแตกต่างของข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม: อายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 20 คน, อายุ 21-30 ปี จำนวน 9 คน, อายุ 31-40 ปี จำนวน 5 คน, อายุ 41-50 ปี จำนวน 6 คน และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

- การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม: มีการศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน, ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 14 คน,ปริญญาตรี จำนวน 24 คน และปริญญาโท จำนวน 3 คน

- อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม: เป็นนักเรียนนักศึกษา จำนวน 19 คน, รับราชการ จำนวน 10 คน, ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 9 คน และพนักงานบริษัท จำนวน 6 คน

2) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากในช่วงระหว่างวันที่ 13 -15 มกราคม 2555 ช่วงเวลาตั้งแต่ 10.00 น.-17.00 น.โดยเป็นการเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ บริเวณท่าเรือท่าเตียน ท่าเรือ

ข้ามฟากวัดอรุณฯ บริเวณริมทางเท้าย่านท่าเตียน ร้านค้าย่านท่าเตียนและย่านท่าช้าง และบริเวณ
ป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการเป็นต้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติจากการลง
พื้นที่ทั้งหมดจำนวน 40 คนมีความแตกต่างของข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม: อายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 2 คน, อายุ 21-30 ปี จำนวน 17 คน, อายุ 31-40 ปี จำนวน 6 คน, อายุ 41-50 ปี จำนวน 8 คน และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน
- การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม: มีการศึกษาอยู่ระดับ ประถมศึกษา จำนวน 1 คน, ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 คน,ปริญญาตรี จำนวน 23 คน และปริญญาโท จำนวน 9 คน
- อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม: เป็นนักเรียนนักศึกษา จำนวน 3 คน, ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 34 คน และครูอาจารย์ จำนวน 3 คน
- ภูมิลำเนาซึ่งในที่นี่ หมายถึง เชื้อชาติของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วยชาวอเมริกัน จำนวน 9 คน, ชาวเอเชีย จำนวน 12 คน, ชาวแคนาดา จำนวน 1 คน และชาวยุโรป จำนวน 18 คน

4.1.1.2 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขา
ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม ในการดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มดังกล่าว
ได้ทำการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามในหลากหลายสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความงามด้าน
ศิลปกรรม ซึ่งมีความรู้และทัศนคติที่มีความน่าเชื่อถือโดยอ้างอิงจากคุณวุฒิ และอาชีพของผู้ตอบ
แบบสอบถามเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลรวมที่ได้จากการศึกษามีความน่าเชื่อถืออีกทั้งยังนำความ
คิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับกลุ่มบุคคลทั่วไป โดย
มีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังนี้

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้อง
กับศิลปกรรม ในช่วงระหว่างวันที่ 14 - 27 กุมภาพันธ์ 2555 ช่วงเวลาตั้งแต่ 08.00 น.-16.00
น. ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้
จากการลงพื้นที่ ต้องมีการนัดหมายเพื่อทำแบบสอบถามและทำการสัมภาษณ์ตามสถานที่ราชการ

สำคัญต่างๆ อาทิเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามจากการลงพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 16 คนมีดังนี้

- อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน ประกอบไปด้วย อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จำนวน 2 คน อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาเคหการ จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาสถาปัตยกรรม จำนวน 3 คน อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จำนวน 2 คน

- นักผังเมืองผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

จำนวน 8 คน

4.1.2 การประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การประมวลผลข้อมูลจากการคัดเลือกภาพตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของพื้นที่ศึกษา และการประมวลผลข้อมูลจากเหตุผลในการคัดเลือกภาพตัวแทน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.2.1 การประมวลผลข้อมูลจากการคัดเลือกภาพตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การเก็บข้อมูลจากการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยจำนวน 44 คน กลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากจำนวน 40 คน กลุ่มที่ 3 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมจำนวน 16 คน รวมจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 100 ชุด โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนสามารถเลือกภาพที่เป็นตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดีที่สุดจำนวน 5 ภาพจากจำนวนภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ทั้งหมด 34 ภาพ

- 1) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยการเก็บ

ข้อมูลจากการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากจากกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยจำนวน 44 คน โดยผลการคัดเลือกภาพตัวแทน 5 อันดับแรก ได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 ภาพวัดอรุณราชวราราม

อันดับที่ 2 ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ

อันดับที่ 3 ภาพวัดระฆังโฆสิตาราม

อันดับที่ 4 ภาพพระบรมมหาราชวัง

อันดับที่ 5 ภาพโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนแวนต์

2) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติการเก็บข้อมูลจากการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากจำนวน 40 คนโดยผลการคัดเลือกภาพตัวแทน 5 อันดับแรก ได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 ภาพวัดอรุณราชวราราม

อันดับที่ 2 ภาพวัดระฆังโฆสิตาราม

อันดับที่ 3 ภาพโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนแวนต์

อันดับที่ 4 ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ

อันดับที่ 5 ภาพพระบรมมหาราชวัง

3) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมกรเก็บข้อมูลจากการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม จำนวน 16 คน โดยผลการคัดเลือกภาพตัวแทน 5 อันดับแรก ได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 ภาพวัดอรุณราชวราราม

อันดับที่ 2 ภาพพระบรมมหาราชวัง

อันดับที่ 3 ภาพวัดระฆังโฆสิตาราม

อันดับที่ 4 ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ

อันดับที่ 5 ภาพโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนแวนต์

4.1.2.2 การประมวลผลข้อมูลจากเหตุผลในการคัดเลือกภาพตัวตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา การประมวลผลเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือกภาพจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 3 กลุ่ม เป็นการจัดประเภทของเหตุผลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งมีความหลากหลายของภาษาที่ใช้เนื่องจากพื้นฐานในด้านความรู้ อายุ วุฒิภาวะ ภูมิฐานะของผู้ตอบแบบสอบถามมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้มีการใช้ภาษาที่หลากหลาย จึงต้องมีการจัดกลุ่มเหตุผลที่มีความหมายในลักษณะใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งสามารถประมวลเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดังนี้

1) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยจากการเก็บข้อมูลการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากจากกลุ่มผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยจำนวน 44 คน โดยเมื่อประมวลเหตุผลหลักในการเลือกภาพได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 คือ ความสวยงาม

อันดับที่ 2 คือ คุณค่าความเก่าแก่

อันดับที่ 3 คือ ความเป็นระเบียบ

อันดับที่ 4 คือ ความเป็นสัญลักษณ์ เป็นจุดหมายตา จดจำได้

อันดับที่ 5 คือ ความร่มรื่น

2) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติจากการเก็บข้อมูลการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากจำนวน 40 คน โดยเมื่อประมวลเหตุผลหลักในการเลือกภาพได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 คือ ความสวยงาม

อันดับที่ 2 คือ ความเป็นสัญลักษณ์ เป็นจุดหมายตา จดจำได้

อันดับที่ 3 คือ ความหลากหลายของวิถีชีวิต

อันดับที่ 4 คือ ความร่มรื่น

อันดับที่ 5 คือ คุณค่าของสถานที่ ความเก่าแก่

3) การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขา
 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมจากการเก็บข้อมูลการคัดเลือกภาพเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่ม
 ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม จำนวน 16 คน โดยเหตุผล
 สำคัญในการเลือกภาพของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ผลดังนี้

อันดับที่ 1 คือ คุณค่าของสถานที่ ความเก่าแก่

อันดับที่ 2 คือ ความเป็นสัญลักษณ์ เป็นจุดหมายตา จดจำได้

อันดับที่ 3 คือ ความสวยงาม

อันดับที่ 4 คือ ความร่มรื่น

อันดับที่ 5 คือ ความเป็นระเบียบ

4.1.3 สรุปผลจากแบบสอบถาม

4.1.3.1 จากการคัดเลือกภาพตัวแทน 5 อันดับแรกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทาง
 มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตามทัศนคติจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม โดย
 มีลำดับในการเลือกภาพตัวแทนของผู้ตอบแบบสอบถามที่แสดงถึงลำดับความสำคัญของการเป็น
 ภาพตัวแทนที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาโดยสามารถจัด
 เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

อันดับที่ 1 บริเวณวัดอรุณราชวราราม

อันดับที่ 2 บริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม

อันดับที่ 3 บริเวณพระบรมมหาราชวัง

อันดับที่ 4 บริเวณป้อมพระสุเมรุ และพระที่นั่งสันติชัยปราการ

อันดับที่ 5 บริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์

ภาพที่ 4.1 บริเวณวัดอรุณราชวราราม

ภาพที่ 4.2 บริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม

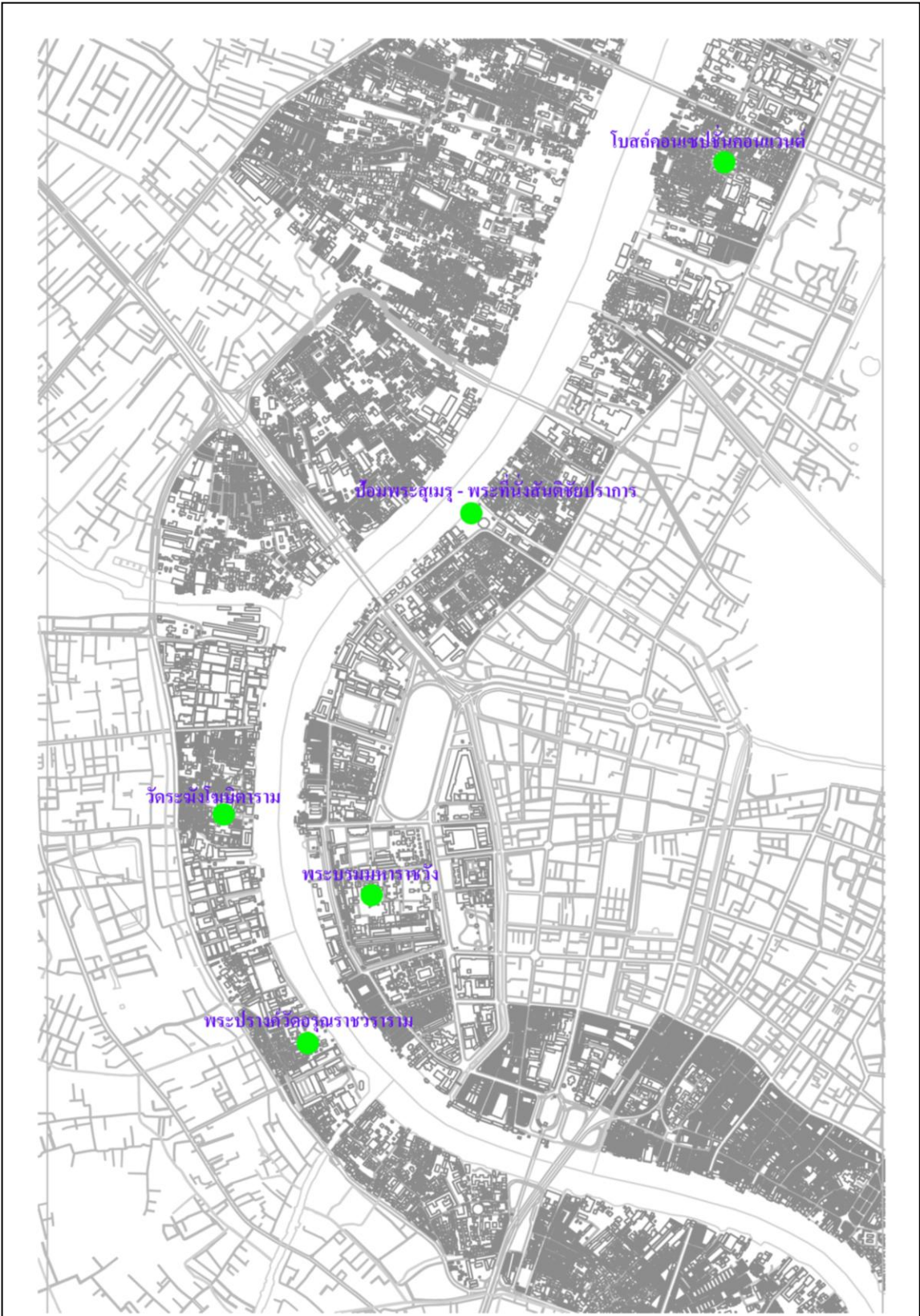
ภาพที่ 4.3 บริเวณพระบรมมหาราชวัง

ภาพที่ 4.4 บริเวณป้อมพระสุเมรุ และพระที่นั่งสันติชัยปราการ

ภาพที่ 4.5 บริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์

ภาพที่ 4.6 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ที่เป็นตัวแทนเอกลักษณ์ทางมูมของ
สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

4.1.3.2 สรุปทัศนคติที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามใช้ในการเลือกภาพ จากการ

ประมวลเหตุผลสำคัญที่ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่มใช้ในการพิจารณาเลือกภาพถ่ายตัวแทนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่มทำให้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ผู้โดยสารเรือชาวต่างชาติ โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยเดินทางมายังพื้นที่ศึกษา ไม่เกิดประสบการณ์ขึ้นบนพื้นที่ ใช้ความพึงพอใจส่วนบุคคลตัดสินความงามของภาพ โดยพื้นที่บริเวณที่มีแนวโน้มในการคัดเลือกมาก คือบริเวณที่เป็นจุดที่มีการบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น บริเวณวัดสำคัญต่างๆ นอกจากนี้จากการสอบถามจะพบว่า การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว สื่อโฆษณาต่างๆ มีอิทธิพลต่อการจดจำได้ของสถานที่เป็นอย่างมาก และมักเลือกภาพถ่ายตัวแทนเนื่องจากมีความคุ้นตาในบริเวณนั้นๆ มากกว่าบริเวณอื่น โดยเหตุผลหลักที่ใช้ในการคัดเลือกภาพจะเป็นเรื่องความสวยงามของตัวอาคารสถาปัตยกรรม และความคุ้นตาเป็นที่จดจำได้ นอกจากนี้ชาวต่างชาติยังมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกภาพที่สะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความหลากหลายของขนาดอาคาร และรูปแบบอาคารที่มีการผสมปนเปกัน โดยมองเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นเอกลักษณ์สวยงามอีกแบบหนึ่งเช่นกัน

2) ผู้โดยสารเรือชาวไทย ใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ จากการจดจำได้ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์บนพื้นที่ บริเวณที่มีแนวโน้มในการคัดเลือกมาก คือบริเวณที่มีการเกิดกิจกรรมขึ้นบนพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการมีประสบการณ์ขึ้นบนพื้นที่นั้นๆ อีกทั้งบริเวณที่มีการประชาสัมพันธ์ออกสื่อโฆษณามักถูกเลือกเนื่องจากมีความคุ้นตามากกว่าบริเวณอื่นๆ เหตุผลในการเลือกหลักเป็นเรื่องความสวยงามทางอาคารสถาปัตยกรรม ความเป็นระเบียบ และความคุ้นตาเป็นที่จดจำได้ส่งเสริมคุณค่าของความเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้กลุ่มคนดังกล่าวยังพิจารณาถึงความความร่มรื่นของพื้นที่ หรือความเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมาประกอบการตัดสินใจอีกด้วย

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกภาพ โดยจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาเพื่อคัดเลือกมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เนื่องจากระดับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่มีความหลากหลายปะปนกัน ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาในการพิจารณาค่อนข้างมาก อีกทั้งต้องการให้ภาพที่คัดเลือกเป็นภาพตัวแทนที่สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้อย่างแท้จริง เหตุผลในการเลือกจึงเป็นเรื่องของความเป็นสัญลักษณ์เป็นจุดหมายตาของพื้นที่เป็นหลัก ประกอบกับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ส่วนในด้านความงามจะมีการพิจารณาแตกต่างจากบุคคลทั่วไปโดยคำนึงถึงขนาดและสัดส่วนของอาคารสถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบสถาปัตยกรรมที่สวยงามประกอบด้วยซึ่งต้องมีความเป็นระเบียบ ไม่มีการปะปนของสิ่งก่อสร้างที่มีรูปแบบแปลกแยกไม่เข้าพวกกัน และต้องมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญที่จะช่วยให้ภูมิทัศน์มีบรรยากาศร่มรื่น ดูสบายตา

บทที่ 5

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.1 บทวิเคราะห์ในการวิจัย

5.1.1 การเปรียบเทียบมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

การเปรียบเทียบมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นการวิเคราะห์พื้นที่ภูมิทัศน์จากกลุ่มภาพถ่ายตัวแทนที่ถูกคัดเลือกว่าเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองตามทัศนคติของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม และทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มภาพที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ซึ่งทำให้สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพื้นที่ภูมิทัศน์ได้ดังนี้

จากการพิจารณากลุ่มภาพถ่ายตัวแทนที่ถูกคัดเลือกจะพบว่า แนวเขื่อนริมน้ำหรือทางเดินริมน้ำเป็นองค์ประกอบในพื้นที่ภูมิทัศน์ที่ช่วยให้พื้นที่ภูมิทัศน์เกิดความเป็นระเบียบ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ถือเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงความเป็นสถานที่สำคัญ เนื่องจากพบว่าเป็นองค์ประกอบแรกๆ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการมองเห็น ซึ่งส่งผลสำคัญต่อความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

กลุ่มอาคารบ้านเรือนตามแนวริมน้ำเป็นองค์ประกอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งเห็นว่าสามารถเป็นตัวแทนที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากเห็นว่าองค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนถึงวิถีชีวิต และกิจกรรมของพื้นที่ริมน้ำได้

ทัศนคติที่มีต่อมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เหมือนกัน หรือที่แตกต่างกันของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มได้แก่ ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย, ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์ และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของ

ผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านต่างๆซึ่งประกอบด้วย

- ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่
- การจดจำได้ในภูมิทัศน์
- คุณค่าของพื้นที่และความเป็นสัญลักษณ์
- สิ่งที่คาดหวังต่อภูมิทัศน์ที่จะมองเห็น
- พื้นฐานความรู้ทางด้านศิลปกรรม

ภาพถ่ายตัวแทนที่ถูกคัดเลือกทั้ง 5 สามารถสะท้อนความเป็นตัวแทนของสถานที่สำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยพบความหลากหลายของประเภทภูมิทัศน์ ได้แก่ ศาสนสถาน วัด ป้อมและกำแพงเมืองเก่า ซึ่งสถานที่เหล่านั้นล้วนมีองค์ประกอบในภูมิทัศน์ที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น ความเป็นระเบียบ ความมีคุณค่า ความโดดเด่น ความร่มรื่น ความสวยงาม และความหลากหลายของวิถีชีวิตชุมชน

5.1.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

หลังจากที่ได้ทำการศึกษา ทฤษฎี Sense of Places¹ หรือ Spirit of Place ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นสถานที่อันก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่เกิดขึ้น อันประกอบไปด้วย 1) ลักษณะทางกายภาพ 2) กิจกรรมการใช้งานที่สัมพันธ์กับมนุษย์ 3) คุณค่า ความหมาย และความเป็นสัญลักษณ์ โดยเมื่อนำไปพิจารณาประกอบกับเหตุผลที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มใช้พิจารณาเลือกภาพตัวแทนที่เป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้สามารถวิเคราะห์ภาพตัวแทนทั้ง 5 ในด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดังนี้

5.1.2.1 วัดอรุณราชวราราม

ความเป็นระเบียบของพื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าวไม่มีการปะปนของกลุ่มอาคารบ้านเรือนของชุมชนริมน้ำ หรืออาคารขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบทาง

¹ Community culture and the Environment, A Guide to Understanding a sense of place, p.69.

มุมมองแล้ว ยังส่งผลให้ผู้คนสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ในส่วนขององค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ เช่น ศาลาริมน้ำ พบว่ามีขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับพื้นที่ และทางเดินริมน้ำช่วยให้พื้นที่ภูมิทัศน์เกิดความเป็นระเบียบ ด้านพืชพรรณถือได้ว่าตำแหน่งของพืชพรรณมีความเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการบดบังทางสายตา นอกจากนี้ด้านภูมิประเทศอันประกอบไปด้วยพื้่นน้ำและท้องฟ้าไม่พบสิ่งแปลกปลอมที่ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสายตา

ความสวยงามของอาคารสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ บนสถานที่สำคัญดังกล่าวมีรูปแบบศิลปกรรมที่กลมกลืนกัน แสดงถึงรูปแบบศิลปกรรมไทยผสมจีน ที่สามารถสะท้อนถึงเรื่องราวการรับศิลปวัฒนธรรมในอดีตได้เป็นอย่างดี

ความโดดเด่น เป็นจุดหมายตา มีความโดดเด่นของสถานที่สำคัญสามารถมองเห็นตัวสถาปัตยกรรมได้อย่างชัดเจน ไม่มีอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นก่อให้เกิดการบดบังทางสายตา อีกทั้งยังมีพืชพรรณธรรมชาติที่ส่งเสริมความโดดเด่นของตัวสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี

ความเก่าแก่ ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนความหมายในเชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าว เนื่องด้วยลักษณะทางกายภาพที่มีความโดดเด่นของตัวสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แสดงถึงความเป็นตัวแทนทางศาสนาที่สำคัญซึ่งตั้งอยู่คู่กับแม่น้ำเจ้าพระยาได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้มองเกิดความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ และเกิดความเคารพต่อสถานที่ นอกจากนี้ในกลุ่มของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ หรือมีประสบการณ์เกิดขึ้นบนพื้นที่จะยิ่งส่งผลให้มีความเข้าใจต่อคุณค่าความสำคัญของพื้นที่และเคารพต่อจิตวิญญาณของสถานที่มากยิ่งขึ้น

ความหลากหลายของวัฒนธรรม กิจกรรมและวิถีชีวิต สังเกตได้จากรูปแบบศิลปกรรมไทยผสมจีนขององค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยง่าย ทำให้รู้สึกถึงความสามารถเกิดกิจกรรมการใช้งานบนพื้นที่ได้ เช่น ศาลาริมน้ำ และทางเดินริมน้ำ เป็นต้น

ความร่มรื่นของพืชพรรณที่กระจายตัวอยู่โดยรอบเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกลึบคายตาส่งเสริมสุนทรีย์ภาพทางการมองเห็นของสถานที่สำคัญดังกล่าว

5.1.2.2 วัดระฆังโฆสิตาราม

ความสวยงามของอาคารสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ มีรูปแบบศิลปกรรมไทยที่ทำให้เกิดความกลมกลืนในพื้นที่ภูมิทัศน์

ความโดดเด่น เป็นจุดหมายตา ด้วยขนาดของตัวสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมีขนาดใหญ่ก่อให้เกิดความโดดเด่นของสถานที่ สามารถเป็นจุดหมายตาที่มีความชัดเจนได้เป็นอย่างดี

ความหลากหลายของกิจกรรมและวิถีชีวิต มีองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยง่าย ทำให้รู้สึกถึงความสามารถเกิดกิจกรรมการใช้งานบนพื้นที่ได้ เช่น ศาลาริมน้ำ, ท่าเรือริมน้ำ และทางเดินริมน้ำ

5.1.2.3 พระบรมมหาราชวัง

ความเป็นระเบียบของพื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าว มีการจัดวางตัวสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์เป็นระเบียบ ไม่มีการปะปนของสิ่งก่อสร้างอื่นๆที่จะทำให้เกิดการบดบังทางสายตา อีกทั้งมีการจำกัดกิจกรรมการใช้งานบนพื้นที่เพื่อเน้นคุณค่าของสถานที่สำคัญ โดยจะพบว่าพื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าวมีเพียงองค์ประกอบที่เป็นทางเดินริมน้ำที่ช่วยให้พื้นที่ภูมิทัศน์เกิดความเป็นระเบียบ ในด้านภูมิประเทศอันประกอบไปด้วยพืชน้ำและท้องฟ้าไม่พบสิ่งแปลกปลอมที่ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสายตา

ความสวยงามของตัวสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์แสดงถึงรูปแบบศิลปกรรมไทยสื่อถึงความงดงามเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ได้เป็นอย่างดี

ความเก่าแก่และควมมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยลักษณะทางกายภาพที่มีความโดดเด่นของตัวสถาปัตยกรรม มีความเป็นระเบียบของพื้นที่ภูมิทัศน์ มีการตกแต่งทงพุ่มของพืชพรรณทำให้คนรู้สึกได้ถึงความเป็นทางการของสถานที่ เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ และเกิดความเคารพต่อสถานที่ที่มีความสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี

5.1.2.4 ป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ

ความเป็นระเบียบของการจัดวาง และตำแหน่งที่ตั้งของตัวสถาปัตยกรรม

และองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ที่เหมาะสม มีองค์ประกอบที่เป็นเชื่อนิมน้ำช่วยทำให้พื้นที่ภูมิทัศน์มีความเป็นระเบียบ อีกทั้งยังสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสถาปัตยกรรมใหม่และเก่าได้เป็นอย่างดีในด้านภูมิประเทศอันประกอบไปด้วยพื้นน้ำและท้องฟ้าไม่พบสิ่งแปลกปลอมที่ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสายตา

ความสวยงามทางด้านรูปแบบศิลปกรรมของตัวสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ สามารถสะท้อนถึงคุณค่าความเก่าแก่ของตัวสถาปัตยกรรมเก่าและสร้างความกลมกลืนของตัวสถาปัตยกรรมใหม่โดยใช้รูปแบบศิลปกรรมไทยที่มีความงดงามได้อย่างกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

5.1.2.5 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนต์

ความหลากหลายของกิจกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม สังเกตได้จากความหลากหลายของลักษณะทางกายภาพ อันได้แก่ กลุ่มอาคารบ้านเรือนมีความหลากหลายในเรื่องของรูปแบบ, ขนาด และสัดส่วนซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตริมน้ำได้เป็นอย่างดี

ความเก่าแก่ และควมมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ของสถานที่ดังกล่าวสะท้อนคุณค่าในเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำที่เป็นเอกลักษณ์ได้เป็นอย่างดี

5.1.2.6 สรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากการวิเคราะห์ภาพถ่ายตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นเอกลักษณ์ทั้ง 5 ทำให้สามารถรวบรวมสาระสำคัญนำมาสรุปเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดังนี้

1) ความเป็นระเบียบ ในด้านตำแหน่ง การจัดวาง และปริมาณความหนาแน่นขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 อันประกอบไปด้วย อาคารสถาปัตยกรรม, พืชพรรณ, องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ และภูมิประเทศ

ความเป็นระเบียบของกลุ่มอาคาร และพืชพรรณ ทั้งในด้านตำแหน่ง และการจัดวางของกลุ่มอาคาร ตำแหน่งของพืชพรรณที่ไม่บดบังสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ ความเป็นระเบียบที่เกิดจากขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ ได้แก่ ทางเดินริมน้ำ

เขื่อนริมน้ำ ตลอดจนจนความเป็นระเบียบของภูมิประเทศ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ท้องฟ้าที่ไม่ถูกปิดบัง หรือรบกวนจากอาคารสูง อีกทั้งพื้นน้ำที่ไม่มีสิ่งแปลกปลอมที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ เป็นต้น

ความหนาแน่นของกลุ่มอาคาร และพืชพรรณในปริมาณที่เหมาะสมไม่ ก่อให้เกิดการบดบังมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

2) ความสวยงาม ในด้านรูปแบบ, ขนาด และสัดส่วนของอาคาร สถาปัตยกรรม, พืชพรรณ และองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ โดยที่รูปแบบด้านศิลปกรรมของตัว สถาปัตยกรรม และองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์จะต้องมีความกลมกลืนกันไปในทิศทางเดียวกัน ในด้านขนาด และสัดส่วนต้องมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิทัศน์ในแต่ละพื้นที่ โดยอาคาร สถาปัตยกรรม, พืชพรรณ และองค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ จะต้องมีขนาด และสัดส่วนที่ไม่โดดเด่นเกินไปกว่าตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

3) ความโดดเด่นเป็นจุดหมายตา ในการวิจัยนี้หมายถึง ตัว สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก ที่จะส่งผลต่อความเป็นสัญลักษณ์ก่อให้เกิด การจดจำได้ของสถานที่สำคัญ โดยตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะต้องไม่ถูกบด บังทางสายตาจากองค์ประกอบอื่นบนพื้นที่ภูมิทัศน์

4) ความเก่าแก่ ความมีคุณค่าของพื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ ซึ่งมาจาก ตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และพืชพรรณเดิมที่มีคุณค่าของพื้นที่ภูมิทัศน์ที่เป็น ตัวสะท้อนถึงเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ส่งผลต่อความมีจิตวิญญาณของสถานที่

5) ความหลากหลายของวิถีชีวิต ซึ่งสะท้อนมาจากองค์ประกอบอื่นๆใน ภูมิทัศน์ เช่น ศาลาริมน้ำ และทางเดินริมน้ำ ที่เป็นตัวส่งเสริมการเกิดกิจกรรมเกิดขึ้นริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา อีกทั้งอาคารบ้านเรือนขนาดเล็กบริเวณริมน้ำที่สะท้อนภาพวิถีชีวิต ส่งผลให้ภูมิทัศน์มี เอกลักษณ์เป็นที่น่าสนใจ

6) ความร่มรื่นของพืชพรรณ สามารถเพิ่มความร่มรื่นดูสบายตาให้แก่ภูมิ ทัศน์ อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมความโดดเด่นให้กับตัวสถาปัตยกรรมในพื้นที่ภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

5.1.3 ปัจจัยที่ลดทอนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

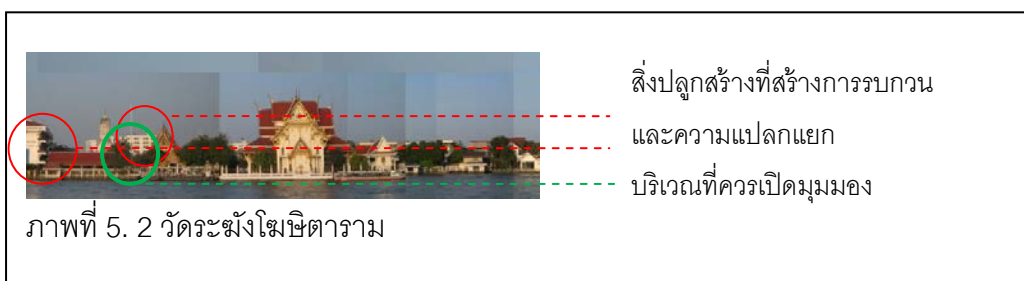
หลังจากการศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบเชิงทัศน² ทำให้สามารถวิเคราะห์ภาพตัวแทนเพื่อระบุปัจจัยที่ลดทอนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 5 โดยพิจารณาจากลักษณะของผลกระทบเชิงทัศนที่เกิดขึ้นในภูมิทัศน์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

5.1.3.1 วัดอรุณราชวราราม

เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ครบถ้วนดีจึงไม่มีปัจจัยหรืออุปสรรคที่ลดทอนความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

5.1.3.2 วัดระฆังโฆสิตาราม

² สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษ, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์, 2551.

การบดบัง เกิดจากลักษณะทรงพุ่มของพืชพรรณบริเวณด้านหน้าตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

การรบกวน จากอาคารสูงทางด้านหลัง และด้านข้างในภาพมุมมองภูมิทัศน์ที่ทำให้ความงามโดยภาพรวมลดลง เกิดความขัดแย้งขึ้นทางสายตา

ความแปลกแยก อันเนื่องมาจากรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดระหว่างอาคารรูปแบบใหม่ที่มีขนาดสูงใหญ่ กับตัวอาคารศาสนสถานสำคัญ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เข้าพวก

5.1.3.3 พระบรมมหาราชวัง

การบดบัง เนื่องจากลักษณะทรงพุ่มของพืชพรรณบริเวณด้านหน้าตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และความหนาที่บของพืชพรรณที่มีมากเกินไปทำให้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์บริเวณดังกล่าวไม่โดดเด่นเท่าที่ควร

5.1.3.4 ป้อมพระสุเมรุและพระที่นั่งสันติชัยปราการ

การบดบัง เนื่องจากลักษณะทรงพุ่มของพืชพรรณ และความหนาที่บที่มีมากเกินไปก่อเกิดการบดบังมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

5.1.3.5 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนต์

การบดบัง เนื่องจากกลุ่มอาคารบ้านเรือนขนาดเล็กบริเวณด้านหน้าตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทำให้ตัวสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญในภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ไม่เกิดความโดดเด่น

การรบกวน จากอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ทางด้านหลัง และด้านข้างที่เกิดขึ้นในภาพมุมมองภูมิทัศน์ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นทางสายตา

ความแปลกแยก อันเนื่องมาจากรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดระหว่างอาคารรูปแบบใหม่ที่มีขนาดใหญ่ กับกลุ่มบ้านเรือนชุมชนริมน้ำชาวไทยที่อยู่ร่วมกันกับโบสถ์ฝรั่ง ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เข้าพวก

5.1.3.6 สรุปปัจจัยที่ลดทอนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

จากการศึกษาหลักการประเมินผลกระทบเชิงทัศนซึ่งกล่าวถึงปัจจัยที่ลดทอนคุณภาพของมุมมองทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ การรบกวน การคุกคาม การบดบัง และการแปลกแยก แต่จากผลการวิเคราะห์ภาพตัวแทนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 5 พบว่าปัจจัยที่ทำให้ลดทอนเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาโดยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัยมีดังนี้

1) การบดบัง อันเนื่องมาจากกลุ่มอาคาร และความหนาแน่นที่มากเกินไปของพืชพรรณที่อยู่บริเวณด้านหน้าของภาพมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยปริมาณความหนาแน่นที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดการบดบังมุมมองที่สวยงาม ทำให้คุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาลดลง

2) การรบกวน อันเนื่องมาจากอาคารสูง และอาคารที่มีขนาดใหญ่ทางด้านหลังและด้านข้างของภาพมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาส่งผลให้เกิดความรู้สึกรบกวนทางสายตา เกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้น ไม่สวยงาม ลดความโดดเด่นของภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ ทำให้คุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาลดลง

3) การแปลกแยก เกิดจากรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด โดยมีความแตกต่างจากลักษณะโดยรวมของมุมมองสำคัญ จนทำให้เกิดความรู้สึกไม่เข้าพวก ส่งผลให้คุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาลดลง

5.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.2.1 แนวทางในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

แนวทางในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะกำหนดจากลักษณะผลกระทบทางสายตาที่เกิดขึ้นในสถานที่แต่ละแห่งซึ่งย่อมต้องมีแนวทางในการลดผลกระทบทางสายตาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และคุณค่าความสำคัญที่มีอยู่ในสถานที่แต่ละแห่งด้วย ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ทั้ง 5 แห่งได้ดังนี้

5.2.1.1 วัดอรุณราชวราราม

เนื่องจากภูมิทัศน์ บริเวณวัดอรุณราชวรารามถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเมื่อพิจารณาตัวสถาปัตยกรรม, พืชพรรณ, องค์ประกอบอื่นๆในภูมิทัศน์ และภูมิประเทศแล้ว พบว่ามีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้เป็นอย่างดี

โดยแนวทางในการอนุรักษ์มุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณดังกล่าวเป็นการรักษาสภาพเดิมของภูมิทัศน์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดซึ่งจะต้อง

ทราบถึงประวัติศาสตร์ขององค์ประกอบที่มีคุณค่าความสำคัญในภูมิทัศน์ ในที่นี้ ได้แก่ พระปรางค์ วัดอรุณซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลความเชื่อในพระพุทธศาสนาผสมศิลปกรรมแบบฮินดู, สถาปัตยกรรมอื่นๆในพื้นที่ซึ่งเป็นศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมจีน ตลอดจนพืชพรรณที่มีความสำคัญของพื้นที่ ได้แก่ โพธิ์ ไทร พุทรา มะม่วง นูกวาง เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถอนุรักษ์องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่มีคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นไว้

5.2.1.2 วัดระฆังโฆสิตาราม

แนวทางการอนุรักษ์มรดกของสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้โดยผสมผสานการออกแบบองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ใหม่ให้มีความกลมกลืนเข้ากับภูมิทัศน์เดิมได้โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่า และการใช้งานบนพื้นที่ ควรมีการส่งเสริมความโดดเด่นขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาลาการเปรียญ, พระปรางค์เก่าแก่และพระอุโบสถ ตลอดจนพืชพรรณที่มีความสำคัญของพื้นที่เดิม นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้มีการควบคุมการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นบนพื้นที่แม้ว่าบริเวณดังกล่าวสามารถยอมให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงได้ก็ตาม โดยสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อมุมมองที่เกิดขึ้นระดับความสูง และขนาดไม่ควรมีความสูงใหญ่เกินกว่าอาคารสำคัญ อีกทั้งรูปแบบควรจะต้องมีความกลมกลืนเข้ากับพื้นที่ภูมิทัศน์ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการอนุรักษ์ได้ดังนี้

การปรับแต่งใหม่ การปรับแต่งใหม่ในที่นี้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะขององค์ประกอบในภูมิทัศน์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น การตัดแต่งทรงพุ่มเพื่อลดทอนความหนาแน่นของพืชพรรณให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเปิดมุมมองภูมิทัศน์ และเกิดความรู้สึกสบายตามากยิ่งขึ้น

การปิดบัง การปิดบังองค์ประกอบที่ไม่ต้องการให้มองเห็นได้จากมุมมองสำคัญ วิธีการปิดบังดังกล่าวใช้กับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่ไม่สามารถทำการย้ายตำแหน่ง หรือเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะขององค์ประกอบบนพื้นที่ภูมิทัศน์ได้ สามารถทำได้โดยการนำประโยชน์ของพืชพรรณมาทำการปิดบัง เป็นต้น

5.2.1.3 พระบรมมหาราชวัง

แนวทางการอนุรักษ์มรดกมรดกของสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพระบรมมหาราชวัง ควรรักษาสภาพเดิมของภูมิทัศน์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดซึ่ง ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าวมีแนวทางในการอนุรักษ์คือ

การปรับแต่งใหม่ การปรับแต่งใหม่ในที่นี้หมายถึง การเปลี่ยนแปลง รูปลักษณะขององค์ประกอบในภูมิทัศน์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น โดยการลดทอน ความหนาแน่นทรงพุ่มของพืชพรรณให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเปิดมุมมองให้สามารถเห็น ความโดดเด่นของตัวสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และทำให้เกิดความรู้สึก สบายตามากยิ่งขึ้น

5.2.1.4 ป้อมพระสุเมรุและพระที่นั่งสันติชัยปราการ

แนวทางการอนุรักษ์มรดกมรดกของสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณป้อมพระสุเมรุและพระที่นั่งสันติชัยปราการ สามารถมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในบริเวณ ดังกล่าว โดยผสมผสานการออกแบบใหม่ให้เข้ากับภูมิทัศน์เดิมโดยไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่า และการใช้งานบนพื้นที่ หลักสำคัญของแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าว คือ ต้อง ทำการเก็บรักษาพืชพรรณที่มีคุณค่าทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ไว้ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องของ ตำแหน่งที่ตั้งของพืชพรรณเดิมบนพื้นที่ภูมิทัศน์อีกด้วย โดยพืชพรรณที่มีความสำคัญบนพื้นที่ ดังกล่าว ได้แก่ ต้นลำพูซึ่งถือเป็นพืชพรรณเดิมบนพื้นที่ที่ต้องเก็บรักษา ต้องมีการตรวจสอบคุณค่า ของพืชพรรณ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการอนุรักษ์ได้ดังนี้

การปรับแต่งใหม่ การปรับแต่งใหม่ในที่นี้หมายถึง การเปลี่ยนแปลง รูปลักษณะขององค์ประกอบในภูมิทัศน์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น โดยการลดทอน ความหนาแน่นทรงพุ่มของพืชพรรณให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเปิดมุมมองทางสายตาและ เกิดความรู้สึกสบายตามากยิ่งขึ้น

5.2.1.5 โบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์

แนวทางการอนุรักษ์มรดกมรดกของสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนแวนต์ สามารถเกิดการการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ในบริเวณดังกล่าว

เกิดขึ้นได้หลากหลายแต่ต้องอยู่ภายใต้ความเหมาะสมทางด้านคุณค่า และการใช้งาน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการอนุรักษ์ได้ดังนี้

การย้ายตำแหน่ง ใช้กับการย้ายองค์ประกอบที่ไม่มีคุณค่าความสำคัญต่อพื้นที่ในบริเวณนั้น ไปตั้งอยู่ในตำแหน่งที่มีความเหมาะสมมากกว่า เพื่อเปิดมุมมองสู่ตัวสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น การย้ายอาคารบ้านเรือนที่บดบังมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการย้ายตำแหน่งอาคารบ้านเรือนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้รับการยินยอมจากเจ้าของพื้นที่ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการสอบถามทัศนคติจากกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบต่อแนวทางดังกล่าว ซึ่งจะต้องมีการขยายผลการศึกษาต่อไป อีกทั้งไม่เกิดผลกระทบต่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ภูมิทัศน์

5.2.1.6 สรุปแนวทางในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีทั้งหมด 3 แนวทาง ได้แก่ การย้ายตำแหน่ง การปรับแต่งใหม่ และการปิดบัง โดยแนวทางทั้ง 3 ดังกล่าวสามารถลดผลกระทบเชิงทัศนที่เกิดขึ้นกับมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแนวทางที่ใช้ในสถานที่แต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิทัศน์ของสถานที่สำคัญแต่ละแห่งว่าสมควรให้มีการรักษาสภาพเดิมของภูมิทัศน์ หรือควรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้โดยการผสมผสานระหว่างการออกแบบใหม่ให้เข้ากับภูมิทัศน์เดิม หรือสามารถยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ได้อย่างหลากหลายโดยอยู่ภายใต้ความเหมาะสมกับพื้นที่ภูมิทัศน์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นข้อควรพิจารณาดังนี้

เนื่องจากพื้นที่ภูมิทัศน์ในการวิจัยเป็นบริเวณที่มีคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นกระบวนการอนุรักษ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้น ต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อคุณค่าความสำคัญดังกล่าว ต้องไม่ลดทอนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลง หรือก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง

แนวทางในการเพิ่มองค์ประกอบต่างๆในภูมิทัศน์ ต้องมีการตรวจสอบว่าไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบในอนาคต เช่น การเพิ่มพืชพรรณเมื่อมีการเจริญเติบโตจะไม่ก่อให้เกิดการบดบังมุมมองภูมิทัศน์ขึ้น หรือจะต้องไม่สร้างปัญหาความไม่เป็นระเบียบของพื้นที่ตามมาในภายหลัง ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบชนิดของพืชพรรณโดยพยายามเลือกใช้พันธุ์พืชเดิม

ของพื้นที่เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ภูมิทัศน์ไว้ อีกทั้งต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของพืชพรรณ ตลอดจนตำแหน่งของพืชพรรณที่มีความเหมาะสม เป็นต้น

ส่วนแนวทางในการย้ายตำแหน่ง หรือรื้อถอนองค์ประกอบในภูมิทัศน์ที่ก่อให้เกิดการบดบังมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ต้องมีการตรวจสอบคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ให้เกิดความมั่นใจว่าไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น หากพบว่าพืชพรรณดังกล่าวมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำการรื้อถอน หรือย้ายตำแหน่งได้ อาจใช้วิธีการตัดแต่ง หรือลดทอนความหนาแน่นของทรงพุ่มทดแทน เพื่อเปิดมุมมองให้ดูโปร่งตามากขึ้น เป็นต้น

แนวทางที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เช่น การย้ายตำแหน่ง หรือรื้อถอนอาคารบ้านเรือน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพูดคุยทำความเข้าใจ สอบถามทัศนคติ และร่วมมือกันหาแนวทางที่เป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องมีการขยายผลเพื่อทำการศึกษาต่อไปโดยละเอียด

5.2.2 แนวทางการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม²

จากผลการคัดเลือกภาพตัวแทนมุมมองสู่สถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติ จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนดังกล่าวให้ความสนใจต่อภาพที่ สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำ โดยผลในการเลือกภาพบริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนแวนต์สูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มอื่น ประกอบกับการศึกษาความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิทัศน์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม พบว่าความสำคัญของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ มีความสำคัญมากสำหรับประเทศที่อยู่ในโซนเอเชีย เนื่องจากเป็นสิ่งที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ ความมีจิตวิญญาณของสถานที่อันเกิดจากกิจกรรม หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของผู้คนซึ่งสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางกายภาพของสถานที่นั้นๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างความเป็นเอกลักษณ์อันเป็นเสน่ห์ของพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา อีกสิ่งหนึ่ง

² "H.Site Specific Methodologies For Asia," Hoi An Protocols For Best Conservation Practice in Asia, P.21-22.

คือ กิจกรรมวิถีชีวิตอันเกิดจากความหลากหลายของอาคารบ้านเรือนตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยานั่นเอง ในปัจจุบันภาพภูมิทัศน์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำดังกล่าวถูกละเลยคุณค่าความสำคัญลดน้อยลงไปอย่างมาก และมีแนวโน้มที่จะสูญหายไป จากคุณค่าความสำคัญดังกล่าว ทำให้การกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาพวิถีชีวิตวัฒนธรรมตามแนวริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาควรเกิดขึ้น โดยจะต้องอยู่ในสัดส่วนของความเหมาะสมระหว่างวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม อีกทั้งตั้งอยู่บนการยอมรับของผู้ใช้ประโยชน์บนพื้นที่อีกด้วย

5.2.3 การผลักดันพื้นที่ให้สามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลก

แม้ว่าพื้นที่ศึกษาจะมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับเกณฑ์การขึ้นทะเบียนมรดกโลก แต่การที่พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพพื้นที่ส่งผลต่อการได้ขึ้นหรือไม่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก ดังนั้นการรักษาศักยภาพพื้นที่จึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยรักษาคุณสมบัติที่มีคุณค่า และผลักดันพื้นที่สู่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้ โดยจากการศึกษา พบว่าหากองค์ประกอบทางภูมิทัศน์บนพื้นที่ศึกษามีคุณสมบัติเป็นไปตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความเป็นระเบียบ 2) ความสวยงาม 3) ความโดดเด่นเป็นจุดหมายตา 4) ความเก่าแก่ 5) ความหลากหลายของวิถีชีวิต 6) ความร่มรื่นของพืชพรรณ จะทำให้พื้นที่ภูมิทัศน์มีศักยภาพสามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลก ซึ่งสรุปได้ว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถใช้เป็นเกณฑ์ชี้วัดศักยภาพพื้นที่ภูมิทัศน์เพื่อการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก

5.2.4 อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยจะพบว่าขั้นตอนการลงสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บภาพถ่ายตัวแทนภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์เป็นขั้นตอนที่พบอุปสรรคเกิดขึ้นค่อนข้างมากเนื่องจากไม่สามารถควบคุมปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมบนพื้นที่ศึกษาได้ โดยสามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเครื่องมือวิจัยได้ดังนี้

5.2.4.1 ระยะทางที่เกิดขึ้นระหว่างสถานที่สำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและตัวผู้วิจัย ซึ่งในการวิจัยขั้นนี้ทำการลงพื้นที่โดยเรือด่วนเจ้าพระยาเนื่องจากต้องการให้ภาพถ่ายที่ใช้ใน

เครื่องมือวิจัยมีความใกล้เคียงกับภาพมุมมองที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นจากโดยสารเร็วด่วน เจ้าพระยา ทำให้ไม่ได้ควบคุมระยะทางในการบันทึกภาพระหว่างภูมิภาคที่ศูนย์บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยาและตัวผู้วิจัยให้มีความคงที่โดยตลอด

5.2.4.2 มุมมองที่เกิดขึ้นย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลซึ่งในการวิจัยต้องทำการบันทึกภาพมุมมองที่เกิดขึ้นกับตัวผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นตัวแทนของมุมมองที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละบุคคล

5.2.4.3 ช่วงเวลาในการลงพื้นที่ ความแตกต่างของช่วงเวลาส่งผลต่อความสว่างที่เกิดขึ้นในภาพถ่ายตัวแทน โดยที่ปริมาณแสงย่อมส่งผลต่อความชัดเจนของการมองเห็นรายละเอียดของภูมิภาค

5.2.4.4 ขนาดและสัดส่วนของภูมิภาคที่เกิดขึ้นบนภาพถ่ายตัวแทน และความต่อเนื่องของภาพถ่ายตัวแทน ในการวิจัยต้องทำการปรับภาพให้มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งต้องมีการต่อภาพให้เกิดความต่อเนื่องของภูมิภาคเนื่องจากไม่สามารถทำการถ่ายภาพครอบคลุมภูมิภาคทั้งหมดได้ในครั้งเดียว

5.2.4.5 การเคลื่อนไหว ความเร็วของเรือโดยสารส่งผลต่อความยากในการบันทึกภาพ อาจเกิดการสั่นของภาพ ทำให้ต้องมีการลงพื้นที่ซ้ำเพื่อทำการถ่ายภาพแก้ไข

5.2.5 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

สำหรับผู้ที่ต้องการทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์มุมมองของภูมิภาคบนพื้นที่ริมน้ำในช่วงบริเวณอื่น หรือบนพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นภูมิภาคที่มีความต่อเนื่องเป็นทางยาว สามารถนำแนวคิดและขั้นตอนที่ใช้ในวิธีวิจัยชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยจะต้องมีข้อที่ควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

5.2.5.1 การเข้าถึงพื้นที่ และการเดินทางจะต้องมีการศึกษาเส้นทางที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก เพื่อการประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เนื่องจากในการวิจัยต้องมีการลงสำรวจพื้นที่ตั้งแต่การศึกษาสภาพพื้นที่เบื้องต้น การเก็บข้อมูลนำมาสร้างแบบสอบถาม ตลอดจนการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลบนพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าต้องมีการเดินทางไปยังพื้นที่ศึกษาอยู่บ่อยครั้งเพื่อให้ผลที่ได้การวิจัยเกิดประสิทธิภาพ

5.2.5.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมกับช่วงเวลาที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากหากกำหนดขอบเขตของพื้นที่ศึกษาที่ใหญ่เกินไปจะทำให้การเก็บข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลขาดความละเอียด หรืออาจไม่สามารถเสร็จงานวิจัยได้ทันตามช่วงเวลาที่ตั้งไว้

5.2.5.3 จำนวนภาพตัวแทนภูมิทัศน์อาจมีจำนวนมาก หรือน้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงขอบเขตพื้นที่ศึกษา และการแบ่งช่วงพื้นที่ศึกษา ซึ่งการแบ่งช่วงพื้นที่ศึกษาออกเป็นช่วงย่อยๆ เมื่อทำการค้นหาภาพตัวแทนของภูมิทัศน์ในแต่ละช่วงนั้นๆ จะทำให้ได้ภาพตัวแทนที่มีความละเอียด สามารถเป็นตัวแทนความหมายของพื้นที่ภูมิทัศน์ที่มีความเหมาะสมมากกว่า

5.2.5.4 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จะต้องทำการคัดเลือกกลุ่มคนที่ใช้งานประโยชน์บนพื้นที่ให้ครอบคลุม และตรงกับเป้าหมายของการวิจัย อีกทั้งต้องกำหนดปริมาณของกลุ่มเป้าหมายให้มีความเหมาะสมสามารถทำการเก็บข้อมูลได้ทันกับช่วงเวลาที่ตั้งไว้

5.2.5.5 การวิจัยในลักษณะดังกล่าวเป็นการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์พื้นที่ภูมิทัศน์เบื้องต้น เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เป็นกรอบของงานวิจัย และกำหนดแผนการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีมุมมองสู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ภูมิทัศน์ที่มีความสำคัญต่อไปในภายภาคหน้า ซึ่งจะเห็นได้จากเป้าหมายของการวิจัยและขอบเขตในการวิจัยขึ้นนี้มีเป้าหมายเพื่อเป็นการเตรียมข้อมูลด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อผลักดันพื้นที่สู่การขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยนำเสนอต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาอันได้แก่ กรมศิลปากร และสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุงเทพมหานคร, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

และบริษัท เอส.เจ.เอ.ทีริดี จำกัด. รัตนโกสินทร์ริมเจ้าพระยา, 2553.

กระทรวงวัฒนธรรมและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. แนวทางการจัดการ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

กลุ่มงานคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ

ศิลปกรรม. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546.

กองนโยบายและแผน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนในกรุงเทพฯ

, 2549.

กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. รายงานการศึกษาการตั้งถิ่นฐาน

และวิวัฒนาการของชุมชนริมน้ำในกรุงเทพมหานคร, 2549.

กำธร กุลชล. การสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก.

คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. จดหมายเหตุการณ์อนุรักษ์กรุง

รัตนโกสินทร์, 2525.

จิรพงศ์ จงวัฒนาศิลปกุล. รัตนโกสินทร์ ริมเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ: พลัสเพรส, 2552.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. องค์ประกอบทางกายภาพ กรุงรัตนโกสินทร์, 2534.

ธราดล เสาร์ชัย. การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทัศนียภาพของเมืองบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย, 2551.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. การอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์, 2547.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุง

รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: ชินครอนกรุ๊ป, 2539.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักผังเมือง

กรุงเทพมหานคร. แผนที่ชุมชนกรุงรัตนโกสินทร์, 2547.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะอนุกรรมการจัดการ

สิ่งแวดล้อมด้านมลพิษ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์
, 2551.

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. รายงานขั้นสุดท้ายโครงการบูรณาการแผนผังพัฒนาเขต

เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ, 2548.

ภาษาอังกฤษ

Bureau of Land Management. Visual Resource Management Program. Washington,
D.C.: BLM.

Chenoweth and Gobster. Ecological Planning: Assessment of Landscape Values and
Landscape Perception, 1986.

Community culture and the Environment. A Guide to Understanding a sense of place,
2002.

Donald Appleyard, Kevin Lynch and John R. Myer. The view from the road. 2nd Edition,
1966.

Dorene Clement. General Guidelines for Identifying and Evaluating Historic Landscapes.
California Department of Transportation, 1999.

Hoi An Protocols For Best Conservation Practice in Asia. H.Site Specific Methodologies
For Asia.

Ian C.Laurie. Aesthetic Factors in Visual Evaluation. Landscape Assessment Value,
Perceptions and Resources, 1975.

Jonathan G. Taylor, Ervin H. Zube and James L. Sell. Landscape Assessment And
Perception Research Methods, 1987.

Larry W. Canter. Environmental Impact Assessment, 2nd Edition.

Lennon, Jane, and Steve, Mathews. Cultural Landscape Management. New York:
Australian Alps Liaison Committee, 1996.

Richard C. Smardon, James F. Palmer and John P.Fellenan. Foundations For Visual
Project Analysis. Chichester: John Wiley & Sons, 1986.

Richard C. Smardon, Tony Costello and Harry Eggink. Urban Visual Description and
Analysis. Foundations For Visual Project Analysis.

Frederick R. Steiner. An Ecological Approach to Landscape Planning. Human
Community Inventory And Analysis, 2008.

Stephen R.J.Stupard. Visual Simulation. A Users's Guide for Architects. Engineers and
Planners. New York: Van Norstrand Reinhold, 1989.

The Landscape Institute and The Institute of Environmental Management and
Assessment. Guidelines for Landscape and Visual Impact Assessment, 2nd
Edition. London and New York: Spon, 2002.

Yongtanit. Cultural Resources Management in Historic Community in Bangkok. The Tha
Tian Case.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

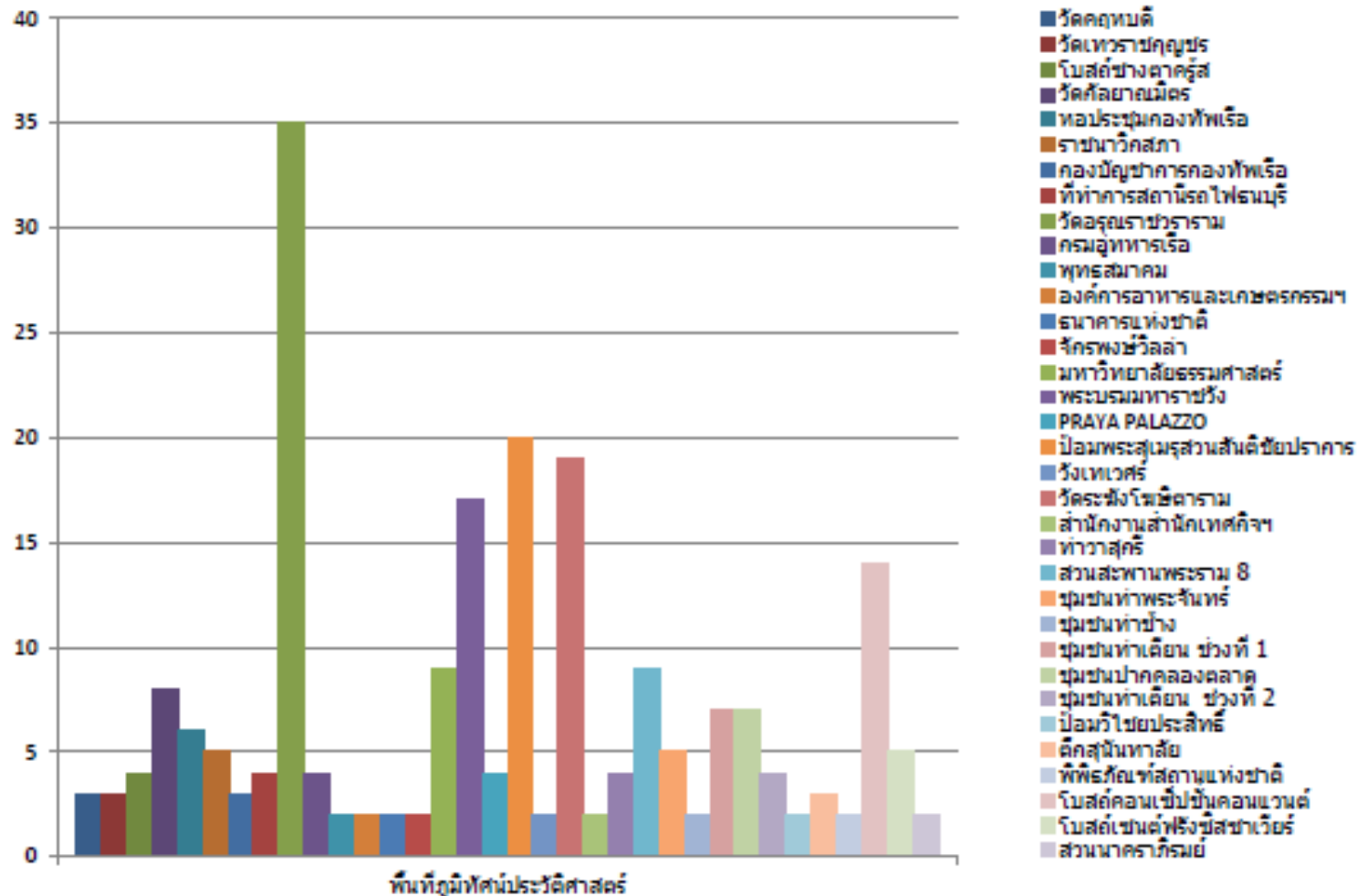
ผลคะแนนการคัดเลือกภาพตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ตามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม ตามลำดับดังนี้

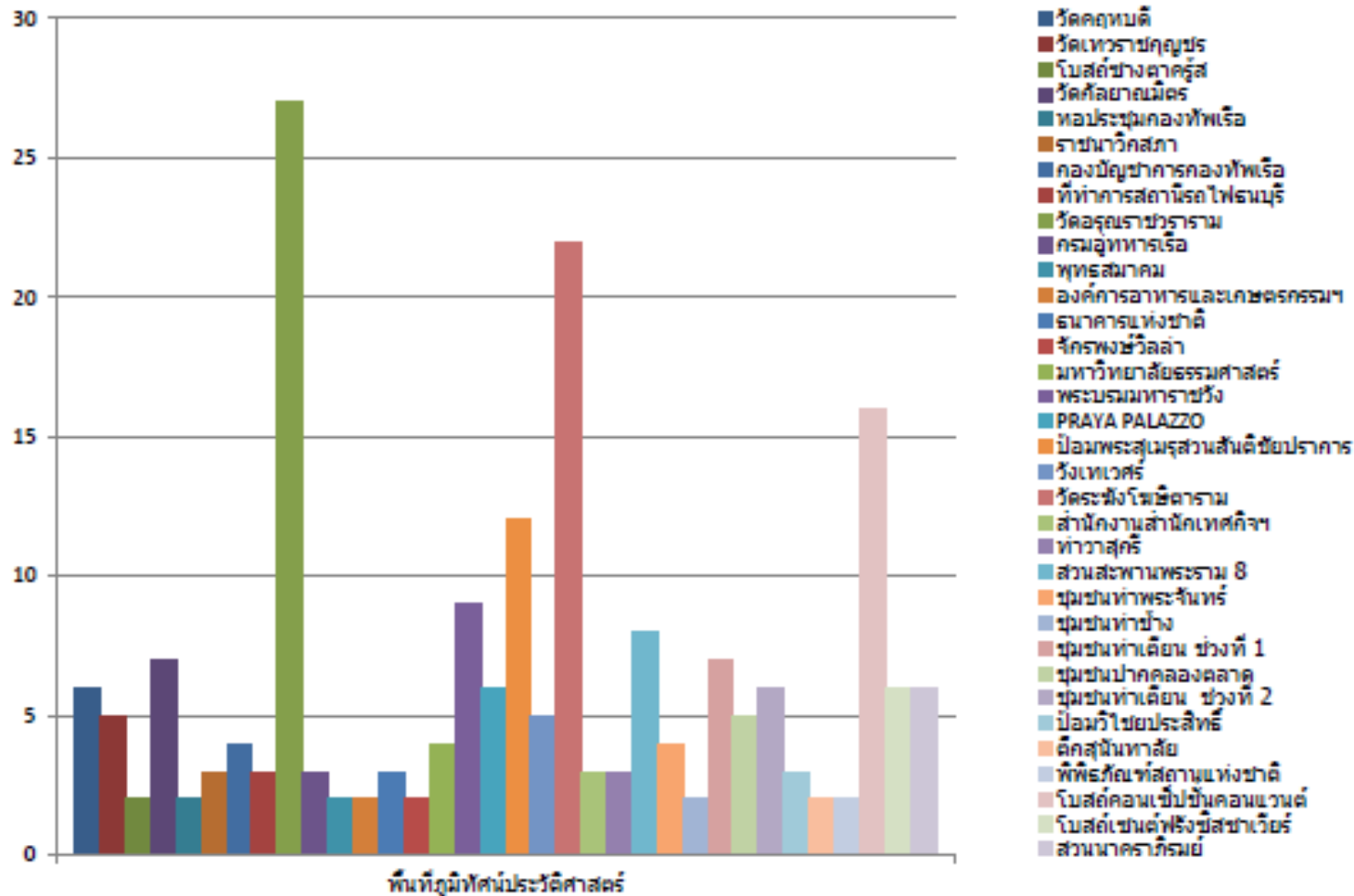
1. ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทย
2. ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวต่างชาติ
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

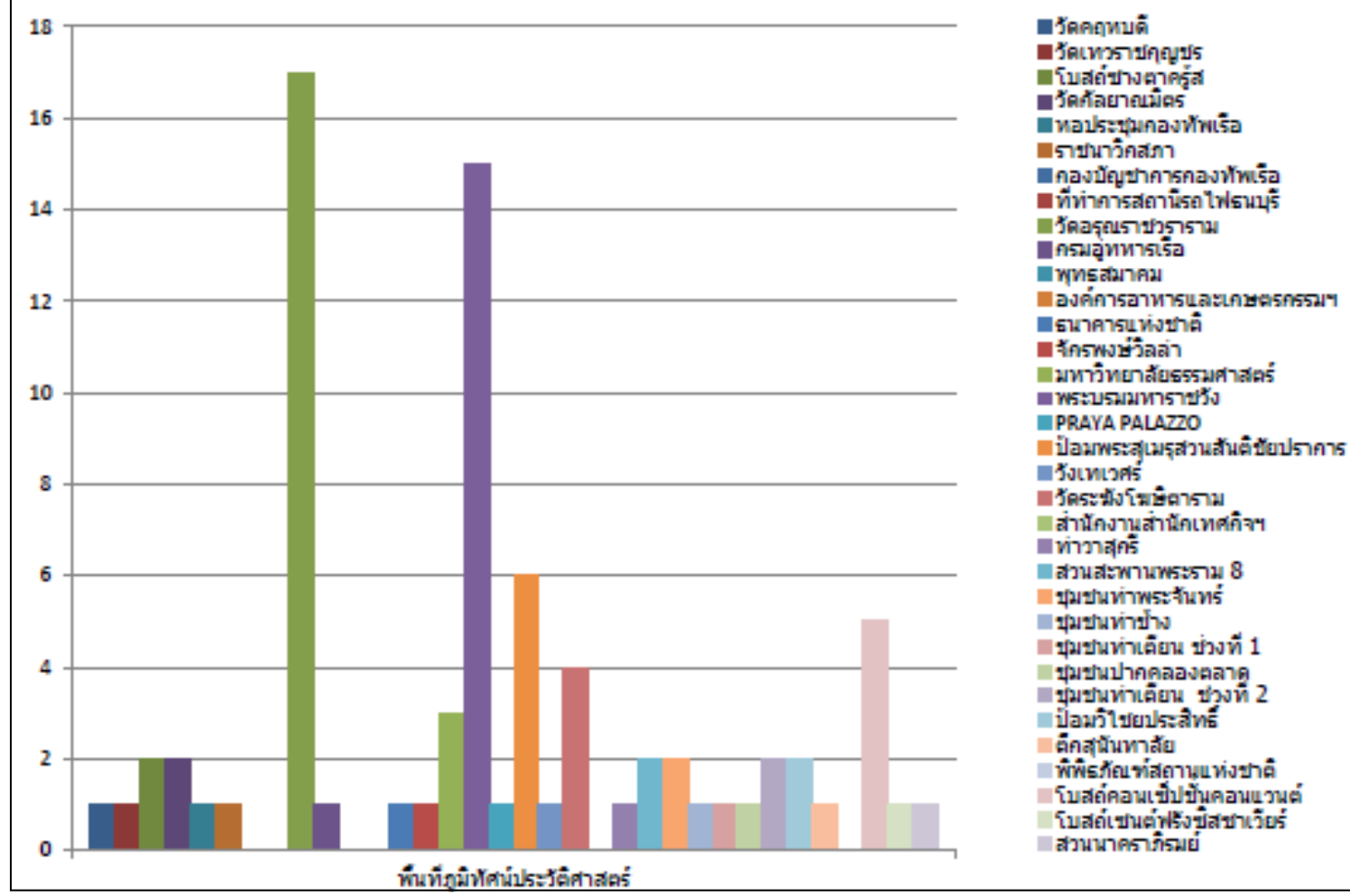
ผลการคัดเลือกภาพตัวแทนพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทย 44 คน
จำนวนคะแนนในการเลือกภาพทั้งหมดคิดเป็น 220 คะแนน

ผลการคัดเลือกภาพตัวแทนพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติ 40 คน
จำนวนคะแนนในการเลือกภาพทั้งหมดคิดเป็น 200 คะแนน

ผลการคัดเลือกภาพตัวแทนพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขา
ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 16 คน จำนวนคะแนนในการเลือกภาพทั้งหมดคิดเป็น 80 คะแนน

ภาคผนวก ข.

ผลการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์และสาขาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการเลือกภาพตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ทางมุมมองภูมิทัศน์สู่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ดีที่สุดจำนวน 3 ภาพจากแบบสอบถามชุดเดียวกันกับการสัมภาษณ์ผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาและเรือข้ามฟากชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อต้องการศึกษาทัศนคติที่ใช้ในการเลือกภาพตัวแทน พิจารณาความเหมือนกันหรือความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความรู้ในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความงามด้านศิลปกรรมและกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ในด้านวิชาการดังกล่าว ประกอบกับให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงแนวคิดด้านการอนุรักษ์ต่อมุมมองภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ริมฝั่งเจ้าพระยาดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำการสัมภาษณ์ ผศ.ดร. นพนนท์ ตาปนานนท์ อาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 10.15 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม ด้วยเหตุผลเนื่องจากเป็นจุดหมายตาที่ชัดเจนมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นฉากหลังเป็นเอกลักษณ์คู่กับกรุงเทพมหานครและแม่น้ำเจ้าพระยา ภาพโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนเวนต์ เนื่องจากเป็นภาพที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำเจ้าพระยา สะท้อนวิถีชีวิตริมน้ำ การดำรงชีวิตร่วมกับน้ำ ภาพป้อมวิไชยประสิทธิ์ เนื่องจากความชัดเจนของลักษณะทางกายภาพเป็นสัญลักษณ์ในด้านการป้องกันเมืองและความมั่นคงของชาติ โดยกล่าวถึงสาเหตุที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตารามเป็นภาพตัวแทนเอกลักษณ์พื้นที่ เนื่องจากเห็นว่าวัดริมน้ำเป็นสิ่งที่มียุโดยทั่วไป อีกทั้งนัยความสำคัญของสถานที่ยังไม่มีชัดเจน ประกอบกับลักษณะอาคารที่อยู่ประชิดริมน้ำไม่ใช่วัฒนธรรมการสร้างวัดริมน้ำของไทยที่แท้จริง โดยแท้จริงแล้ววัดที่อยู่ริมน้ำจะต้องมีการเว้นระยะ

ของลานหน้าวัดเกิดขึ้น ในส่วนของป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการมีความคิดเห็นว่าคุณค่าความสำคัญของป้อมและกำแพงเมืองเก่าถูกบิดเบือนไปด้วยความเป็นสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากต้นไม้ที่ปกคลุมพื้นที่และมุมมองทำให้ไม่สามารถมองเห็นตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าได้ชัดเจนนัก อีกทั้งการทำพื้นที่เป็นสวนสาธารณะไม่ถือเป็นวัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่อดีต

ทำการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ อาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 08.15 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม ด้วยเหตุผลเนื่องจากเป็นจุดหมายตาที่ชัดเจน เป็นเอกลักษณ์มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของฝั่งพระนคร และมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เนื่องจากเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ด้านความมั่นคงของชาติ มีการปรับใช้พื้นที่เป็นสาธารณะประโยชน์ มีผู้ใช้งานหลากหลาย เกิดกิจกรรมนันทนาการ โดยกล่าวถึงสาเหตุที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตารามเป็นภาพตัวแทนเอกลักษณ์พื้นที่ เนื่องจากเห็นว่าขนาดสัดส่วนของตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่ามีขนาดเล็กขาดความโดดเด่น ไม่สามารถทำให้คนรับรู้หรือจดจำได้เท่าที่ควร นอกจากนี้พื้นที่โดยรอบยังเป็นชุมชนที่ขาดระเบียบ กระจายตัวปะปนอยู่กับสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า โดยได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ดังกล่าวโดยการควบคุมกิจกรรมการใช้พื้นที่โดยรอบบริเวณวัด หรือการสร้างภูมิทัศน์โดยรอบ เช่น การปลูกต้นไม้ใหญ่ รวมถึงการควบคุมความสูงอาคารบริเวณโดยรอบ เพื่อส่งเสริมให้สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าเกิดความโดดเด่นชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำการสัมภาษณ์ ผศ.ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์ อาจารย์ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 16.00 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือก ภาพพระบรมมหาราชวังเป็นเอกลักษณ์อันดับที่หนึ่ง เนื่องจากมีคุณค่าความสำคัญในหลายระดับ

ตั้งแต่เป็นเอกลักษณ์ที่อยู่คู่กับพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นสถานที่ที่มีคุณค่าความสำคัญของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนในระดับประเทศเป็นตัวแทนระบอบการปกครอง สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ อีกทั้งยังมีคุณค่าเป็นตัวแทนของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางตะวันตก ภาพวัดอรุณราชวรารามเป็นเอกลักษณ์อันดับที่สอง เนื่องจากสถาปัตยกรรมมีคุณค่าความสำคัญเป็นตัวแทนทางด้านพุทธศาสนา มีคุณค่าเป็นตัวแทนของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางตะวันออกที่อยู่คู่กับพระบรมมหาราชวัง ที่ส่งเสริมภูมิทัศน์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี และภาพชุมชนท่าเตียน ภาพโบสถ์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ และภาพวัดกัลยาณมิตรเป็นอันดับที่สามโดยเหตุผลที่เลือกเนื่องจากทั้งสามภาพดังกล่าวสะท้อนถึงชุมชนริมน้ำ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความทรงจำต่อภาพชุมชนในอดีตของพื้นที่ที่ไม่มีที่ใดเหมือน ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะถูกกลืนหายไป และมีเพียงบางส่วนที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำมีความสำคัญที่สามารถสะท้อนภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้เป็นอย่างดีเช่นกัน หากมีการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ โดยสร้างความเข้าใจคุณค่าความสำคัญของตัวชุมชนเองที่จะสามารถส่งเสริมภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ของตัวสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าได้ ช่วยให้ภูมิทัศน์โดยภาพรวมกลับมามีเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมแม่น้ำพระยาแจ่มชัดในอดีต ส่วนเหตุผลที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตารามเป็นภาพตัวแทนเอกลักษณ์พื้นที่ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสถานที่ดังกล่าวยังมีคุณค่าความสำคัญน้อยกว่าเมื่อเทียบกับวัดอรุณราชวรารามและภาพพระบรมมหาราชวัง ละเห็นว่าภูมิทัศน์โดยรอบพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง มีรั้วริมน้ำที่เป็นตัวทำลายทัศนียภาพค่อนข้างมาก อีกทั้งอาคารตึกสูงรวมถึงบ้านที่มีรูปแบบทันสมัยเป็นตัวที่ลดทอนคุณค่าความงามลง โดยให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเป็นเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าภาพวัดระฆังโฆสิตารามในอดีตน่าจะมีภูมิทัศน์ที่สวยงามมากกว่าในปัจจุบันซึ่งนำคั่นคว่าเพื่อนำมาเป็นต้นแบบประกอบกับการศึกษาหลักเกณฑ์ในการลงตำแหน่งของโบสถ์ วัด และภูมิทัศน์ เพื่อที่จะสามารถใช้พีชพรรณช่วยส่งเสริมการออกแบบทางเข้าและบรรยากาศของพื้นที่โดยรอบให้มีความคุณค่างดงามมากยิ่งขึ้น ส่วนภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เห็นว่าอาจมีการปรับปรุงโดยใช้พีชพรรณมาปกคลุมกำแพงคาดแข็งให้เกิดภูมิทัศน์ที่มีความกลมกลืนไปกับสวน อาจมีการใช้พรรณไม้ดอกไม้ประดับเพิ่มความมีชีวิตชีวา ช่วยให้เกิดความน่าสนใจในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ในส่วนของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือวิจัย ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทัศนวิสัยในเรื่องขนาดและสัดส่วนของ

ภาพถ่ายตัวแทนที่ใช้ในการวิจัย โดยภาพถ่ายตัวแทนแต่ละภาพมีขนาดที่ค่อนข้างแตกต่างกันอาจเป็นผลทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนต่อผลการเก็บข้อมูลจากการวิจัยดังกล่าว หากภาพที่ใช้สามารถปรับให้มีขนาดและสัดส่วนที่เท่ากันจะทำให้การวิจัยมีความเที่ยงตรงมากขึ้น ในส่วนของระยะในการถ่ายภาพตัวแทนควรมีการกำหนดระยะห่างจากฝั่งให้เกิดความคงที่เพื่อที่จะให้เกิดภาพตัวแทนมุมมองที่นำไปใช้ในงานวิจัยมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3. อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำการสัมภาษณ์ รศ.ดร. ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ อาจารย์ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 10.15 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม ภาพพระบรมมหาราชวัง และภาพมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องจากเป็นจุดหมายตาที่ชัดเจนของกรุงเทพมหานครที่อยู่คู่กับแม่น้ำเจ้าพระยา เป็น Landmark ที่ทุกคนรู้จัก นอกจากนี้บริเวณที่ตั้งของแหล่งภูมิทัศน์ทั้ง 3 อยู่ในช่วงของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ทุกคนต้องเดินทางผ่าน ซึ่งอาคารสถาปัตยกรรมอื่นๆ แม้ว่าจะมีความเป็น Landmark ในตัวของมันก็ตาม แต่พื้นที่อื่นๆ บางแห่งไม่ใช่พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านได้บ่อยจึงทำให้ไม่เกิดการจดจำหรือการรับรู้เกิดขึ้น ส่วนเหตุผลที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตารามเป็นภาพตัวแทนเอกลักษณ์พื้นที่ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสถานที่ดังกล่าวยังมีคุณค่าความสำคัญไม่โดดเด่นเพียงพอเมื่อเทียบกับสถานที่ทั้ง 3 แห่งข้างต้น นอกจากนี้วัดระฆังโฆสิตารามยังไม่สามารถสื่อสารด้านคุณค่าความสำคัญของสถานที่ออกมาได้ชัดเจนนัก ตามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญการตัดสินใจเลือกภาพที่แสดงเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมฝั่งเจ้าพระยาที่เกิดขึ้นในการสอบถามครั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นกับพื้นที่ของตัวผู้ตอบแบบสอบถาม มีการรับรู้ของสถานที่ขึ้น และสามารถจดจำได้ เป็นความเชื่อมโยงของภาพสถานที่กับแม่น้ำเจ้าพระยาของความคิดใน โดยที่แต่ละบุคคลมีภาพที่ตนเองเลือกอยู่ก่อนแล้วและสามารถทำการคัดเลือกภาพได้ทันทีโดยไม่ต้องเห็นภาพที่เป็นตัวเลือกอื่นๆ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่โดยรอบวัดระฆังโฆสิตารามให้มีการควบคุมกิจกรรมการใช้พื้นที่โดยรอบบริเวณวัด หรือการสร้างภูมิทัศน์โดยรอบเช่น การปลูก

ต้นไม้ใหญ่ รวมถึงการควบคุมความสูงอาคารบริเวณโดยรอบ เพื่อส่งเสริมให้วัดเกิดความโดดเด่น สามารถรับรู้เกิดการจดจำได้ในสถานที่

ทำการสัมภาษณ์ ผศ.ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร อาจารย์ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 10.00 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวรารามเนื่องจากความคุ้นตา มีการจดจำได้จากสื่อและโฆษณาการที่เกี่ยวกับประเทศไทยบ่อยครั้ง ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่แสดงเอกลักษณ์ของประเทศ อีกทั้งความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรมของพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ภาพพระบรมมหาราชวังเนื่องจากความคุ้นตา มีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และเห็นได้ทุกครั้งในพระราชพิธีสำคัญ อีกทั้งมีความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม และภาพชุมชนท่าเตียน โดยที่เหตุผลที่เลือกเนื่องจากความคุ้นตา มีการจดจำจากการนั่งเรือข้ามฟาก ส่วนเหตุผลที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตารามเป็นภาพตัวแทนเอกลักษณ์พื้นที่ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสถานที่ดังกล่าวยังมีคุณค่าความสำคัญน้อยกว่าเมื่อเทียบกับวัดอรุณราชวรารามและภาพพระบรมมหาราชวัง การรับรู้ด้านคุณค่าความสำคัญของวัดระฆังโฆสิตารามเสมือนกับวัดต่างๆไปทั่วทั้งที่แท้จริงเป็นวัดที่มีความสำคัญ ตามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าหากใช้สื่อโฆษณาช่วยส่งเสริมให้วัดระฆังโฆสิตารามมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น จะช่วยให้สามารถเห็นถึงคุณค่าความสำคัญมากขึ้นมีเพราะในด้านความงามทางสถาปัตยกรรมมีความงดงามสามารถเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมฝั่งเจ้าพระยาได้ ส่วนเหตุผลที่ไม่เลือกภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะของความเป็นสวนที่โดดเด่นผนวกเข้ากับป้อมและกำแพงเมืองเก่าซึ่งถูกกลืนกันไป ทำให้คุณค่าหลักของสถานที่กลายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสาธารณะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าควรมีการออกแบบทางภูมิทัศน์ที่สวยงามได้ดีมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยหากต้องการให้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมฝั่งเจ้าพระยาควรมีการออกแบบภูมิทัศน์ที่ส่งเสริมให้ป้อมและกำแพงเมืองเก่าดูโดดเด่นมากกว่านี้ เช่นการจัดต้นไม้ใหญ่ที่ไม่บดบังการมองเห็นมากเกินไป อาจเลือกใช้พืชพรรณที่มีการผลัดใบมีการออกดอกที่มีสีส้มที่ช่วยเพิ่มความน่ามอง ความสะอาดตา

ทำการสัมภาษณ์ อ.ดร. วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ อาจารย์ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 12.10

ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 20 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเป็นภาพแรกที่นึกถึงเมื่อกล่าวถึงแม่น้ำเจ้าพระยา ในลักษณะที่เป็น Landmark เป็นจุดหมายตาที่ทุกคนรู้จักและเคยเห็นผ่านตา ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ประกอบกับความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบกับการมีประสบการณ์บนพื้นที่นี้มาอย่างยาวนาน และภาพชุมชนท่าพระจันทร์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ยังหลงเหลือความเป็นวิถีชีวิตริมน้ำ และกิจกรรมย่อยๆต่างๆที่สามารถสะท้อนภาพกิจกรรมของพื้นที่ริมน้ำได้ อาทิเช่น ร้านค้าย่อยๆ ร้านอาหารต่างๆ ซึ่งบริบทเหล่านี้ช่วยให้เกิดคนสามารถรับรู้ได้ถึงความเป็นริมน้ำ เหตุผลในการเลือกภาพตัวแทนที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าพื้นที่ริมน้ำควรมีเอกลักษณ์ที่มีความหลากหลายของระดับความสำคัญตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับชาติ และระดับชุมชน โดยแสดงทัศนคติต่อการเลือกของคนทั่วไปว่า ความทรงจำหรือการจดจำได้ต่อสถาปัตยกรรมบนพื้นที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเลือกภาพซึ่งแตกต่างกันอยู่กับแต่ละบุคคล นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่โดยเห็นว่าภาพวิถีชีวิตริมน้ำในอดีตเป็นส่วนสำคัญ แม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะไม่หลงเหลือแล้วก็ตามแต่บรรยากาศของความเป็นพื้นที่ริมน้ำยังคงหลงเหลืออยู่และควรฟื้นฟูให้บรรยากาศเหล่านั้นกลับคืนมา

4. อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาภูมิสถาปัตย์กรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำการสัมภาษณ์ รศ. จามรี อาระยานิมิตสกุล อาจารย์ภาควิชาภูมิสถาปัตย์กรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 12.15 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม ภาพพระบรมมหาราชวัง และภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ โดยพิจารณาจากความมีชื่อเสียงของสถานที่ ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีความคุ้นตาสามารถเห็นได้บ่อยจากในสื่อต่างๆ นอกจากนี้ยังพิจารณาความสวยงามของสถาปัตยกรรมและบริบทโดยรอบ ผู้เชี่ยวชาญแสดงทัศนคติต่อสาเหตุที่ไม่เลือกภาพบริเวณวัดระฆังโฆสิตาราม โดยมองว่าบริเวณดังกล่าวพบสิ่งแปลกปลอมของสถาปัตยกรรมอื่นๆที่นอกเหนือจากสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลลดคุณค่าด้านความงามโดยตรง นอกจากนี้พื้นที่รอยต่อระหว่างบริเวณบน

บก กับผืนน้ำยังไม่มีความต่อเนื่อง ถูกตัดขาดออกจากกันโดยมีรั้ว และเขื่อนคอนกรีต โดยได้เสนอแนวทางปรับปรุงบริเวณดังกล่าวโดยการสร้างท่าเรือริมน้ำ หรือเพิ่มองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สื่อถึงความเป็นพื้นที่ริมน้ำ จะสามารถช่วยให้บริเวณดังกล่าวมีศักยภาพเป็นตัวแทนเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

ทำการสัมภาษณ์ ผศ.ดร. อังสนา บุญโยภาส อาจารย์ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 14.30 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวรารามเนื่องจากเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของแม่น้ำเจ้าพระยา มีสถาปัตยกรรมไทยที่งดงาม ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการเนื่องจากมีความเป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของแหล่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติในอดีต และภาพโบสถ์คอนเซ็ปชั่นคอนเวนต์ โดยที่เหตุผลที่เลือกเนื่องจากเป็นตัวแทนของชุมชน วิถีชีวิตที่สะท้อนการเป็นอยู่บริเวณริมน้ำที่รวมตัวอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยเหตุผลที่เลือกภาพตัวแทนทั้งสาม เนื่องจากเห็นว่าความเป็นตัวแทนของพื้นที่ริมน้ำควรมีความหลากหลายของประเภทภูมิทัศน์ ได้แก่สถาปัตยกรรมที่งดงาม แหล่งพืชพรรณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ โดยมีความเห็นว่ายังมีภาพตัวแทนอื่น ๆ ที่มีศักยภาพสามารถเป็นตัวแทนเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้อีก อาทิเช่น ภาพวัดระฆังโฆสิตาราม ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ ภาพราชนาวิกสภา และภาพพระบรมมหาราชวัง เป็นต้น ผู้เชี่ยวชาญแสดงทัศนคติต่อสาเหตุในการเลือกภาพตัวแทนพื้นที่ริมน้ำ ดังนี้ 1.รูปแบบอาคารที่มีความเก่าแก่ หรือรูปแบบใหม่ผสมเก่าที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย 2.ความสูงของอาคารที่ไม่สูงเด่นจนเกินไป ในที่นี้ไม่รวมถึงอาคารที่มีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า 3.บริเวณที่มีความหนาแน่นของอาคารหากเป็นลักษณะที่มีการปะปนกันของอาคารบ้านเรือนขนาดเล็กจะสามารถสื่อถึงความเป็นพื้นที่ริมน้ำได้ดีกว่าบริเวณที่หนาแน่นไปด้วยอาคารขนาดใหญ่และยาว 4.อาคารที่มีขนาดใหญ่มักมีความโดดเด่นสะดุดตามากส่งผลต่อคุณค่าความงามทางทัศนียภาพโดยตรง นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เห็นว่าพืชพรรณในภูมิทัศน์ไม่ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกภาพ โดยที่ความหมายของสถานที่และความเป็นสัญลักษณ์ที่จดจำได้เป็นสาเหตุหลักในการเลือกดังกล่าว

5. นักผังเมืองผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ทำการสัมภาษณ์ นายสมพงษ์ จิรบันดาลสุข หัวหน้าฝ่ายผังเมืองพัฒนาพื้นที่ตะวันตก เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 11.15 ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เห็นบ่อยจากพระราชพิธีสำคัญต่างๆ เป็นสถานที่ที่สำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และภาพสวนสะพานพระราม8 เนื่องจากเป็นมุมมองที่เปิดกว้าง ดูโดดเด่น โดยกล่าวถึงสาเหตุที่ไม่ทำการเลือกภาพวัดระฆังโฆสิตาราม เนื่องจากความโดดเด่น สวยงามยังไม่มากพอเมื่อเทียบกับวัดอรุณราชวราราม ส่วนภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ มีความเห็นว่าคนทั่วไปรู้จักสถานที่นี้ในทางบกมากกว่าทางน้ำโดยบางคนไม่ทราบว่าบริเวณดังกล่าวมีความสำคัญอย่างไรต่างจากพระบรมมหาราชวังที่ทราบถึงคุณค่าความสำคัญโดยทั่วกันทั้งทางน้ำละทางบก

ทำการสัมภาษณ์ นายอาสา ทองธรรมชาติ นักผังเมือง สำนักผังเมือง กองวางผังพัฒนาเมือง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 10.00 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเป็น Landmark ของกรุงเทพมหานครที่ทุกคนรู้จัก มีความโดดเด่นของตัวสถาปัตยกรรมที่ตัดกับ Skyline อีกทั้งยังมีคุณค่าความสำคัญนานับการทั้งด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ประเพณี เศรษฐกิจการท่องเที่ยว และศาสนา ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ และภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เนื่องจากความร่มรื่น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันสวยงามที่บอกถึงความเป็นมาของย่านชุมชน แม้ว่าจะมีการสร้างพระที่นั่งสันติชัยปราการขึ้นใหม่ แต่ก็มิได้สร้างความขัดแย้งต่อภูมิทัศน์ ในทางกลับกันเป็นการสร้างความโดดเด่นของภูมิทัศน์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของย่านโดยใช้การปลูกต้นลำพูเพิ่มขึ้น ทำให้ความสำคัญของพืชพรรณดังกล่าวเป็นตัวสื่อสารความสำคัญของย่านเพิ่มมากขึ้น โดยกล่าวถึงแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดระฆังโฆสิตารามที่ยังดูไม่โดดเด่น แม้ว่ามีเรื่องราวความสำคัญทางโบราณคดีที่น่าสนใจหลายประการ มีพระปรางค์ที่เก่าแก่ที่สุดของกรุงเทพมหานคร หากมีการ

ปรับปรุงภูมิทัศน์ควบคู่กับการรองรับในด้านการท่องเที่ยวโดยการร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริมการค้า เล็กๆ บริเวณริมน้ำจะเป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับพื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ

ทำการสัมภาษณ์ นายเจนการ เจนการกิจ นักผังเมือง สำนักผังเมือง กองวางผังพัฒนาเมือง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 10.30 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของ กรุงเทพมหานคร ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญของราชวงศ์จักรี และภาพป้อมวิไชยประสิทธิ์ เนื่องจากมีประวัติศาสตร์เรื่องการป้องกันประเทศ ส่วนเหตุผลที่ไม่เลือกภาพวัดระฆังโฆสิตาราม เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่บริเวณดังกล่าวยังไม่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นกรุงเทพมหานครมากนัก ส่วนภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ ในแง่ของผลกระทบต่อความเป็นเมืองบนพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ยังมีความสำคัญน้อยเมื่อเทียบกับบริเวณอื่นๆ เช่นความเป็นศูนย์กลางระดับเมืองอย่างพระบรมมหาราชวัง เป็นต้น

ทำการสัมภาษณ์ นายสุรเชษฐ เมืองแมน นักผังเมือง สำนักผังเมือง กองวางผังพัฒนาเมือง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 11.30 น. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเห็นว่าเป็นตัวแทนของความเป็นไทยได้ดีที่สุด ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ที่อยู่คู่กับแม่น้ำเจ้าพระยา และภาพชุมชนปากคลองตลาด เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีการค้าขายริมน้ำมาอย่างยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์ มีการใช้งานเป็นท่าเรือสำคัญในอดีตสืบจนปัจจุบัน ส่วนภาพวัดระฆังโฆสิตารามผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการปรับปรุง โดยการปรับพื้นที่บริเวณริมน้ำให้เป็นลานโล่งที่มีลักษณะคล้ายกับท่าราชวรดิษฐ์ และเพิ่มการปลูกต้นไม้และปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สื่อถึงความเป็นวัดระฆังโฆสิตารามให้ชัดเจนโดดเด่นออกมา ส่วนภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เห็นว่าควรลดความหนาแน่นต้นไม้ใหญ่ลงเพื่อไม่ให้ปิดมุมมองที่เห็นความงดงามของป้อมเก่า อีกทั้งสร้างความชัดเจนให้กับต้นลำพูอันเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ให้มีความโดดเด่นชัดเจน โดยอาจนำการออกแบบพื้นที่ริมน้ำจากต่างประเทศมาใช้ประยุกต์เข้ากับพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกภาพในการวิจัย ควรกำหนดระดับ

ความสำคัญของภาพตัวแทนให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชาติ ระดับเมือง ระดับชุมชน เนื่องจากหากไม่แบ่งระดับความสำคัญให้มีความชัดเจนจะทำให้ยากแก่การตัดสินใจเลือก

ทำการสัมภาษณ์ นายบุญนีก ชูช่วย นายช่างศิลป์ชำนาญงาน กองวางผังพัฒนาเมือง สำนักผังเมือง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 11.00 น.ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือกภาพวัดอรุณราชวราราม เนื่องจากเห็นว่าเป็นวัดที่อยู่คู่กับแม่น้ำเจ้าพระยามาอย่างยาวนานมีความสำคัญแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝั่งกรุงธนบุรีและฝั่งเกาะรัตนโกสินทร์ ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเห็นว่าสามารถแสดงความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ที่อยู่คู่กับแม่น้ำเจ้าพระยา และภาพโบสถ์ข้างตาคู้ส เนื่องจากเป็นการสะท้อนถึงการผสมผสานของศิลปะตะวันตกเข้ากับศิลปะไทยได้อย่างสวยงามมีความลงตัว ส่วนภาพวัดระฆังโฆสิตารามผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการปรับปรุง โดยการปรับพื้นที่บริเวณริมน้ำให้ตอบรับกับการท่องเที่ยวของคนต่างชาติมากขึ้น เช่นทำเรือริมน้ำ ประกอบกับการดึงเอาจุดเด่นของวัดส่งเสริมภาพลักษณ์ให้มีความโดดเด่นชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เห็นว่าควรมีการตัดแต่งต้นไม้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอเนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวต้องการการเปิดมุมมองสู่น้ำเจ้าพระยามากขึ้น

ทำการสัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ตังทัดสวัสดิ์ สถาปนิกปฏิบัติการ ฝ่ายวางผังปรับปรุงฟื้นฟูเมือง กองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 09.30 น.ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือก ภาพพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากเห็นว่าภาพดังกล่าวสามารถแสดงเอกลักษณ์ที่แม่น้ำเจ้าพระยาถูกใช้เป็นที่ทางการปกครองบ้านเมืองทั้งในเชิงสัญลักษณ์และผังเมือง ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการเป็นตัวแทนที่แสดงเอกลักษณ์ที่แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแนวเขตของเมืองและเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางการศึก ภาพวัดอรุณราชวราราม แสดงเอกลักษณ์ที่แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาและเชื่อมโยงกับสถาบันกษัตริย์

ทำการสัมภาษณ์ นางประภาพรรณ จันทร์นวล ผู้อำนวยการกองจัดรูปที่ดินและปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 11.00 น.ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10-15 นาที โดยผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวทำการเลือก ภาพวัดอรุณ

ราชวราราม เนื่องจากมีความเห็นว่าเป็นสัญลักษณ์ของกรุงเทพมหานครคู่กับแม่น้ำเจ้าพระยา ภาพป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ เป็นป้อมกำแพงเมืองเก่าเพียงอันเดียวที่อยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีสิ่งก่อสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ อีกทั้งมีการเปิดมุมมองที่ดี ภาพสวนสะพานพระราม 8 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเก่าแก่มีการบูรณะโครงสร้างเก่ามาปรับใช้งานให้เข้ากับปัจจุบัน ทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิทัศน์ของสะพานพระราม 8 และอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 8 โดยแสดงความคิดเห็นต่อภาพวัดระฆังโฆสิตารามซึ่งแม้ว่าจะมีความหมาย มีคุณค่าทางศาสนาเป็นสำคัญแต่เนื่องด้วยสัดส่วนของโบสถ์ที่สร้างขึ้นมากภายหลังมีขนาดใหญ่จนเกินไป บดบังสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าเดิม เมื่อเทียบกับวัดอรุณราชวรารามที่มีมุมมองเปิดโล่งสามารถเห็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าได้อย่างชัดเจน ในส่วนบริเวณโบสถ์คอนเซ็ปชันคอนเวนต์ แม้จะสะท้อนการอยู่ร่วมกันของศาสนาและชุมชน แต่จะเห็นว่าชุมชนริมน้ำดังกล่าวตั้งอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ บดบังตัวอาคารศาสนสถานทำให้ลักษณะการมองไม่สามารถเข้าถึงอาคารสำคัญด้วยสายตาได้ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ขาดความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านริมน้ำ

ภาคผนวก ค.

กฎหมายและข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

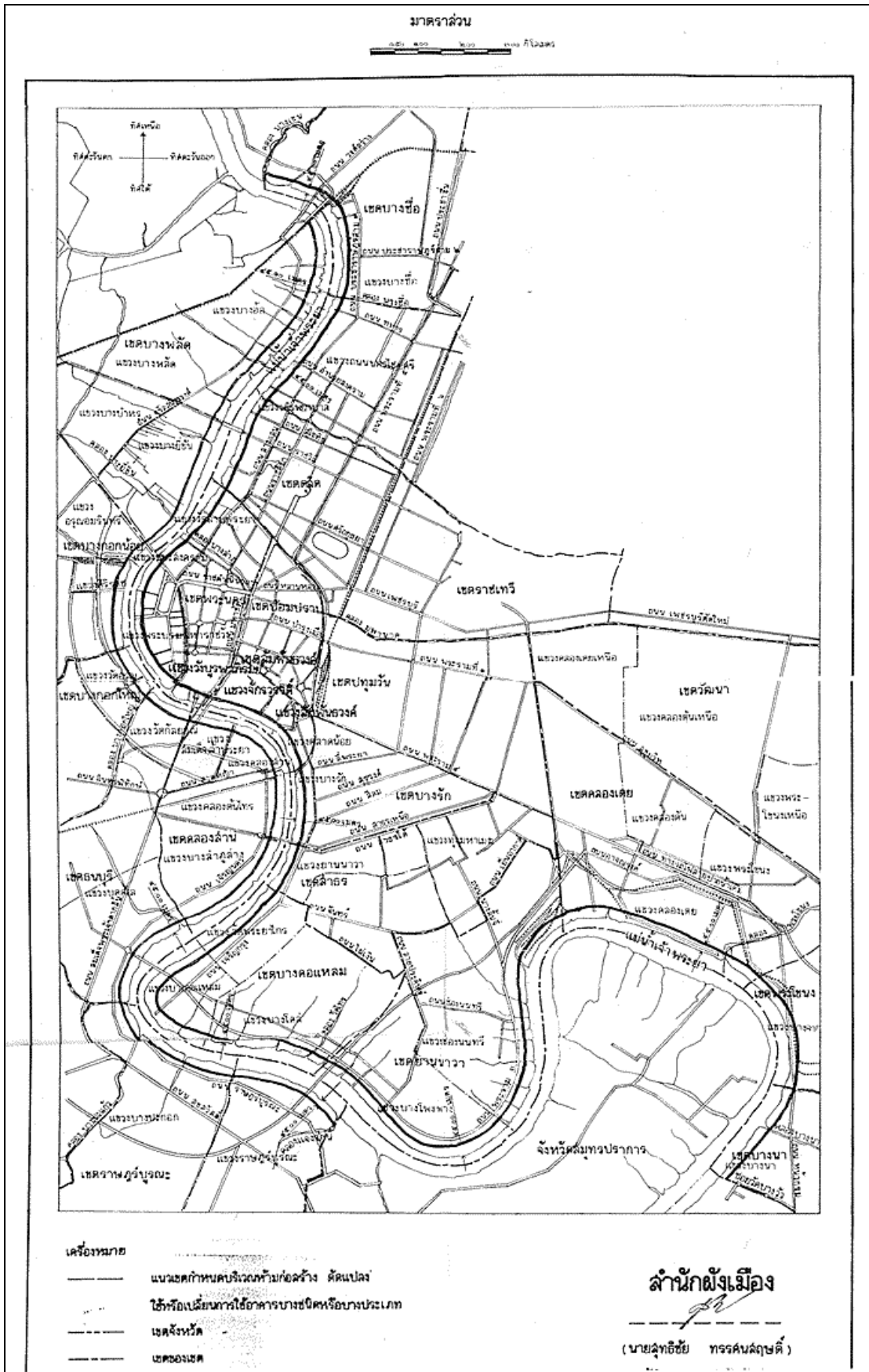
1. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2542 กำหนดห้ามก่อสร้างและตัดแปลงอาคาร พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งในระยะ 45 เมตร

ในเขตกรุงเทพมหานคร ท้องที่แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ แขวงถนนนครไชยศรี แขวงวชิรพ
ยาบาล เขตดุสิต แขวงวัดสามพระยา แขวงชนะสงคราม แขวงพระบรมมหาราชวัง แขวงวังบูรพา
ภิรมย์ เขตพระนคร แขวงจักรวรรดิ แขวงตลาดน้อย แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ แขวงบาง
รัก เขตบางรัก แขวงยานนาวา แขวงคลองเตย แขวงพระโขนง แขวงบางนา เขตบางนา แขวงบาง
อ้อ แขวงบางพลัด แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย
แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ แขวงบุคคโล แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี แขวงวงสมเด็จพระเจ้าพระยา
แขวงคลองสาน แขวงคลองตันไทร แขวงบางลำพูล่าง เขตคลองสาน และแขวงราษฎร์บูรณะ แขวง
บางปะกอก เขตราษฎร์บูรณะ

ภายในระยะ 3 เมตรจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง ให้ก่อสร้างเขื่อน อุโมงค์ สะพาน
ทางหรือท่อระบายน้ำ รั้ว กำแพง หรือประตู

ภายในระยะเกิน 3 เมตรขึ้นไป แต่ไม่เกิน 15 เมตรจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง ให้
ก่อสร้างอาคารสูงไม่เกิน 8 เมตร ซึ่งมีใช้ห้องแถวหรือตึกแถว และให้อาคารมีระยะห่างจากเขต
ที่ดินไม่น้อยกว่า 2 เมตร หรือมีระยะระหว่างอาคารห่างกันไม่น้อยกว่า 4 เมตร

ภายในระยะเกิน 15 เมตรขึ้นไป แต่ไม่เกิน 45 เมตรจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งให้
ก่อสร้างอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 16 เมตร

2. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนกรใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ในท้องที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร พ.ศ. 2528

“พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน” หมายถึง พื้นที่ระหว่างแนวกิ่งกลางคลองคูเมืองเดิมกับแนวกิ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาโดยแบ่งออกเป็น 4 บริเวณ

บริเวณที่ 1 ห้ามมิให้มีการตัดแปลงหรือก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม ยกเว้นอาคารทางศาสนาหรือราชการโดยต้องมีความสูงไม่เกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด

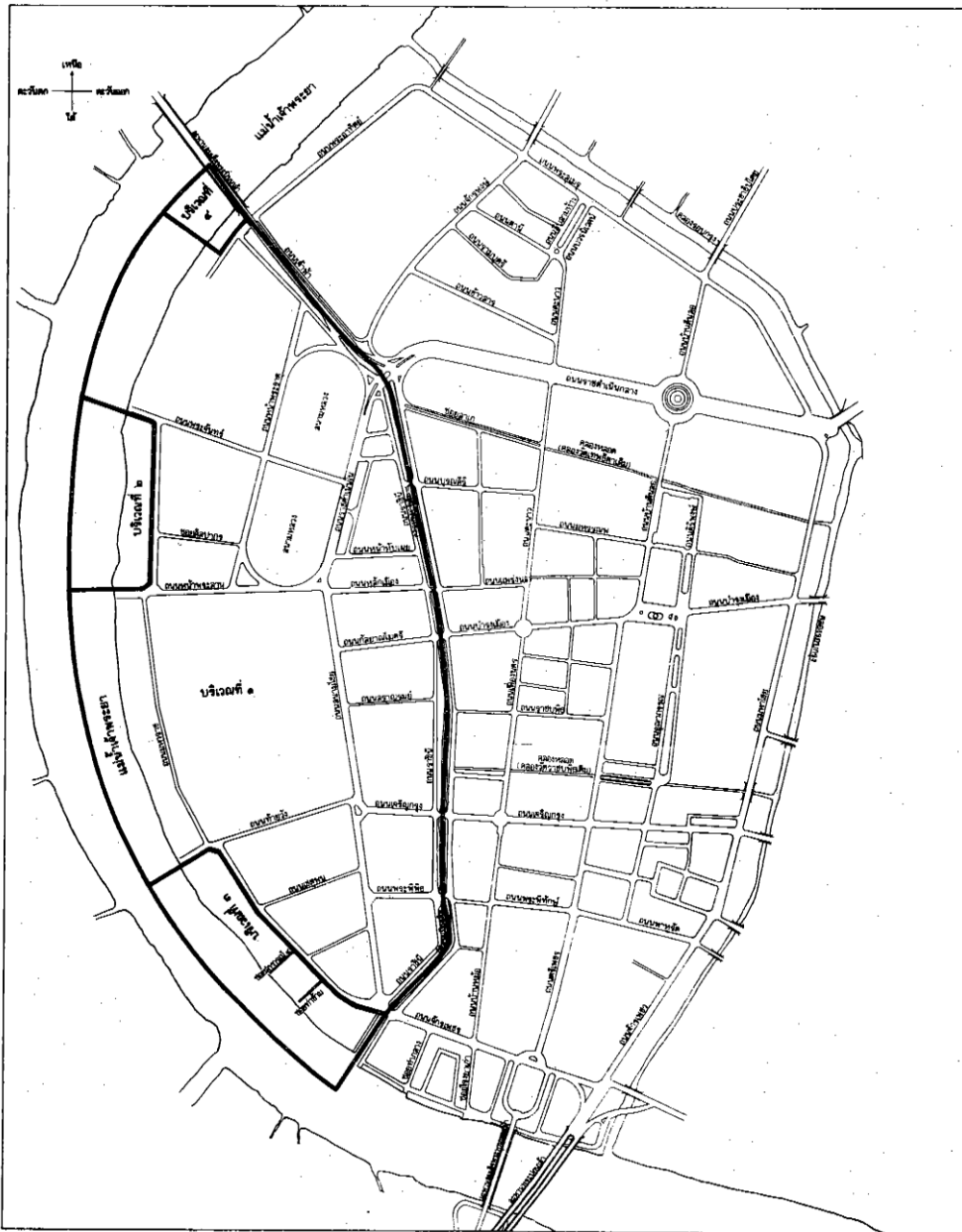
ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนกรใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ในท้องที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร พ.ศ. 2528

บริเวณที่ 2,3 และ4 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพ 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้า 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการ 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด

แผนที่ท้ายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
 เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง ใช้ หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคาร
 บางชนิด หรือบางประเภท ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน
 ในท้องที่แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๒๘

มาตราส่วน

เครื่องหมาย

- แนวเขตกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้
อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
- ทางหลวง ถนน
- แม่น้ำ ลำคลอง

กองผังเมือง

สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

อนันต์ วัฒนวิบูลย์
 (น.ส. อากาศย์ อิมพันธ์เจริญสุข)
 ผู้อำนวยการกองผังเมือง

วิมล ทรัพย์
 (นายชัชวาล อรรถนรินทร์)
 ปลัดกรุงเทพมหานคร

3. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง ใช้นหรือเปลี่ยนแปลงอาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ในท้องที่แขวงชนะสงคราม แขวงบูรพาภิรมย์ แขวงสำราญราษฎร์ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือแขวงบวรนิเวศ แขวงเสาชิงช้า แขวงราชบพิธ เขตพระนคร พ.ศ. 2530

“ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก” หมายถึง พื้นที่ระหว่างแนวกึ่งกลางคลองคูเมืองเดิม (คลองหลอด) แนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยากับแนวกึ่งกลางคลองรอบกรุง(คลองบางลำพู) แนวกึ่งกลางคลองรอบกรุง(คลองโอรัง) แนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาบรรจบกับแนวกึ่งกลางคลองคูเมืองเดิม(คลองหลอด) โดยแบ่งออกเป็น 10 บริเวณ

บริเวณที่ 1,2 และ3 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอบริด การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการ 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 14 ภัตตาคารที่มีโต๊ะอาหารเกิน 300 ตารางเมตร 15 ตลาด 16 อาคารสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร 17 ห้างสรรพสินค้าที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร

บริเวณที่ 4,5,6,7,8 และ9 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอบริด การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 14 ภัตตาคารที่มีโต๊ะอาหารเกิน 300 ตารางเมตร 15 ตลาด 16 อาคารสำนักงานเอกชนที่

มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 400 ตารางเมตร 17 แห่งสรรพสินค้าที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300

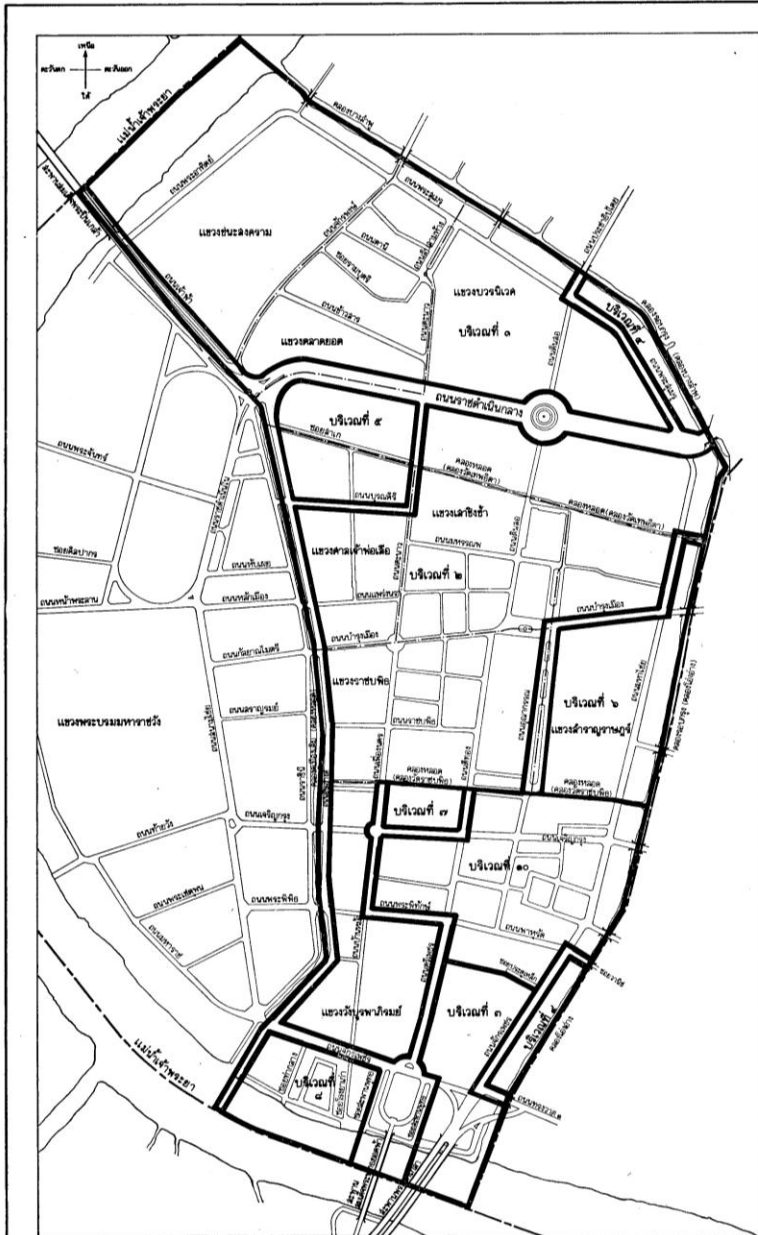
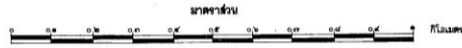
ตารางเมตร

บริเวณที่ 10 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานที่

ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอบริด
การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 3 โรงแรม 4 สถานที่เก็บ
สินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 5 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน
300 ตารางเมตร 6 ห้างแถวหรือตึกแถว 7 ฼าปนสถาน 8 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 9 อาคาร
ที่มีความสูงเกิน 17 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 10 ภัตตาคารที่มีโต๊ะอาหาร
เกิน 300 ตารางเมตร 15 ตลาด 11 อาคารสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 400 ตาราง
เมตร

แผนที่ท้ายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
ภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ในท้องที่แขวงชนะสงคราม แขวงตลาดยอด แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ
แขวงบวรนิเวศ แขวงเสาชิงช้า แขวงราชบพิธ แขวงสำราญราษฎร์ และแขวงวังบูรพาภิรมย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๐

เครื่องหมาย

- แนวเขตกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
- เขตของเขต
- เขตของแขวง
- ถนน
- สะพาน
- แม่น้ำ คลอง

กองผังเมือง
สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

๑๗/๑๒/๒๖
 (น.อ. อานนท์ จันทน์เจริญสุข)
 ผู้อำนวยการกองผังเมือง
 วันที่ออก ๒๖/๑๒/๒๖
 (เสนอเรื่อง)
 ปลัดกรุงเทพมหานคร

4. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างดัดแปลง ใช้นหรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณฝั่งตรงข้ามกรุงรัตนโกสินทร์ ชั้นนอก ในท้องที่แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี แขวงสมเด็จพระยา เขตคลองสาน พ.ศ. 2535 โดยแบ่งออกเป็น 5 บริเวณ

บริเวณที่ 1 และ 2 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารยกเว้นอาคารทางศาสนา อาคารที่ทำราชการ อาคารที่พักห้องแถว ตึกแถว อาคารชุดโดยให้มีความสูงไม่เกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด

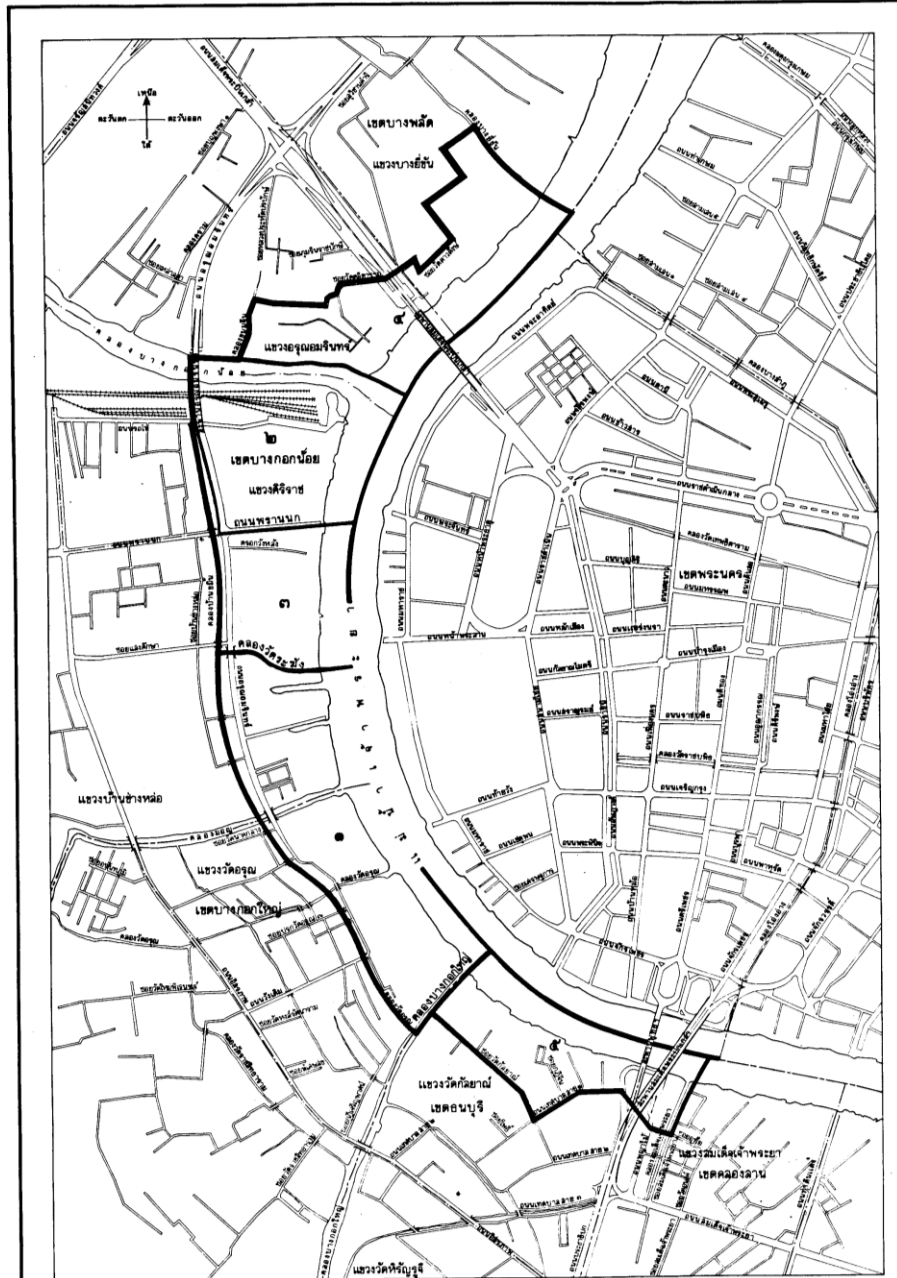
บริเวณที่ 3 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอปรืด การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการ 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 14 ภัตตาคาร 15 ตลาด 16 อาคารสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร 17 ห้างสรรพสินค้า สำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร

บริเวณที่ 4 และ 5 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอปรืด การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการ 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 14 ภัตตาคารที่มีโต๊ะอาหารเกิน 300 ตารางเมตร 15 ตลาด 16 อาคารสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร 17 ห้างสรรพสินค้าที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร

แผนที่ท้ายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
 เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารพาณิชย์หรือบางประเภท
 ภายในบริเวณฝั่งธนบุรีตรงข้ามบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ในท้องที่แขวงบางยี่สิบ เขตบางพลัด แขวงจตุรมิตร แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย
 แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี และแขวงมดแดงเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๖๕

มาตราส่วน

เครื่องหมาย

- บริเวณกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง
- ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารพาณิชย์หรือบางประเภท
- เขตคลองเตย
- เขตคลองจั่น
- ทางหลวง ถนน คลอง 500
- สะพาน
- แม่น้ำ ลำคลอง
- ทางรถไฟ

กองผังเมือง

สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

(Signature)

(นาย อนุ สุจริตพันธ์)

ผู้อำนวยการกองผังเมือง

(Signature)

(นาย พอล กวีวัฒน์ ณ อยุธยา)

ปลัดกรุงเทพมหานคร

5. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างดัดแปลง ใช้นหรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณ แขวงบางขุนศรี แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย แขวงวัดอรุณ แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ แขวงวัดกัลยาณ์ แขวงวัดหิรัญรูจี แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี พ.ศ. 2539

แบ่งออกเป็น 4 บริเวณ

ภายในบริเวณที่ 1 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตร

ภายในบริเวณที่ 2 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารที่มีความสูงเกิน 24 เมตร

ภายในบริเวณที่ 3 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารที่มีความสูงเกิน 40 เมตร

ภายในบริเวณที่ 4 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารที่มีความสูงเกิน 70 เมตร

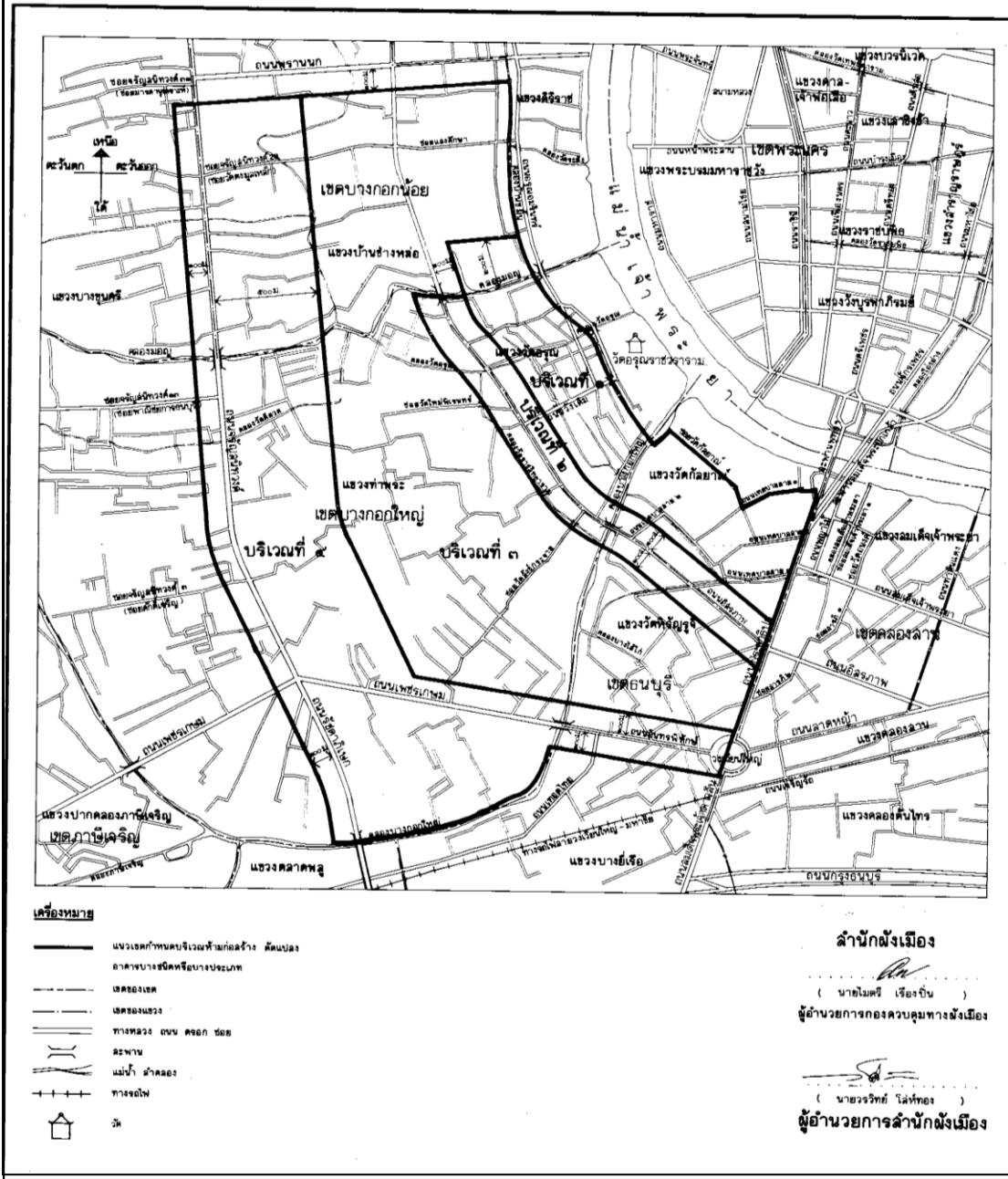
ความสูงอาคารวัดจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด

แผนที่ท้ายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
เพื่อกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลงอาคารบางชนิดหรือบางประเภท
ในท้องที่แขวงบางขุนศรี แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย แขวงวัดกุ่ม
แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ และแขวงวัดกัลยาณ์ แขวงวัดศิโยมจตุ
แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๖๔

มาตราส่วน

- เครื่องหมาย**
- แนวเขตกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง
  - อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
  - เขตของเขต
  - เขตของแขวง
  - ทางหลวง ถนน คอนกรีต ยึด
  - สะพาน
  - แม่น้ำ ลำคลอง
  - ทางรถไฟ
  - ใต้

สำนักผังเมือง

(นายไมตรี เชื้อจีน)
ผู้อำนวยการกองควบคุมทางผังเมือง

(นายวราวุธ นั้ท์ทอง)
ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง

6. ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนกรใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทภายในบริเวณโดยรอบสะพานพระราม 8 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด แขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย พ.ศ. 2547 แบ่งออกเป็น 3 บริเวณ

บริเวณที่ 1 ห้ามมิให้ก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารดังต่อไปนี้ 1 โรงงาน 2 สถานบริการ 3 สถานประกอบการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพยกเว้นกิจการการพิมพ์หนังสือและพิมพ์แบบ การชักอปรืด การล้างฟิล์มภาพยนตร์ การซ่อมเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ การเจียรไนพลอย 4 โรงแรม 5 โรงมหรสพเอกชน 6 สถานที่เก็บสินค้าที่มีพื้นที่เกิน 80 ตารางเมตร 7 หอประชุมที่ไม่ใช่ของทางราชการ 8 ห้องแถวหรือตึกแถว 9 ฌาปนสถาน 10 สถานที่เก็บและจำหน่ายน้ำมัน 11 สถานที่ฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬาที่มีพื้นที่เกิน 1000 ตารางเมตร 12 ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร 13 อาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตรจากระดับถนนหรือขอบทางเท้าที่ใกล้ที่สุด 14 ภัตตาคาร 15 ตลาด 16 อาคารสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร 17 ห้างสรรพสินค้าสำนักงานเอกชนที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 300 ตารางเมตร

บริเวณที่ 2 ห้ามมิให้มีการก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 40 ชั้น และ ป้ายโฆษณาที่มีพื้นที่รวมกันเกิน 5 ตารางเมตร

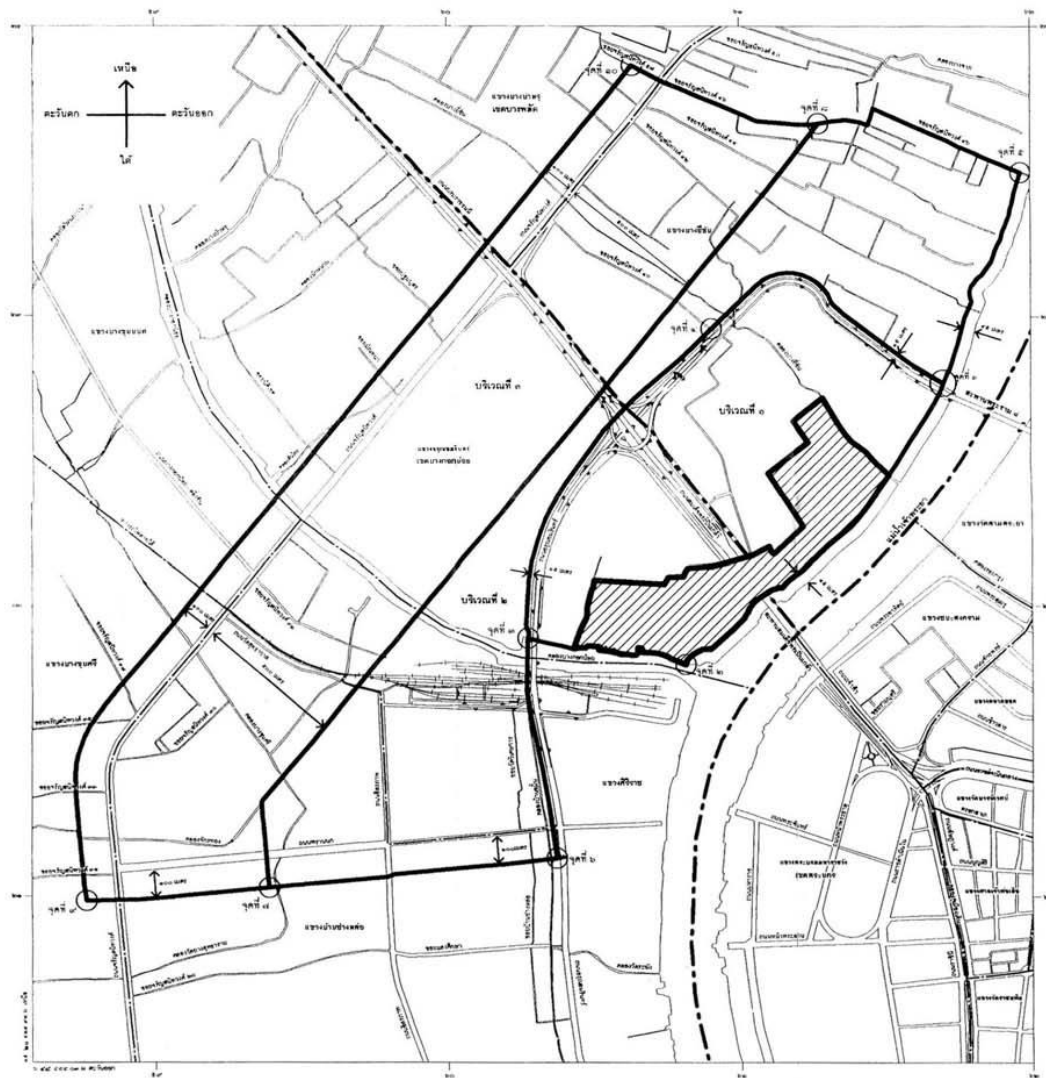
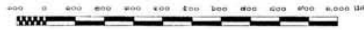
บริเวณที่ 3 ห้ามมิให้มีการก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 70 ชั้น

แผนที่ท้ายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลง ใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท บริเวณโดยรอบสะพานพระราม ๘ ในท้องที่แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด และแขวงอรุณอมรินทร์ แขวงศิริราช แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตราส่วน ๑ : ๑๕,๐๐๐

เครื่องหมาย

- แนวเขตกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลง ใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
- เขตของเขต
- เขตของแขวง
- ถนน
- สะพาน
- ทางรถไฟ
- แม่น้ำ, คลอง
- บริเวณที่กั้นออก

สำนักผังเมือง

(นายพิชัย ไชยพจน์พานิช)
 ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง

(นางนุรนนท ทวีสิน)
 ปลัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภัคการ หวังธนภัทร เกิดเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2529 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาการออกแบบตกแต่ง ภายใน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ในปีการศึกษา พ.ศ.2553 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา พ.ศ.2553 ในช่วงเวลาก่อนการเข้ารับการศึกษาคือต่อในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิตได้เข้าทำงานกับบริษัท ธนภัทร (ที เอ็น พี) จำกัด ในตำแหน่งผู้จัดทำเอกสาร และดำเนินประสานงานของทางบริษัทฯ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ใช้เวลาที่มีคุณค่าเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำงานให้กับตัวผู้เขียนเองได้เป็นอย่างดี